

Agenda – Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Hybrid – Ystafell Bwyllgora 5 Tŷ Hywel a fideogynadledda drwy Zoom	Lara Date Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Iau, 26 Hydref 2023	0300 200 6565
Amser: 09.30	SeneddEconomi@senedd.cymru

Rhag-gyfarfod preifat (09:15–09:30)

Cyfarfod cyhoeddus (09.30–13.00)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau
(09.30)

2 Papurau i'w nodi
(09.30)

**2.1 Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Rhif 4) ar y
Bil Ffyniant Bro ac Adfywio**

(Tudalennau 1 – 2)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai at Gadeirydd y
Pwyllgor Busnes – 6 Hydref 2023

2.2 Cytundebau masnach: Partneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel (CPTPP)

(Tudalennau 3 – 4)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Gweinidog dros Fasnach Ryngwladol, Llywodraeth y DU – 9 Hydref 2023 [Saesneg yn unig]

2.3 Deddf Cyfraith yr UE a Ddargedwir (Dirymu a Diwygio) 2023

(Tudalennau 5 – 6)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Weinidog yr Economi a'r Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd – 13 Hydref 2023

2.4 Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Rhif 4) ar y Bil Ffyniant Bro ac Adfywio

(Tudalennau 7 – 9)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Gweinidog Newid Hinsawdd – 16 Hydref 2023

2.5 Cynllun Dychwelyd Ernes (DRS): Cynnwys gwydr

(Tudalennau 10 – 11)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Gweinidog Newid Hinsawdd – 16 Hydref 2023

2.6 Datblygiadau gwynt ar y môr yn y Môr Celtaidd

(Tudalennau 12 – 13)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Brif Weinidog Cymru at y Prif Weinidog, Rishi Sunak AS – 12 Hydref 2023 [Saesneg yn unig]

2.7 Cynulliad Partneriaeth Seneddol y DU a'r UE

(Tudalennau 14 – 21)

Dogfennau atodol:

Cynulliad Partneriaeth Seneddol y DU a'r UE: Adroddiad cryno o'r trydydd cyfarfod – Hydref 2023

2.8 Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023

(Tudalennau 22 – 23)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd, 18 Hydref 2023

2.9 Gohebiaeth gyda Gweinidogion: Cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru 2024–25

(Tudalennau 24 – 53)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg at Weinidog y Gymraeg ac Addysg – 9 Hydref 2023

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg at Weinidog yr Economi – 9 Hydref 2023

Llythyr at y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd – 23 Awst 2023

Llythyr at Weinidog yr Economi – 23 Awst 2023

3 Ynni niwclear ac economi Cymru: Diwydiant Niwclear ac Undebau
(09.30–10.15) (Tudalennau 54 – 118)

Tom Greatrex, Prif Weithredwr, Cymdeithas y Diwydiant Niwclear
Helen Higgs, Pennaeth Capasiti Adeiladu Niwclear Newydd, Grŵp Strategaeth
Sgiliau Niwclear
Jane Lancaster, Ysgrifennydd Cynorthwyol, Prospect

Dogfennau atodol:

Papur tystiolaeth – Cymdeithas y Diwydiant Niwclear [Saesneg yn unig]

Papur tystiolaeth – Prospect [Saesneg yn unig]

Papur tystiolaeth ychwanegol – Bechtel Nuclear Power Co. Ltd [Saesneg yn unig]

Papur tystiolaeth ychwanegol – Rolls Royce SMR [Saesneg yn unig]

Briff Ymchwil

Egwyl (10.15–10.20)

4 Ynni niwclear ac economi Cymru: Cwmnïau Datblygu Niwclear
(10.20–11.05) (Tudalennau 119 – 121)

Alan Raymant, Prif Weithredwr, Cwmni Eginio
Simon Bowen, Cadeirydd, GB Nuclear

Dogfennau atodol:

Papur tystiolaeth – Cwmni Eginio [Saesneg yn unig]

Egwyl (11.05–11.15)

5 Ynni niwclear ac economi Cymru: Safbwynt Awdurdod Lleol

(11.15–12.00)

(Tudalennau 122 – 142)

Llinos Medi, Arweinydd Cyngor Sir Ynys Môn

Alwen Williams, Cyfarwyddwr Portffolio, Uchelgais Gogledd Cymru

Dogfennau atodol:

Papur tystiolaeth – Cyngor Sir Ynys Môn

Egwyl (12.00–12.15)

6 Ynni niwclear ac economi Cymru: Academyddion

(12.15–13.00)

Yr Athro Adrian Bull, Cadeirydd BNFL mewn Ynni Niwclear a'r Gymdeithas,
Prifysgol Manceinion

Yr Athro Simon Middleburgh, Sefydliad Dyfodol Niwclear, Prifysgol Bangor

7 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

(13.00)

Preifat (13.00–13.15)

8 Trafod tystiolaeth yn dilyn y cyfarfod

(13.00–13.15)

Elin Jones AS
Y Llywydd
Cadeirydd y Pwyllgor Busnes

6 Hydref 2023

Annwyl Lywydd

**Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Rhif 4) ar y Bil Ffyniant Bro ac
Adfywio**

Byddwch yn ymwybodol bod y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai wedi bod yn trafod memoranda cydsyniad deddfwriaethol mewn perthynas â'r Bil Ffyniant Bro ac Adfywio, a'r ffaith ein bod wedi cyhoeddi adroddiad ar y memoranda gwreiddiol, diwygiedig ac atodol ar 13 Chwefror. Byddwch hefyd yn ymwybodol inni ysgrifennu atoch ar 18 Mai, yn egluro ein bod wedi ystyried Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Rhif 3) ("Memorandwm Rhif 3") a'n bod wedi penderfynu peidio ag adrodd arno. Roedd hyn oherwydd bod gwelliannau a nodir ym Memorandwm Atodol Rhif 3 yn ymwneud ag adroddiadau canlyniadau amgylcheddol nad ydynt yn dod o fewn cylch gwaith y Pwyllgor.

Ar 12 Medi, cytunodd y Pwyllgor Busnes i'n gwahodd ni, a thri phwyllgor arall, i ystyried Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Rhif 4) ("Memorandwm Rhif 4") ac i gyflwyno adroddiad erbyn 13 Hydref. Rydym wedi ystyried Memorandwm Rhif 4 ac yn nodi bod y gwelliannau y manylir arnynt ym Memorandwm Rhif 4 yn ymwneud â'r cenadaethau ffyniant bro, cynllunio a'r amgylchedd.

Ar y sail honno, a'r ffaith ei fod wedi cael ei gyfeirio at bwyllgorau eraill a allai fod â mwy o ddiddordeb yn y gwelliannau hyn, gwnaethom benderfynu peidio ag adrodd ar y memorandwm.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad; Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig, a'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith.

Yn gywir

John

John Griffiths AS

Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu'n Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Paul Davies MS
Chair of the Economy, Trade and Rural Affairs Committee
Welsh Parliament

T: +44 (0) 020 4551 0011
E: Huddleston.Correspondence@businessandtrade.gov.uk
W: www.gov.uk

Our ref: MCB2023/05748

By email: SeneddEconomy@senedd.wales

9 October 2023

Dear Paul,

Thank you for your letter of 19 September, regarding the UK's accession to the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP) and what this will mean for Wales. I am delighted that Wales and the UK as a whole will enjoy numerous benefits from our accession to this agreement.

I am particularly pleased to inform you that the Welsh economy may benefit from a potential boost of £110m in the long run as a result of the agreement, according to our published impact assessment. Joining CPTPP means over 99% of current UK goods exports to CPTPP will be eligible for zero tariffs. Reduced tariffs on imported goods will benefit consumers across the UK as well – meaning consumers in Wales could receive better choice, quality, and affordability.

CPTPP is also particularly advanced in both digital and services trade, which plays to Britain's strengths as one of the world's largest service exporters. This agreement will make it simpler for the UK to sell services digitally and cheaper and easier for tech firms to expand abroad. For example, joining CPTPP will help companies like Wales-based AI company, AMPLYFI, reach new markets through CPTPP's ambitious services and digital provisions.

Moreover, joining CPTPP means the UK will have a trade deal with Malaysia and Brunei, both CPTPP members, for the first time. This will give UK businesses in every part of the UK much better access to economies worth a total of over £340 billion in GDP in 2022. CPTPP is also designed to expand – and expansion is set to bring new opportunities for UK businesses and consumers. I have attached some detail on further benefits Wales may enjoy from the UK's accession to CPTPP.

Over the course of talks we have ensured that we have protected key domestic interests, such as agriculture. We have negotiated a balanced agreement, with significant benefits for agri-food businesses across the whole of the UK and which also has strong protections for the UK's sensitive agricultural products.

These include some permanent protections reflecting the Prime Minister's commitment to protecting the UK's sensitive agricultural sectors. We have also ensured that joining will not compromise our high animal and plant health, food safety or animal welfare standards.

Entry into force will now take place once both the UK and CPTPP Parties have finished their legal procedures which we expect to happen in the second half of 2024. My officials will continue to engage with colleagues in the devolved nations as we work towards this milestone.

Thank you again for your letter. I hope this response is helpful to you.

Yours sincerely,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Nigel Huddleston', with a stylized flourish at the end.

Nigel Huddleston MP
Minister for International Trade
Department for Business and Trade

Vaughan Gething AS/MS
Gweinidog yr Economi
Minister for Economy

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
SeneddEconomy@Senedd.Wales

13 Hydref 2023

Annwyl Paul,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 19 Medi 2023 yn gofyn am atebion i gwestiynau ynghylch Deddf Cyfraith yr UE a Ddargedwir (Dirymu a Diwygio).

Yn abteb i cwestiynau 1 a 2, rydym yn cydnabod na wnaeth y Senedd roi ei chydsyniad i Ddeddf REUL ond gan fod Gweinidogion Cymru bellach yn gyfrifol am swyddogaethau gweithredol perthnasol, byddwn yn arfer y swyddogaethau hynny mewn ffordd gyfrifol.

Mae Gweinidogion Cymru wrthi'n ystyried canlyniadau'r pwerau newydd y mae'r Ddeddf yn eu rhoi i Weinidogion Cymru gan ddatblygu cynlluniau yn unol â hynny. Rydym yn gweithio gyda'n cyd-weinidogion yn Llywodraeth y DU i ddeall eu bwriad ac unrhyw oblygiadau y gallai eu cynlluniau esgor arnynt ac effeithio ar Gymru. Nid oes gennym gynlluniau ar hyn o bryd i ddefnyddio'r pwerau hyn i wneud newid arwyddocaol i'n polisi.

Wrth ymateb i Ddeddf REUL Llywodraeth y DU, blaenoriaeth Llywodraeth Cymru yw ganolbwyntio ar faterion sydd wedi'u datganoli yng Nghymru sy'n codi yn sgil rhoi Deddf REUL ar waith. Nid ydym wedi creu mecanwaith cyffredinol i fynd i'r afael ag offerynnau sy'n ymwneud â materion o gymhwysedd a gedwir yn ôl yng Nghymru. Byddwn yn cadw golwg ar offerynnau o'r fath ac yn ymdrin â'r goblygiadau i faterion y mae Llywodraeth Cymru yn gyfrifol amdanynt yn ôl y gofyn

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales
Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

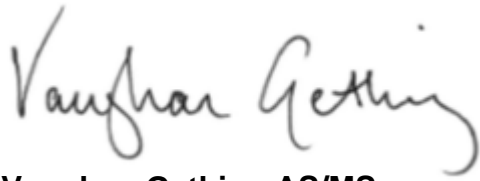
Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Tudalen y pecyn 5

Yn ateb i cwestiwn 3, ni nodwyd unrhyw offerynnau sy'n peri gofid ac sy'n gofyn i Weinidogion Cymru arfer eu pwerau i'w cadw, i'r graddau eu bod yn ymwneud â meysydd datganoledig.

Yn gywir,

Vaughan Gething AS/MS
Gweinidog yr Economi
Minister for Economy

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Ein cyf/Our ref: JJ/PO/342/2023

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

16 Hydref 2023

Annwyl Paul,

Diolch yn fawr i aelodau Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig am ystyried y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Atodol) (Rhif 4) ar Fil Ffyniant Bro ac Adfywio Llywodraeth y DU (y Bil).

Rwyf wedi darparu ymateb i'r cwestiynau yn eich llythyr dyddiedig 2 Hydref 2023.

Mae paragraffau 93 – 103 o'r Memorandwm Atodol (Rhif 4) yn nodi safbwynt Llywodraeth Cymru ar y gwelliannau a gynigiwyd i Ran 1 o'r Bil – Cenadaethau Ffyniant Bro. Ym mharagraff 111, rydych yn dweud eich bod o'r farn bod y gwelliannau a gyflwynwyd gan Lywodraeth y DU ar 4 Gorffennaf 2023 i Ran 1 o'r Bil yn gwella'r sefyllfa a nodwyd yn y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol diwygiedig gwreiddiol ar gyfer y Bil hwn, a osodwyd ar 25 Tachwedd, i'r graddau eich bod yn awr yn argymhell bod y Senedd yn rhoi ei chydsyniad i'r Bil. Yn y Memorandwm diwygiedig hwnnw, argymhellwyd na ddylid rhoi cydsyniad i Ran 1 o'r Bil. Ym mharagraffau 97 a 98 o'r Memorandwm Atodol (Rhif 4), rydych yn manylu ar y pryderon sy'n parhau mewn perthynas â Rhan 1 o'r Bil, a nodir y pryderon hefyd ym mharagraff 111.

Byddai'n ddefnyddiol felly cael rhagor o wybodaeth er mwyn deall sut mae'r sefyllfa wedi gwella yn eich barn chi, a rhagor o wybodaeth am y pryderon sy'n parhau mewn perthynas â Rhan 1, yn enwedig o ystyried eich bod yn awr yn argymhell y dylid rhoi cydsyniad.

Mae'r gwelliannau a gynigiwyd gan Lywodraeth y DU yn cydnabod rôl y Senedd a Llywodraeth Cymru yn y meysydd datganoledig a gwmpesir gan y Cenadaethau Ffyniant Bro yn glir, ac yn ymateb i'r pryderon rydym wedi'u mynegi'n gyson i Lywodraeth y DU ynghylch y Bil hwn.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'r gwelliannau'n gosod nifer o rwymedigaethau ymgynghori a sylw dyladwy ar Lywodraeth y DU wrth bennu'r datganiad am Genadaethau Ffyniant Bro a methodoleg gysylltiedig, adrodd arno, ei ailystyried a'i adolygu. Mae'r diwygiadau hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidog gyflwyno adroddiad i'r Senedd ar y modd y mae wedi rhoi sylw dyledus i rôl Senedd Cymru a Llywodraeth Cymru, a fydd yn destun craffu.

Yn ymarferol, byddai'n ofynnol i Lywodraeth y DU ystyried rôl y Senedd a Llywodraeth Cymru, gan gynnal ymgynghoriad priodol a rhoi sylw dyledus i'r sylwadau a wnaed. Rwy'n cydnabod bod hwn yn welliant yr oedd angen dybryd amdano i'r Bil, gan osod cyfyngiad angenrheidiol ar Weinidog perthnasol y Goron mewn materion datganoledig, a chreu adroddiad sy'n destun craffu ar y modd y mae wedi rhoi sylw dyledus.

Mae Llywodraeth Cymru, yn unol â'i chyfrifoldebau datganoledig am ddatblygu economaidd rhanbarthol, wedi gweithio mewn partneriaeth er mwyn helpu i fynd i'r afael â'r heriau economaidd strwythurol hirdymor a wynebwr yng Nghymru a'r gwahaniaethau daearyddol rhwng rhannau gwahanol o'r Deyrnas Unedig (DU) a'r Undeb Ewropeaidd (UE).

Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU wedi sefydlu nifer o gronfeydd sy'n gysylltiedig â ffyniant bro drwy ddefnyddio pwerau Deddf Marchnad Fewnol y DU i wneud penderfyniadau am wariant yn uniongyrchol mewn meysydd datganoledig gan anwybyddu Llywodraeth Cymru a'r Senedd. Mae tansellio polisi rhanbarthol a gorfodi'r cronfeydd hyn ar Gymru heb weithio mewn partneriaeth ystyrion â Llywodraeth Cymru a heb ystyried anghenion penodol rhanddeiliaid yng Nghymru, yn cael effaith andwyol ar swyddi a thwf yng Nghymru.

Mae datblygu economaidd rhanbarthol yn faes sydd wedi'i ddatganoli i Gymru, a dylai cyllid ar gyfer swyddogaethau datganoledig ddod i Lywodraeth Cymru er mwyn i Weinidogion Cymru ei ddyrannu yn unol â'u blaenoriaethau a'u cyfeiriad strategol a gwaith craffu gan y Senedd. Bydd hyn yn helpu i osgoi dyblygu gwasanaethau, atebolrwydd niwlog, diffyg gwerth am arian, bylchau yng nghyllid y sector a thirwedd ariannu anghydlynol a dryslyd lle y caiff symiau bach o arian eu taenu'n denau dros brosiectau lleol byrdymor.

Ymddangosodd Gweinidog yr Economi gerbron eich Pwyllgor yn ddiweddar i drafod ein pryderon ynglŷn â'r modd y mae Llywodraeth Cymru yn ymdrin â'r Gronfa Ffyniant Bro a'r Gronfa Ffyniant Gyffredin. Rydym yn falch bod y Pwyllgor wedi cydnabod, yn ei adroddiad 'Cyllid datblygu rhanbarthol ar ôl gadael yr UE', llawer o'r pwyntiau rydym wedi bod yn eu codi â Llywodraeth y DU ac eraill am y modd y mae'n ymdrin â chyllid Ffyniant Bro a chyllid ar ôl gadael yr UE ers sawl blwyddyn. Mae amrywiaeth o'r pwyllgorau trawsbleidiol, yn y Senedd ac yn San Steffan, yn ogystal â melinau trafod annibynnol a'r Swyddfa Archwilio Genedlaethol, hefyd yn rhannu llawer o'n pryderon am y modd y mae Llywodraeth y DU wedi ymdrin â chyllid Ffyniant Bro a chyllid ar ôl gadael yr UE.

Mae'n dal i fod yn aneglur sut y bydd Rhan 1 o'r Bil yn effeithio ar y Gronfa Ffyniant Bro ar sail cystadleuaeth, ac mae hyn wedi bod yn destun trafod yn ystod y cam adrodd yn Nhŷ'r Arglwyddi. Gofynnwyd i ymgeiswyr ar gyfer Ail Gylch y Gronfa Ffyniant Bro esbonio sut roedd eu cynnig yn gyson â'r cenadaethau a bennwyd yn y Papur Gwyn Ffyniant Bro, a deallwn fod yr adroddiadau blynyddol ar y cenadaethau ffyniant bro sy'n ofynnol gan y Bil hwn yn cynnwys, lle y bo'n berthnasol, y cyfraniadau a wnaed gan brosiectau a rhaglenni. Nid yw pum awdurdod lleol yng Nghymru (Sir y Fflint, Merthyr Tudful, Sir Fynwy, Casnewydd a Bro Morgannwg) wedi cael unrhyw gyllid drwy'r ddau gylch cyntaf eto, ac nid yw'r trefniadau ar gyfer trydydd cylch y Gronfa wedi cael eu cyhoeddi eto, er bod disgwyl i'r cyllid hirdymor hwn ddod i ben ym mis Mawrth 2025.

Yn y Memorandwm Atodol, nodais ein pryder am y diffyg ymgysylltu â Llywodraeth Cymru wrth ddrafftio'r cenadaethau a'r metrigau cysylltiedig. Gofynnwyd i ni ymgysylltu'n uniongyrchol ar y metrigau ar gyfer y genadaeth ffyniant, ond rwy'n dal i ddisgwyl dyddiad wedi'i aildrefnu. Mae Llywodraeth y DU wedi dweud wrthynt na fydd y Cenadaethau

Ffyniant Bro yn creu unrhyw dargedau na blaenoriaethau adrodd newydd ar gyfer cyrff cyhoeddus datganoledig. Mesurau ar lefel y DU fydd y metrigau, yn hytrach na dangosyddion perfformiad sy'n gysylltiedig â sectorau neu gyrff penodol.

Drwy Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, rydym wedi gosod saith nid llesiant cenedlaethol, a ddisgrifir ar wyneb y Ddeddf, wedi'u hategu gan 50 o fetrigau llesiant a 18 o gerrig milltir. Dyma'r nodau sy'n llywio gwaith y Llywodraeth a chyrff cyhoeddus datganoledig penodol yng Nghymru. Mae'r darpariaethau yng nghymalau 1-6 o'r Bil yn cynnwys rhai o'r elfennau y darparwyd ar eu cyfer eisoes drwy Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae hyn yn cynnwys adroddiadau blynyddol, dangosyddion a cherrig milltir, a gosod amcanion i lywio'r broses gyflawni.

Byddai hefyd yn ddefnyddiol gwybod pam y gosodwyd y Memorandwm Atodol (Rhif 4) dros fis ar ôl i'r gwelliannau gael eu cyflwyno

Cawsom wybodaeth am welliannau arfaethedig i'r Bil gan Lywodraeth y DU ar fyr rybudd ac, felly, roedd angen inni asesu goblygiadau'r gwelliannau hyn o safbwynt cyfreithiol a pholisi er mwyn cyflwyno Cynnig Cydsyniad Deddfwriaethol atodol, a gwnaethom hynny ar y cyfle cyntaf posibl. Mae'n ddrwg gennyf na fu modd inni gyhoeddi'r Memorandwm Atodol yn gynt.

A allwch chi gadarnhau a gyflwynwyd unrhyw welliannau eraill sydd wedi dileu cymalau yr oedd angen i'r Senedd roi cydsyniad iddynt yn flaenorol;

Ni chyflwynwyd unrhyw welliannau sy'n dileu cymalau yr oedd angen i'r Senedd roi cydsyniad iddynt yn flaenorol. Serch hynny, byddwch yn nodi bod Memorandwm Atodol Rhif 5, a osodwyd ar 6 Hydref, yn cynnwys darpariaethau sydd wedi'u cyflwyno yn lle diwygiadau a gyflwynwyd yn ystod y cam Pwyllgor ac Adrodd, y cytunwyd arnynt wedi hynny. Mae'r gwelliannau a wnaed i Ran 1 wedi ei gwneud yn fwy derbyniol, ond yn ein barn ni, bu angen i'r Senedd roi cydsyniad i'r cymalau bob amser.

A allwch chi gadarnhau a yw Llywodraeth y DU o'r farn bod angen i'r Senedd roi cydsyniad i'r cymalau neu'r atodlenni fel y'u diwygiwyd neu a fewnosodwyd gan y gwelliannau a nodwyd ym Memorandwm Atodol (Rhif 4)

Erys Llywodraeth y DU o'r farn nad yw Rhan 1 o'r Bil Ffyniant Bro ac Adfywio yn ymdrin â'r broses Cynnig Cydsyniad Deddfwriaethol, ond bod Rhan 3, Pennod 1 (Data Cynllunio) a Rhan 6 (Adroddiadau Canlyniadau Amgylcheddol) yn ymdrin â hi. Nodwyd hyn gyntaf yn Atodiad A i'r [Nodiadau Esboniadol](#) ar gyfer y Bil Ffyniant Bro ac Adfywio a gyflwynwyd gan Dŷ'r Cyffredin ar 19 Rhagfyr, a chefais gadarnhad ohono mewn llythyr gan yr Is-ysgrifennydd Gwladol Seneddol dros Ffyniant Bro, yr Undeb a'r Cyfansoddiad ym mis Mai 2022, ac yn y llythyr gan y Gweinidog Ffyniant Bro ar y pryd ym mis Tachwedd 2022.

Nid yw'r sefyllfa hon yn newid o ganlyniad i'r gwelliannau arfaethedig a nodwyd ym Memorandwm Atodol Rhif 4 na Memorandwm Atodol Rhif 5.

Yn gywir,

Julie James AS/MS

Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

Tudalen y pecyn 9

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: JJ/PO/343/2023

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

16 Hydref 2023

Annwyl Paul,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 4 Medi ynglŷn â'r Cynllun Dychwelyd Ernes.

Fel y nodir yn ein strategaeth ar yr economi gylchol, Mwy nag Ailgylchu, ein nod yw bod yn genedl ddiwastraff a sero net o ran carbon. Mae'r Cynllun Dychwelyd Ernes, sy'n rhan o'r diwygiadau ehangach i Gyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr, yn gam pwysig mewn ymateb i'r argyfwng hinsawdd a'r argyfwng natur. Bydd yn helpu'r sector i newid i arferion busnes mwy cynaliadwy.

Cyhoeddwyd asesiad effaith economaidd ochr yn ochr â'n hymgyngghoriad ar y cyd am y Cynllun Dychwelyd Ernes arfaethedig. Dangosodd yr asesiad nid yn unig y byddai'r cynllun yn cael effaith gadarnhaol net, ond y byddai'r Gwerth Presennol Net a'r Gymhareb Cost a Budd yn uwch ar gyfer cynllun a fyddai'n cynnwys 'cynnwys popeth', gan gynnwys gwydr, o'i gymharu chynllun na fyddai'n cynnwys gwydr. Mae'r dadansoddiad hwn yn tynnu sylw at y ffaith bod dileu gwydr o'r cynllun yn cael effaith economaidd – bydd yn lleihau'r manteision economaidd o ran y refeniw a geir o'r deunyddiau, bydd yn arwain at fwy o ailgylchu ac at lai o sbwriel – ond bydd, ar yr un pryd, yn golygu y bydd canlyniadau amgylcheddol y cynllun gryn dipyn yn llai.

Mae fy swyddogion yn cyfarfod yn rheolaidd â chynhyrchwyr a chynrychiolwyr y byd masnach yng Nghymru i drafod y gwaith o ddatblygu'r cynllun wrth inni fynd ati i bontio i economi fwy cylchol. Rydym yn cydnabod y gallai cynhyrchwyr llai yng Nghymru wynebu heriau penodol wrth addasu mewn ymateb i'r rhwymedigaethau a fydd yn gysylltiedig â Chynllun Dychwelyd Ernes ac rydym yn edrych ar amrywiaeth o ymyriadau i'w helpu. Ymhlith yr ymyriadau hynny y mae eithriadau ar gyfer cynhyrchwyr nad ydynt ond yn cynhyrchu nifer isel neu nifer cyfyngedig o gynhyrchion, ffioedd is ar gyfer busnesau llai ac, yn bwysig, eithriad ar gyfer cynhyrchwyr diodydd sy'n aildefnyddio ac ail-lenwi er mwyn eu cymell i wneud hynny.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 10

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Byddwn yn hapus i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r pwyllgor wrth i'r Cynllun Dychwelyd Ernes gael ei roi ar waith, gan gynnwys yr asesiad effaith, a fydd yn cael ei ddiweddarau a'i gyhoeddi ochr yn ochr â'r rheoliadau pan gânt eu cyflwyno gerbron y Senedd.

Rwy'n anfon hwn hefyd at Llŷr Gruffydd AS, Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Seilwaith.

Yn gywir,

Julie James AS/MS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd
Minister for Climate Change

Rt Hon Rishi Sunak, MP
Prime Minister
10 Downing Street
London
SW1A 2AA

pmpost.int@no10.gov.uk

12 October 2023

Dear Rishi,

I am writing in response to the latest market update from the Crown Estate in relation to off shore wind developments in the Celtic sea.

The Welsh Government remains as committed as ever to our statutory net zero targets. We recognise the climate emergency, and we see no case for any weakening of our commitments to take action for the benefit of current and future generations. I have welcomed, and indeed share, the UK Government stated ambitions for marine renewables and the ambition for the UK to become a world leader in the floating offshore wind sector. Here, I am pleased that the UK Government has not signalled a move away from the existing commitment for 50GW of floating offshore wind by 2030.

There is a once in a generation opportunity for the essential transition to renewable energy to lead a new industrial revolution, one that will support a just transition especially for many of our coastal communities which have themselves suffered from industrial decline.

However, there is a genuine risk that this major opportunity, and the optimism within the sector, is dissipating due to the lack of progress and action to unlock investment.

In my discussions with renewable energy developers, both based in Wales and those looking to invest in the UK, the key enabling factor to unlock investment is certainty. While it is good that some progress has clearly been made on the recent spatial issues associated with the Celtic Seas, last week's technical update from the Crown Estate will do little to show investors that there is a credible long-term investment pipeline so much needed to unlock major investment decisions. The risk to the UK is that developers, uncertain as to the future development potential in the UK, will seek to utilise the existing supply chain in

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Mark.Drakeford@llyw.cymru
Correspondence.Mark.Drakeford@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

countries that have shown the ambitions for the sector and where investment is already underway in ports and the associated supply chain.

Wales is uniquely placed to support the deployment of significant scale floating offshore wind in the Celtic Seas. Our deep water ports at Port Talbot and in West Wales have the potential to be the manufacturing, integration and maintenance ports the renewable industry is urgently seeking for the Celtic Seas. Our joint work on freeports is another major opportunity to attract new investment, transforming the regional economies, providing new markets for the steel industry and high value added manufacturing. This is a major opportunity for Wales and for the United Kingdom and greater certainty in of future development is the way to ensure that it is grasped.

The other critical infrastructure component is grid. It is recognised that the existing grid infrastructure across the Celtic Sea region is not fit for purpose and requires innovative solutions, both on and offshore, to ensure delivery of a robust and resilient system. Your support will be crucial to ensure that a long-term view is taken on anticipatory investment, not only to meet the initial 4.5GW requirement but future-proofing the system for additional seabed leasing rounds.

The action need from the UK Government is therefore clear. We need urgent clarity on the potential development pipeline for the Celtic Seas which will provide confidence to the floating offshore wind sector that the Celtic Seas will provide large scale opportunities that the sector needs to make Wales and the rest of the UK the base for investment.

If we are to make the most of that opportunity, we also need the support of the UK Government to raise the ambitions for the UK supply chain. We are in an international market where our international competitors are strengthening the local supply chain content for their renewable energy projects. We need firmer action to support the development of the supply chain and require developers to commit to UK suppliers.

Finally, it was deeply disappointing that no floating offshore wind developers bid into the latest round of Contracts for Difference. Changed market conditions mean that the structure and scope of the CfD package has to be reviewed. We cannot risk another failed auction round for floating offshore wind because that really would be disastrous for confidence in the sector.

Provided the sector can see a clear pipeline of opportunity for the Celtic Seas, with collective action to support the supply chain and a contract for difference auction which supports the new industry in its earliest stages, the outlook for Wales and the United Kingdom can be very bright indeed, as global leaders in this vital area.

Again, the Welsh Government is willing to work closely with the UK Government to share our experience with the marine energy sector, and achieve our objectives in the Celtic Sea.

Yours sincerely,

A handwritten signature in black ink that reads "Mark Drakeford". The signature is written in a cursive, slightly slanted style.

MARK DRAKEFORD

Cynulliad Partneriaeth Seneddol y DU a'r UE: Adroddiad cryno ar y trydydd cyfarfod

Hydref 2023

Mae Cynulliad Partneriaeth Seneddol y DU a'r UE yn gorff ffurfiol a sefydlwyd o dan Gytundeb Masnach a Chydweithredu'r DU a'r UE. Mae'n chwarae rôl bwysig o ran goruchwyllo gweithrediad y Cytundeb Masnach a Chydweithredu a phob cytundeb arall rhwng y DU a'r UE yn y dyfodol.

Cynhaliwyd trydydd cyfarfod y Cynulliad Partneriaeth Seneddol ym Mrwsel ar 3-4 Gorffennaf. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi crynodeb o'r materion a drafodwyd sydd o bwys i Gymru. Gwnaeth yr adroddiad cryno ar gyfarfod blaenorol y Cynulliad Partneriaeth Seneddol bum argymhelliad ynghylch datblygu'r modd y mae'r Senedd yn ymgysylltu â'r corff hwnnw. Mae'r adroddiad hwn yn trafod y cynnydd a wnaed o ran gweithredu'r argymhellion hynny rhwng yr ail a'r trydydd cyfarfod.

Yn cymryd rhan yn y trydydd cyfarfod oedd Huw Irranca-Davies AS, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad; a Luke Fletcher AS, aelod o Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig. Yn rhinwedd hynny, felly, maent wedi cytuno ar yr adroddiad.

Cynnwys

1. Materion sydd o bwys i'r Senedd ac i Gymru.....	2
"Taflwybr mwy cadarnhaol".....	3
Arwyddion o gydweithio pellach.....	3
Sicrhau cyflenwadau ynni.....	3
Galwad am arweinyddiaeth fyd-eang ar gydweithio ynghylch yr hinsawdd.....	4
Mynediad at raglen Horizon.....	4
Awydd cyffredin i wella symudedd.....	4
Cynnwys lleisiau dinasyddion drwy gydweithio yn y gymdeithas sifil	5
Posibiliadau ehangach o ran cydweithio ar bolisiau gwyrdd ym maes diwydiant a masnach?.....	6
"Condemni'n ddiwro y rhyfel ymosodol digymell ac anghyfiawn yn erbyn Wcráin".....	6
2. Cyfranogiad y Senedd yng ngwaith y Cynulliad Partneriaeth Seneddol.....	7

1. Materion sydd o bwys i'r Senedd ac i Gymru

Mae Cytundeb Masnach a Chydweithredu'r DU a'r UE yn cwmpasu meysydd pwysig sydd o fewn cymhwysedd datganoledig neu sy'n cael effaith sylweddol arnynt. Gallwch ddod o hyd i ragor o wybodaeth am y rhain, sut y maent yn effeithio ar Gymru, a rôl y Cynulliad Partneriaeth Seneddol yn y canllawiau a'r ffeithluniau a luniwyd gan Ymchwil y Senedd mewn perthynas â'r cytundeb.

Mewn arwydd bod y cytundeb ar Fframwaith Windsor wedi newid naws ac awyrgylch y cysylltiadau rhwng y DU a'r UE, ynghyd â'r awydd am gydweithio pellach o dan y Cytundeb Masnach a Chydweithredu, roedd yr agenda a'r trafodaethau'n ymdrin â meysydd lle gallai cydweithio pellach fod yn bosibl yn y

dyfodol a lle mae gan y ddwy ochr ddiddordeb cyffredin mewn cydweithio pellach.

Gallwch wylio’r trafodion yn llawn ar wefan dirprwyaeth y DU i Senedd Ewrop.

“Taflywbr mwy cadarnhaol”

Mae gweithredu Protocol Gogledd Iwerddon a thelerau Fframwaith Windsor yn fater o bwys i borthladdoedd, busnesau a dinasyddion Cymru. Yn y Senedd, mae’r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a’r Cyfansoddiad a Phwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig yn monitro’n ofalus effaith y broses o weithredu’r protocol ar Gymru.

Dywedodd Maroš Šefčovič, Is-lywydd y Comisiwn Ewropeaidd, fod y cam o gytuno ar Fframwaith Windsor wedi sicrhau bod y cysylltiadau rhwng y DU a’r UE ar “daflywbr mwy cadarnhaol”. Croesawodd James Cleverly, Ysgrifennydd Tramor y DU, y broses o feithrin ymddiriedaeth, hyder a dealltwriaeth rhwng y ddwy ochr. Roedd yr awyrgylch mwy cydweithredol yn werth ei nodi ac i’w groesawu’n fawr.

Pwysleisiodd yr Is-lywydd Šefčovič fod angen parhau â’r gwaith o weithredu Fframwaith Windsor, a hynny ar frys. Bydd y modd y caiff materion sy’n ymwneud â gweithredu eu datrys o ddiddordeb mawr i Gymru. Mae Llywodraeth Cymru eisoes wedi awgrymu ei bod yn bwriadu cydsynio i reoliadau sy’n gweithredu’r Fframwaith mewn meysydd datganoledig.

Arwyddion o gydweithio pellach

Tynnodd y ddwy ochr sylw at y ffaith bod y DU a’r UE wedi llofnodi Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth ar Wasanaethau Ariannol, gan nodi bod hyn yn dangos bod modd cytuno ar gydweithio pellach.

Sicrhau cyflenwadau ynni

Mewn ymateb i’r argymhelliad ar y cyd ar gydweithio ym maes ynni a fabwysiadwyd gan y Cynulliad Partneriaeth Seneddol yn ystod ei ail gyfarfod, nododd y Cyngor Partneriaeth fod y DU a’r UE wedi cytuno i drafod yn rheolaidd materion sy’n ymwneud â diogelwch cyflenwadau. Nododd hefyd fod y DU wedi llofnodi Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth gyda Chomisiwn Ynni Môr y Gogledd, sy’n cynnwys cydweithio ar brosiectau hybrid a phrosiectau ar y cyd, cynllunio gofodol morol, ariannu prosiectau ynni adnewyddadwy a chyfnewid arfer gorau. Yn y deunydd briffio a ddarparwyd gennym ymlaen llaw i ddirprwyaeth y DU, gwnaethom bwysleisio pwysigrwydd cydweithio ym Môr Iwerddon a’r Môr

Celtaidd mewn perthynas â phrosiectau ynni adnewyddadwy a phrosiectau rhyng-gysylltwyr yng Nghymru, a'r gobaidh y gellir parhau i gryfhau cydweithio yn y meysydd hyn mewn ffyrdd tebyg i'r cydweithio sy'n digwydd ym Môr y Gogledd.

Galwad am arweinyddiaeth fyd-eang ar gydweithio ynghylch yr hinsawdd

Gwnaeth y grŵp llai ar ynni a'r hinsawdd [dynnu sylw](#) at y potensial enfawr ar gyfer cydweithio rhwng yr UE a'r DU ynghylch cyflawni targedau sero net, datgarboneiddio a diwygio marchnadoedd trydan. Galwodd am gydweithio ar y broses o ddatblygu mecanweithiau i addasu ffiniau carbon a chreu pwyllgor arbenigol ar sero net o dan strwythur llywodraethu'r Cytundeb Masnach a Chydweithredu.

Gwnaeth y grŵp llai ddarparu llwyfan ar gyfer trafod gwaith pwyllgorau'r Senedd ar uchelgeisiau Llywodraeth Cymru mewn perthynas â sero net, a'r polisiau a'r ddeddfwriaeth sydd ar waith yng Nghymru gyda'r nod o fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd.

Derbyn i raglen Horizon

Roedd derbyn y DU i raglen ymchwil Horizon yn bwnc amlwg iawn a gododd mewn nifer o sesiynau a grwpiau llai. Galwodd aelodau o bob rhan o'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol ar Lywodraeth y DU a'r Comisiwn Ewropeaidd i ddod â thrafodaethau i ben a sicrhau cytundeb cyn gynted â phosibl.

Yn ystod [sesiynau'r grwpiau llai](#) ac yn ein deunydd briffio i ddirprwyaeth y DU, gwnaethom dynnu sylw at y ffaith ei bod yn bwysig i'r sector ymchwil, arloesi ac addysg uwch yng Nghymru sicrhau mynediad cyflym i raglen ymchwil Horizon. Gwnaethom bwysleisio'r ffaith y dylid cynnwys unrhyw waith dadansoddi a wnaed gan Lywodraeth y DU mewn perthynas â gwerth am arian wrth ystyried ffactorau fel ansawdd partneriaethau a chanlyniadau ymchwil.

Rydym yn croesawu'r cyhoeddiad dilynol ar gysylltiad y DU â Horizon.

Awydd cyffredin i wella symudedd

Mae gallu dinasyddion y DU a dinasyddion yr UE i symud rhwng y DU a'r UE at ddibenion astudio, gweithio ac ymgymryd â gweithgarwch hamdden yn parhau i fod yn ffocws allweddol i aelodau'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol.

Gwnaeth y [grŵp llai ar symudedd](#) dynnu sylw unwaith eto at y materion parhaus y mae sector y celfyddydau a diwylliant yn eu hwynebu o ran teithio. Roeddem

yn gallu tynnu sylw at dystiolaeth a gasglwyd ar y mater hwn gan bwyllgor diwylliant y Senedd fel rhan o'i [ymchwiliad i gysylltiadau rhwng Cymru ac Iwerddon](#), gan fod problemau'n parhau i ddod i'r amlwg er gwaethaf yr Ardal Deithio Gyffredin. Gwnaeth y grŵp ailadrodd yr argymhelliad a wnaed yn flaenorol i Gyngor Partneriaeth y Cytundeb Masnach a Chydweithredu, sef y dylai'r UE a'r DU negodi cytundeb cynhwysfawr i ganiatáu i artistiaid deithio a gweithio yn yr UE a'r DU.

Mae aelodau'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol yn parhau i bryderu am y ffaith bod llai o gyfleoedd ar gael, ac am y rhwystrau sy'n bodoli o ran symudedd a lefelau ymgysylltu pobl ifanc. Gwnaethom dynnu sylw at waith rhaglen cyfnewid dysgu Llywodraeth Cymru, sef rhaglen Taith, a'i helfennau cyfatebol. Gwnaeth y [grŵp llai](#) annog y Cyngor Partneriaeth i hwyluso symudedd ymhlith plant ysgol drwy ddefnyddio cardiau adnabod a thrwyddedau grŵp.

Mae materion parhaus ynghylch statws preswylwyr sefydlog a statws preswylwyr cyn sefydlu ar gyfer dinasyddion yr UE sy'n dymuno aros yn y DU yn parhau i beri pryder. Mae [Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd](#) yn monitro'r mater hwn yng Nghymru.

Cynnwys lleisiau dinasyddion drwy gydweithio yn y gymdeithas sifil

Nododd aelodau'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol fod rhaglen Horizon a symudedd ymhlith pobl ifanc yn elfennau allweddol o wella cydweithio yn y gymdeithas sifil. Pwysleisiwyd y ffaith bod y dasg o ddatrys y materion hyn yn fater o bwysigrwydd cyffredin i aelodau o'r ddwy ochr.

Mae ymgysylltu pellach rhwng y Cynulliad Partneriaeth Seneddol a chymdeithas sifil, a'r ddeialog ynghylch y berthynas rhwng y DU a'r UE, yn fater y mae aelodau'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol yn awyddus i'w archwilio. Mae'r Senedd a sefydliadau eraill yng Nghymru wedi bod yn weithgar o ran cefnogi gweithgarwch ymgysylltu rhwng cymdeithas sifil Cymru a'r UE yn sgil Brexit. Roedd y drafodaeth a gafwyd ar y materion hyn yn gyfle i dynnu sylw at bwysigrwydd y gwaith hwn. Mae'r gwaith o gynnwys cymdeithas sifil Cymru yn y broses o feithrin cysylltiadau rhwng y DU a'r UE yn elfen allweddol o ymchwiliad y [Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad i Lywodraethiant y DU a'r UE](#). Mae'r Pwyllgor yn gobeithio cyflwyno adroddiad cyn cyfarfod nesaf y Cynulliad Partneriaeth Seneddol ym mis Rhagfyr.

Posibiliadau ehangach o ran cydweithio ar bolisiau gwyrdd ym maes diwydiant a masnach?

Roedd Bargen Werdd yr UE, 'Fit for 50' a'r Ddeddf Lleihau Chwyddiant yn yr Unol Daleithiau yn sail i drafodaethau ar gyfleoedd pellach i gydweithio ar bolisiau diwydiannol. Gwnaeth yr Arglwydd Johnson, Gweinidog Buddsoddi y DU, arddel cydweithio agos at ddibenion cynhyrchu cadwyni cyflenwi gwydn, yn enwedig mewn perthynas â datblygu technolegau newydd. Gwnaeth Mr Richard Szostak, Cyfarwyddwr Partneriaid Gorllewin Ewrop yn y Comisiwn Ewropeaidd, bwysleisio'r ffaith bod y Comisiwn yn canolbwyntio ar weithredu a gwireddu potensial y Cytundeb Masnach a Chydweithredu yn llawn cyn canolbwyntio ar feysydd pellach o gydweithio y tu hwnt i'r cytundeb. Yn ogystal, ategodd neges yr Is-lywydd Šefčovič, sef y bydd ymwahanu pellach, o reidrwydd, yn golygu rhwystrau pellach i fasnach. Ategodd hefyd bryderon parhaus y Comisiwn ynglŷn â Deddf Cyfraith yr UE a Ddargedwir, gan nodi y bydd yr UE yn rhoi sylw manwl i unrhyw newidiadau deddfwriaethol a wneir. Gwrthododd y Senedd gydsynio i'r Bil, ond cafodd y Ddeddf ei phasio gan Senedd y DU heb gydsyniad.

Yn ein deunydd briffio ar gyfer dirprwyaeth y DU, gwnaethom bwysleisio bod rhwystrau technegol i fasnachu gyda'r UE yn parhau i fod yn bryder allweddol i lawer o fusnesau yng Nghymru.

“Condemni’n ddiwyro y rhyfel ymosodol digymell ac anghyfiawn yn erbyn Wcráin”

Yn ei ail argymhelliad i'r Cyngor Partneriaeth, gwnaeth y Cynulliad Partneriaeth Seneddol ailadrodd y ffaith ei fod yn condemnio'n ddiwyro y rhyfel yn Wcráin, y ffaith ei fod yn cefnogi Wcráin, a'r ffaith bod angen cydweithio rhwng yr UE a'r DU, yn enwedig mewn perthynas â pholisi cosbau effeithiol. Galwodd hefyd am ddwysáu'r ddeialog ynghylch y cyfleoedd ar gyfer cydweithio a chydgysylltu yn y dyfodol ar faterion tramor a materion diogelwch cyffredin rhwng y DU a'r UE. Mae wedi gofyn i'r Cyngor Partneriaeth adrodd yn ôl ar ei argymhelliad cyn y cyfarfod nesaf ym mis Rhagfyr 2023.

Mae'r Senedd wedi bod yn unfrydol wrth gefnogi cynigion sy'n condemnio'r rhyfel ac yn mynegi undod â phobl Wcráin.

2. Cyfranogiad y Senedd yng ngwaith y Cynulliad Partneriaeth Seneddol

Mae gan ddeddfwrfeydd datganoledig lawer i'w gyfrannu at waith y Cynulliad Partneriaeth Seneddol, fel y dengys yr adroddiad hwn. Mae'r cyfraniad cadarnhaol a wneir gan aelodau datganoledig at waith y grwpiau llai, a'r cyfle gwerthfawr i godi materion a sôn am arfer da yng Nghymru yn y grwpiau hynny, yn dangos yn glir fanteision ein cynnwys yn y trefniant hwn.

Gwnaeth ein [hadroddiad cryno](#) ar ail gyfarfod y Cynulliad Partneriaeth Seneddol bum argymhelliad ar gyfer datblygu'r berthynas rhwng y Senedd a'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol ymhellach. Mae cynnydd wedi'i wneud ar sawl un o'r argymhellion hynny, ond byddwn yn parhau i weithio a phwyso am gynnydd pellach ar argymhellion eraill.

Argymhelliad 1: Bod y gwelliannau a wnaed i gyfranogiad y deddfwrfeydd datganoledig yng nghyfarfodydd ffurfiol y Cynulliad Partneriaeth Seneddol bellach yn cael eu gwreiddio fel arfer gwaith cyffredin.

Argymhelliad 2: Bod ystyriaeth yn parhau i gael ei rhoi gan Swyddfa'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol i'r deddfwrfeydd datganoledig allu gymryd rhan yn nhrefodaethau'r Cyfarfod Llawn ar feysydd cymhwysedd datganoledig.

Mae cynnwys grwpiau llai ar yr agenda am yr eildro, a gwahodd aelodau datganoledig i gymryd rhan lawn yn y grwpiau hynny, yn dangos bod y datblygiadau cadarnhaol a wnaed yn yr ail gyfarfod yn cael eu hymgorffori. Rydym yn gwerthfawrogi'r cyfle y mae hyn yn ei roi o ran cyfrannu at y trafodaethau pwysig sy'n cael eu cynnal. Mae'r ffaith bod y ddau sefydliad yn cyhoeddi'r pwyntiau sy'n cael eu codi gan y grwpiau llai hefyd yn gam i'w groesawu'n fawr, gan ei fod yn hyrwyddo tryloywder a lefelau ymgysylltu â'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol.

Rydym yn gwerthfawrogi'r amser cyfyngedig sydd ar gael i holl aelodau'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol gyfrannu yn ystod dadleuon yn y Cyfarfod Llawn. Serch hynny, rydym yn parhau i bwysu am amser i'r deddfwrfeydd datganoledig siarad mewn dadleuon yn y Cyfarfod Llawn ar feysydd cymhwysedd datganoledig. Mae'r Cynulliad Partneriaeth Seneddol yn chwarae rôl hynod bwysig o ran cryfhau'r berthynas rhwng y DU a'r UE, a gall y deddfwrfeydd datganoledig wneud cyfraniad cadarnhaol at y broses o ddatblygu syniadau a rhannu arfer da.

Yn yr un modd, dim ond cryfhau gwaith y Cynulliad Partneriaeth Seneddol y bydd cyfraniad cynrychiolwyr rhanbarthol Ewropeaidd a'r gymdeithas sifil ehangach yn ei wneud.

Gwnaethom ddarparu briff ysgrifenedig cyn y cyfarfod i ddirprwyaeth y DU, a hynny er mwyn codi materion sydd o bwys penodol i'r Senedd ac i Gymru. Rydym yn gobeithio bod y briff hwn wedi bod yn adnodd defnyddiol o ran llywio cyfraniadau dirprwyaeth y DU. Gwnaethom gyfarfod hefyd â'r Gwir Anrhydeddus Hilary Benn, un o'r Is-Gadeiryddion, ymlaen llaw. Byddwn yn parhau i geisio datblygu ein perthynas a'n gweithgarwch ymgysylltu ag aelodau o ddirprwyaeth y DU.

Argymhelliad 3: Bod cynrychiolwyr y Senedd a phwyllgorau perthnasol y Senedd yn cydweithio i ddatblygu yr perthynas ag aelodau dirprwyaethau y DU a'r UE y tu allan i gyfarfodydd ffurfiol y Cynulliad Partneriaeth Seneddol.

Argymhelliad 4: Bod adroddiadau ar ganlyniadau sesiynau'n cael eu rhannu fel mater o drefn a'u dwyn i sylw pwyllgorau perthnasol y Senedd a Llywodraeth Cymru.

Gwnaethom dynnu ein hadroddiad diwethaf at sylw pwyllgorau perthnasol y Senedd a Phrif Weinidog Cymru. Rydym yn ddiolchgar am eu hymateb cadarnhaol ac rydym yn parhau i ymgysylltu â nhw.

Mae'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad yn y Senedd wedi gwahodd pwyllgorau cyfatebol mewn deddfwrfeydd eraill yn y DU i gymryd rhan yn ei ymchwiliad i lywodraethiant y DU a'r UE a chyfarfu ag Aelodau o Senedd Ewrop sy'n rhan o ddirprwyaeth yr UE yn ystod ei ymweliad â Brwsel ym mis Medi.

Mae gan bwyllgorau eraill y Senedd gynlluniau i ymweld â Brwsel dros y 12 mis nesaf er mwyn trafod materion sy'n berthnasol i waith y Cynulliad Partneriaeth

Seneddol. Byddant yn parhau i geisio meithrin perthynas â chymheiriaid yn eu meysydd priodol.

Rydym yn nodi'r galwadau penodol gan y Comisiwn Ewropeaidd parthed codi proffil gwleidyddol y Cytundeb Masnach a Chydweithredu a'i strwythurau llywodraethu, a byddwn yn parhau i godi ymwybyddiaeth o waith pwysig y Cynulliad Partneriaeth Seneddol.

Argymhelliad 5: Bod mecanweithiau'n cael eu datblygu i ymgysylltu â chymdeithas sifil Cymru ar waith Aelodau o'r Senedd yn y Cynulliad Partneriaeth Seneddol – a hynny cyn y cyfarfodydd ffurfiol ac ar ôl y cyfarfodydd i roi adborth ar y trafodion.

Cawsom gyfle i ymgysylltu'n anffurfiol â rhanddeiliaid cyn y trydydd cyfarfod, a gwnaethom ddefnyddio'r wybodaeth hon i lywio ein deunydd briffio ar gyfer dirprwyaeth y DU a'r cyfraniadau yn y grwpiau llai. Rydym yn ddiolchgar i'r rhanddeiliaid hynny a oedd yn gallu llywio ein gwaith ar fyr rybudd. Un her allweddol wrth geisio ymgysylltu'n ffurfiol â rhanddeiliaid cyn cyfarfodydd yw'r ffaith nad yw'r agendâu yn dod i law tan tuag wythnos cyn y cyfarfod dan sylw, fan gynharaf.

Er bod hyn yn cyfyngu ar y cyfleoedd sydd ar gael i ymgysylltu'n ffurfiol â rhanddeiliaid ar eitemau penodol ar yr agenda, mae cyfleoedd i ymgysylltu â rhanddeiliaid ar faterion cyffredinol sydd o bwys iddynt cyn cyfarfodydd ac i geisio dylanwadu ar gynnwys yr agenda. Y tu allan i'r cyfarfodydd ffurfiol, mae cyfleoedd hefyd i godi ymwybyddiaeth ymhlith aelodau'r dirprwyaethau ynghylch unrhyw faterion sy'n cael eu nodi drwy waith ymgysylltu ffurfiol â rhanddeiliaid.

Yn ogystal, byddwn yn chwilio am gyfleoedd pellach i gydlynu gwaith ar y Cynulliad Partneriaeth Seneddol â'r gwaith a wneir gan Aelodau o'r Senedd sy'n gwasanaethu ar Grŵp Cyswllt y DU ar gyfer Pwyllgor y Rhanbarthau i geisio manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd sydd ar gael i godi materion sydd o bwys i Gymru.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

SeneddEconomy@senedd.wales

18 Hydref 2023

Annwyl Gadeirydd,

Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023

Hoffwn hysbysu'r Pwyllgor fy mod yn rhoi cydsyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol dros yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig wneud Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023.

Bydd y Rheoliadau yn cael eu gwneud o dan bwerau a wneir gan ddefnyddio pwerau yn Rheoliad a Ddargedwir (UE) 2017/625 – y Rheoliad Rheolaethau Swyddogol.

Pwrpas y Rheoliadau yw dirymu'r cyfyngiadau a osodwyd ar rai sefydliadau bwyd Brasil. Bydd hyn yn galluogi sefydliadau bwyd Brasil y cyfyngwyd arnynt yn flaenorol i gael eu hychwanegu at y rhestr o sefydliadau a gymeradwywyd i allforio i Brydain Fawr, ar ôl i restr wedi'i diweddarau o'r sefydliadau a gymeradwywyd gan awdurdodau cymwys Brasil gael ei chyflwyno.

Hoffwn sicrhau'r Pwyllgor hwn mai polisi Llywodraeth Cymru fel arfer yw deddfu dros Gymru ar faterion o fewn cymhwysedd datganoledig. Fodd bynnag, mewn rhai amgylchiadau, mae manteision i gydweithio â Llywodraeth y DU pan fo sail resymegol glir dros wneud hynny. Ar yr achlysur hwn, felly, rwy'n rhoi fy nghydsyniad i'r Rheoliadau hyn am resymau effeithlonrwydd a hwylustod, a chydgyssylltiad a chysondeb trawslywodraethol.

Bydd y Rheoliadau yn cael eu gosod gerbron Senedd y DU ar 18 Hydref 2023 gan ddefnyddio'r weithdrefn negyddol a byddant yn dod i rym ar 08 Tachwedd 2023.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 22
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rwyf hefyd wedi ysgrifennu at Huw Irranca-Davies AS, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad.

Cofion,

A handwritten signature in black ink that reads "Lesley Griffiths". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping 'L' and 'G'.

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

**Children, Young People
and Education Committee**

Jeremy Miles AS

Gweinidog y Gymraeg ac Addysg

9 Hydref 2023

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024-25

Annwyl Jeremy,

Fel y llynedd, hoffem gael gwybodaeth ysgrifenedig i gefnogi ein gwaith craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024-25. Mae'r atodiad i'r llythyr hwn yn nodi'n fanwl y wybodaeth yr hoffem ei chael.

Byddwn yn ddiolchgar o gael y wybodaeth ysgrifenedig erbyn 19 Rhagfyr 2023 fan bellaf. Nodaf fod Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi'r Gyllideb Ddrafft ar 19 Rhagfyr 2023. Er ein bod fel arfer yn gofyn am y wybodaeth ysgrifenedig ychydig ddyddiau ar ôl cyhoeddi'r gyllideb ddrafft, oherwydd dyddiad cyhoeddi arfaethedig y gyllideb ddrafft, rydym yn gofyn am y wybodaeth hon ar yr un diwrnod. Er mwyn helpu i liniaru rhai o'r problemau wrth baratoi'r dystiolaeth ysgrifenedig a rhoi po fwyaf o amser â phosibl i chi baratoi'r cyflwyniad, rydym yn anfon ein cais yn gynharach yn nhymor yr hydref. Cysylltwch â'm clerod os ydych yn pryderu na fyddwch yn gallu anfon y wybodaeth erbyn y dyddiad cau arfaethedig o ystyried amserlen y gyllideb.

O ystyried y diddordeb a rennir ar draws pwyllgorau ynghylch rhai o'r meysydd a restrir yn yr atodiad i'r llythyr hwn, rwyf wedi anfon copi at Gadeiryddion Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig a'r Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon, a Chysylltiadau Rhyngwladol.

Yn gywir

Jayne Bryant

Jayne Bryant AS

Cadeirydd

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN

SeneddPlant@senedd.cymru

senedd.cymru/SeneddPlant

0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN

SeneddChildren@senedd.wales

senedd.wales/SeneddChildren

0300 200 6565

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Atodiad A: Cais i Weinidog y Gymraeg ac Addysg ynghylch craffu ar Gyllideb Ddrafft 2024-25 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Meysydd Trawsbynciol

Tryloywder y cyflwyniad o'r gyllideb

Fel gyda'r blynyddoedd blaenorol, gofynnwn am esboniad clir a thryloyw o'r newidiadau i'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn gyffredinol yn 2024-25, o 2023-24, gan gynnwys y ddwy gymhariaeth â'r wir gyllideb yn ychwanegol at unrhyw waelodlin ddiwygiedig a ddefnyddir. Byddem hefyd yn gwerthfawrogi crynodeb o'r newidiadau allweddol rhwng 2023-24 a 2024-25.

Os defnyddir gwaelodlin ddiwygiedig, rydym yn gofyn am ddadansoddiad o'r symiau sydd wedi'u tynnu o gyllideb 2023-24 neu eu hychwanegu at gyllideb 2023-24 ac esboniad ym mhob achos pam y bernir ei bod yn briodol defnyddio'r waelodlin ddiwygiedig yn hytrach na'r wir gyllideb a osodwyd yn 2023-24 ar gyfer cymariaethau.

Ar gyfer newidiadau sylweddol i linellau cyllideb, hoffem gael eglurhad p'un a fydd cyllid yn cael ei ddychwelyd i/ei gymryd o gronfeydd wrth gefn canolog neu ei ddyrannu i/o linellau cyllideb eraill naill ai o fewn neu y tu allan i'r Prif Grŵp Gwariant.

Sylwadau ar y camau gweithredu a manylion am ddyraniadau'r Llinellau Gwariant yn y Gyllideb

Gofynnwn am gael sylwadau ar bob un o'r Camau Gweithredu o fewn y Prif Grŵp Gwariant (MEG) Addysg a'r Gymraeg 2024-25, gan gynnwys dadansoddiad ac eglurhad o newidiadau arwyddocaol ers Cyllideb Atodol Gyntaf 2023-24 (Mehefin 2023). Yn y gorffennol, roedd hyn yn cael ei ddarparu mewn atodiad – roedd yn Atodiad B y llynedd.

At hynny, gofynnwn am ddadansoddiad o'r Prif Grŵp Gwariant Addysg ar gyfer 2024-25 a'r Prif Grŵp Gwariant yn ôl Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb, gyda dyraniadau Cyllideb Derfynol 2023-24, dyraniadau Cyllideb Atodol Gyntaf 2023-24, rhagolygon alldro 2023-24, ac alldro terfynol 2022-23 i gyd wedi'u cynnwys. Os yw cyllidebau dangosol yn cael eu gosod y tu hwnt i 2024-25, rydym yn gofyn am fanylion y rhai hynny hefyd.

Os yw Llywodraeth Cymru yn defnyddio cyllideb llinell sylfaen ddiwygiedig at ddibenion cymharol, rydym yn gofyn i ddyraniadau gwirioneddol Cyllideb Atodol Gyntaf 2023-24 gael eu cyflwyno ochr yn ochr â'r dyraniadau cyllideb ddrafft 2024-25 yn ogystal ag esboniad o'r rhesymau dros ail-gyfrifo'r llinell sylfaen (fel y nodwyd yn gynharach).

Blaenoriaethau addysg a blaenoriaethau strategol eraill

Gwybodaeth am sut mae'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn cyd-fynd â blaenoriaethau perthnasol ac amcanion allweddol Llywodraeth Cymru – ac yn cael ei flaenoriaethu yn ôl y rheini – gan gynnwys:

- Asesiad wedi'i ddiweddarau gan y Gweinidog ynghylch i ba raddau y mae'n credu bod y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn cynnwys yr adnoddau sy'n angenrheidiol i gyflawni blaenoriaethau ac amcanion allweddol Llywodraeth Cymru.
- Gwybodaeth am unrhyw drafodaethau sy'n mynd rhagddynt gyda'r Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol i gynyddu lefel yr adnoddau sydd ar gael ar gyfer addysg, gan gynnwys cyllid ar gyfer cyllidebau craidd ysgolion drwy'r Setliad Llywodraeth Leol.
- Manylion ynghylch sut mae dyraniadau o fewn y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn alinio â'r Rhaglen Lywodraethu a'r Cytundeb Cydweithio.
- A yw'r Gweinidog, ac os felly sut, yn bwriadu targedu adnoddau i fynd i'r afael ag unrhyw themâu neu flaenoriaethau trawsbynciol ar draws y Prif Grŵp Gwariant yn gyffredinol, er enghraifft unrhyw weithgarwch i adfer o'r pandemig, costau byw, mynd i'r afael ag effaith negyddol anfantais ar ganlyniadau dysgwyr, y Gymraeg, rhoi effaith i hawliau plant a chefnogi dysgwyr gyda'u hiechyd corfforol, emosiynol a meddyliol.

Hawliau plant ac ystyriaethau trawsbynciol eraill

Yn unol ag asesu a roddwyd 'sylw dyledus' i erthygl 4 o Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a dyletswyddau Llywodraeth Cymru o dan Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru), gofynnwn am:

- Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant cyffredinol ar gyfer y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg drafft hwn ar gyfer 2024-25 sy'n nodi sut mae hawliau plant yn cael eu gweithredu yn y dyraniadau cyllideb hyn, gan gyfeirio at erthyglau penodol yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn fel sy'n berthnasol.
- Os na chynhaliwyd Asesiad penodol o'r Effaith ar Hawliau Plant, y rhesymau dros hyn.
- Copi o unrhyw asesiad arall o'r effaith integredig yn ogystal â sicrwydd bod yr asesiad hwn yn dangos bod y ddyletswydd o "roi sylw dyledus" i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn wedi'i harfer.
- manylion a/neu enghreifftiau o unrhyw newidiadau a wnaed i ddyraniadau cychwynnol o fewn y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn dilyn ystyriaethau o hawliau plant, cydraddoldeb, cynaliadwyedd, y Gymraeg, neu Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 o ganlyniad i asesiadau effaith, neu lle mae'r asesiadau hyn wedi cael dylanwad uniongyrchol ar bennu cyllidebau.

- Manylion dyraniadau o fewn cyllideb 2024-25 a fwriadwyd ar gyfer gweithredu Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 a'r diwygiadau cysylltiedig mewn perthynas â chymwysterau.
- Manylion dyraniadau ar gyfer gweithredu Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 a'r Rhaglen Trawsnewid ADY ehangach.
- Manylion dyraniadau o fewn cyllideb 2024-25 a fwriadwyd ar gyfer gweithredu Ddeddf Addysg Drydyddol ac Ymchwil (Cymru) 2022.
- Gwybodaeth am effaith ariannol unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol a wneir yn Senedd y DU.
- Goblygiadau ariannol unrhyw is-ddeddfwriaeth berthnasol yn 2024-25.

Effaith y pandemig COVID-19

- Gwybodaeth am unrhyw effaith sy'n weddill o'r pandemig ar y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn 2023-24 ac unrhyw oblygiadau parhaus yn 2024-25, gan gynnwys diweddariad ar drefniadau'r gyllideb ar gyfer cyflawni'r rhain, er enghraifft a yw'r rhaglen "Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau" yn parhau yn 2024-25.
- Manylion a dadansoddiad o'r cyllid a ddyrannwyd ar gyfer ymateb y sector addysg i'r pandemig yn 2022-23, ynghyd ag unrhyw ddyraniad yn 2024-25 (yn y bôn, diweddaru paragraffau 1.6.5-1.6.6 o bapur y llynedd).

Effaith Brexit

- Y wybodaeth ddiweddaraf ynghylch a oes unrhyw oblygiadau ariannol penodol i Brif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg 2024-25 yn dilyn ymadawiad y DU â'r UE, ac unrhyw ddyraniadau a wnaed i liniaru'r rhain.

Effaith pwysau costau byw ar ddarparu gwasanaethau addysg

- Diweddariad ar oblygiadau pwysau costau byw a phrisiau ynni uchel ar ddarparu sefydliadau addysg yn weithredol – ar draws y blynyddoedd cynnar, ysgolion, colegau, prifysgolion a darparwyr hyfforddiant.

Monitro'r gyllideb a'r cyd-destun ariannol presennol

- Gwybodaeth am y prosesau sydd ar waith ar gyfer monitro cyllidebau trwy gydol y flwyddyn, nodi diffygion a gwargedion posibl, a chymryd camau adferol neu ddyrannu arian ychwanegol i dalu am unrhyw ddiffygion, yn enwedig yn sgil y pandemig.
- Goblygiadau'r materion y cyfeiriwyd atynt yn natganiad y Prif Weinidog dyddiedig 9 Awst 2023 i'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg ac adroddiadau ar arbedion y mae angen eu gwneud yn y flwyddyn ariannol hon.
- Manylion am unrhyw newidiadau i'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg ar gyfer 2023-24 y disgwylir eisoes yn yr Ail Gyllideb Atodol.
- Goblygiadau Datganiad Hydref 2023 Llywodraeth y DU i'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg.

Meysydd penodol

Cyllid ar gyfer cyllidebau ysgolion

- Esboniad o sut mae Llywodraeth Cymru wedi blaenoriaethu cyllid ar gyfer ysgolion yng Nghyllideb Ddrafft 2024-25 (yn y Prif Grŵp Gwariant Cyllid a Llywodraeth Leol a'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg) ac wedi ystyried adolygiad Sibieta o wariant ysgolion wrth osod y gyllideb hon.
- Diweddariad ar unrhyw waith y mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i ystyried diwygiadau i Reoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010.
- Safbwynt y Gweinidog ar lefel y cronfeydd wrth gefn yn y gyllideb ysgolion, yng nghydestun data 31 Mawrth 2023 sydd i'w gyhoeddi ddiwedd mis Hydref 2023.

Cyllid ar gyfer gwella ysgolion

- Esboniad o sut mae Cyllideb Ddrafft 2024-25 yn cefnogi gwella ysgolion a chodi safonau addysg.
- Manylion dyraniadau Grant Gwella Ysgolion y Consortia Rhanbarthol yn 2023-24, wedi'u dadansoddi yn ôl amcan a/neu ddisgrifiad o'r cyllid (neu benawdau eraill, p'un bynnag sy'n berthnasol) – sef, yn y bôn, diweddariad i Atodiad D papur y llynedd.
- Manylion faint y talwyd Grant Gwella Ysgolion y Consortia Rhanbarthol i bob consortiwm a/neu awdurdod lleol yn 2023-24.
- Gwybodaeth am elfen Grant Gwella Addysg y RCSIG a'r adolygiad oedd ar y gweill pan drafodwyd y gyllideb y llynedd.

- Gwybodaeth am sut mae adnoddau o fewn y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn cael eu defnyddio i fodloni ymrwymiad hirdymor Llywodraeth Cymru i fynd i'r afael ag effaith amddifadedd ar ganlyniadau addysgol.
- Dadansoddiad o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb "Mynd i'r Afael â Rhwystrau i Gyrhaeddiad" ar gyfer y Grant Datblygu Disgyblion a'r Grant Hanfodion Ysgolion a diweddariad o sut yr asesir cymhwysedd ar gyfer y rhain, o ystyried bod y prif feini prawf cymhwyso (cymhwysedd i gael prydau ysgol am ddim) yn symud i ddarpariaeth gyffredinol mewn ysgolion cynradd.
- Gwybodaeth am sut mae adnoddau o fewn y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn cael eu defnyddio i gefnogi dysgwyr mewn addysg ôl-16 gydag effaith pwysau costau byw, ac i fynd i'r afael ag effaith amddifadedd ar ganlyniadau (gan gynnwys, er enghraifft, drwy gyllid cronfa caledi ar gyfer darparwyr, neu drwy gyllid cymorth i fyfyrwyr sy'n bodoli eisoes fel y Lwfans Cynhaliaeth Addysg).
- Costau ehangu prydau ysgol am ddim yn 2023-24, 2024-25 a blynyddoedd yn y dyfodol, a'r wybodaeth ddiweddaraf am yr amserlen ar gyfer ehangu prydau ysgol am ddim drwy gydol yr holl grwpiau oedran ysgol gynradd.
- Dadansoddiad pellach o'r cyllid a ddarparwyd i awdurdodau lleol yn 2023-24 ar gyfer darparu prydau ysgol am ddim i bawb ac ar gyfer 2024-25 os yw'n hysbys.
- Unrhyw gyllid arall yn y Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg ar gyfer mentrau i fynd i'r afael â chostau byw a'r gydberthynas negyddol rhwng amddifadedd a chyrhaeddiad, er enghraifft rhaglen gwella gwyliau'r haf / haf o hwyl / prosiectau bwyd a hwyl, gan gynnwys esboniad o sut mae'r prosiectau hyn a'r ffrydiau ariannu yn perthyn i'w gilydd.

Y Gweithlu Addysg

- Manylion dyraniadau'r gyllideb i ariannu Addysg Gychwynnol i Athrawon a dysgu proffesiynol ar gyfer athrawon presennol, gan gynnwys yn sgil y gwaith parhaus o weithredu diwygiadau addysg.
- Gwybodaeth am gyllid a ddarperir gan Lywodraeth Cymru i Gyngor y Gweithlu Addysg.
- Manylion am unrhyw ddarpariaeth cyllideb ar gyfer talu costau dyfarniad cyflog i athrawon ar gyfer blwyddyn academaidd 2023/24, gan gynnwys dadansoddiad rhwng y blynyddoedd ariannol 2023-24 a 2024-25 a'r mecanweithiau priodol a ddefnyddiwyd (p'un a ydynt yn grant uniongyrchol neu wedi'u hymgorffori yn y setliad llywodraeth leol).

- Gwybodaeth am unrhyw gyllid i gefnogi polisi ynghylch y gweithlu athrawon cyflenwi.

Diwygio'r cwricwlwm

- Gwybodaeth am gyllid i gefnogi'r gwaith o weithredu'r Cwricwlwm i Gymru, gan gynnwys dysgu proffesiynol ar gyfer y gweithlu.

Iechyd emosiynol ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc

- Darpariaeth y gyllideb o'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn 2024-25 o ran y dull/system ysgol gyfan o ymdrin ag iechyd emosiynol a meddyliol.
- Manylion unrhyw arian o'r Prif Grŵp Gwariant Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol i ategu gwaith mewn ysgolion yn y maes hwn.
- Gwybodaeth am unrhyw ddarpariaeth gyllidebol i gefnogi iechyd meddyliol ac emosiynol pobl ifanc mewn addysg ôl-16.
- Darpariaeth yn y gyllideb ar gyfer y cynllun gweithredu a'r ymateb ehangach i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith dysgwyr.

Absenoldeb disgyblion

- Gwybodaeth am unrhyw ddarpariaeth benodol yn y gyllideb i fynd i'r afael â chyfraddau absenoldeb disgyblion neu nodi pa linellau cyllideb sy'n cefnogi gwaith o'r fath yn fwy cyffredinol.

Chwaraeon ac ymarfer corff

- Gwybodaeth am sut mae'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg yn cefnogi'r ddarpariaeth chwaraeon a gweithgarwch corfforol i blant a phobl ifanc, boed hynny yn yr ysgol neu y tu allan i'r ysgol, a sut mae hyn yn ymwneud ag unrhyw gyllid yn y Prif Grŵp Gwariant Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol megis ar gyfer Pwysau Iach, Cymru Iach.

Cefnogaeth ar gyfer dysgwyr o leiafrifoedd ethnig a dysgwyr o gymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr

- Manylion cyllid i gefnogi addysg dysgwyr o leiafrifoedd ethnig a dysgwyr o gymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn 2024-25 a sut mae hyn yn cael ei ddosbarthu (p'un a yw hyn yn dal yn rhan o'r Grant Gwella Addysg).

Anghenion Dysgu Ychwanegol

- Asesiad wedi'i ddiweddarau o'r pwysau sy'n wynebu awdurdodau lleol, ysgolion a cholegau wrth ddarparu'r ddarpariaeth Anghenion Addysgu Arbennig / Anghenion Dysgu Ychwanegol bresennol, effaith y cyllid ychwanegol yn y blynyddoedd blaenorol ac a fydd cyllid ychwanegol pellach yn cael ei ddarparu yn 2024-25.
- Gwybodaeth am y ddarpariaeth ariannol ar gyfer rhoi Deddf 2018 ar waith gan gynnwys asesiad wedi'i ddiweddarau ynghylch a yw diwygiadau Anghenion Dysgu Ychwanegol profi i fod yn niwtral o ran cost.
- Y sefyllfa ddiweddaraf ar gyllid ar gyfer hyfforddi seicolegwyr addysg yng Nghymru a'r trefniant cyllid grant gyda Phrifysgol Caerdydd.

Estyn

- Manylion dyraniad cyllideb craidd Estyn ar gyfer 2024-25 o'r Prif Grŵp Gwariant Cyllid a Llywodraeth Leol a manylion unrhyw gyllid ychwanegol o'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg ar gyfer rôl Estyn mewn diwygiadau addysg.

Cymwysterau

- Manylion y cyllid a ddyrennir i Cymwysterau Cymru yn 2024-25 a manylion unrhyw gyllid ychwanegol ar gyfer ei waith ar ddiwygio cymwysterau yng nghyd-destun y Cwricwlwm newydd i Gymru.

Addysg cyfrwng Cymraeg

- Manylion darpariaeth y gyllideb i gefnogi polisiau Llywodraeth Cymru ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg, gan gynnwys diwygio deddfwriaethol arfaethedig a rôl y sector addysg i gyrraedd targed Cymraeg 2050 o filiwn o siaradwyr Cymraeg.
- Gwybodaeth am gyllid a ddyrannwyd i wella'r gweithlu Cymraeg mewn addysg.

Addysg blynyddoedd cynnar a gofal plant

- A wnaeth y trefniadau ariannu a oedd ar waith mewn blynyddoedd blaenorol i gefnogi cysoni cyfraddau ariannu addysg blynyddoedd cynnar a gofal plant barhau yn 2023-24 ac a fydd yn parhau yn 2024-25.
- Manylion unrhyw gyllid arall o'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg i gefnogi darpariaeth blynyddoedd cynnar y sector nas cynhelir a'r Cwricwlwm i Gymru (gan gydnabod nad yw gofal plant ym mhortffolio'r Gweinidog hwn).

Gwaith ieuencid

- Manylion ynghylch sut mae Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg 2024-25 yn cefnogi gwasanaethau ieuencid statudol a gwirfoddol a'r ddarpariaeth yn y gyllideb ar gyfer bodloni ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu o ran cryfhau gwasanaethau ieuencid.
- Manylion ynghylch sut mae Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg 2024-25 yn cefnogi Strategaeth Gwaith Ieuencid Genedlaethol Cymru a gwaith y Bwrdd Gweithredu.

Dysgu ar gyfer Troseddwyr

- Gwybodaeth am ddarpariaeth y gyllideb yn 2024-25 ac unrhyw newidiadau i sut y caiff ei wario o gymharu â blynyddoedd blaenorol.

Addysg bellach, chweched dosbarth ac addysg i oedolion yn y gymuned

- Manylion dyraniadau cyflawn 2023-24 i golegau addysg bellach, i gynnwys symiau holl gydrannau'r dyraniad (h.y. amser llawn, rhan-amser, lwfans rhan-amser, lwfans amddifadedd, teneurwydd y boblogaeth a lwfansau cyfrwng Cymraeg, y lwfans cynnal a'r addasiad Dysgu Oedolion Cymru).
- Manylion unrhyw gyllid wedi'i neilltuo i sefydliadau addysg bellach neu Chweched Dosbarth y tu hwnt i'w grantiau craidd arferol.
- Manylion unrhyw gyllid a ddarperir yng nghyllideb 2024-25 at ddibenion cyflawni cydraddoldeb cyflog a/neu er mwyn bodloni unrhyw ddyfarniad cyflog i sefydliadau addysg bellach a Chweched Dosbarth, gan gynnwys esboniad ynghylch digonolrwydd y cyllid i fodloni'n llawn unrhyw ddyfarniad cyflog / cyfwerthedd cyflog y cytunwyd arno dros gyfnod y gyllideb hon.
- Y dyraniad ar gyfer Dysgu Oedolion a'r Gymuned.
- Y rhestr lawn o werthoedd rhaglenni ar gyfer 2022-23 a 2023-24 a ddefnyddir wrth gyfrifo'r cyllid ar gyfer Addysg Bellach a'r Chweched Dosbarth.

Addysg uwch, a chymorth ariannol ar gyfer myfyrwyr ôl-16

- Manylion dyraniad y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil, gan gynnwys manylion unrhyw gyllid wedi'i neilltuo, neu gyllid a fwriedir ar gyfer gweithgareddau penodol gan gynnwys iechyd meddwl a llesiant myfyrwyr.
- Manylion unrhyw ddyraniad ar gyfer 2024-25 a fwriadwyd ar gyfer cyflwyno prentisiaethau gradd, ac a fwriedir ei ddefnyddio i recriwtio prentisiaid newydd neu i ddysgu prentisiaid presennol.

- Manylion unrhyw gyllid cyfalaf sydd i fod ar gael ar gyfer y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil, gan gynnwys unrhyw amodau i'w gosod arno gan Lywodraeth Cymru.
- Manylion am unrhyw gronfeydd wrth gefn / cynlluniau wrth gefn / cronfeydd heb eu dyrannu o fewn unrhyw un o'r llinellau gwariant yn ymwneud ag addysg drydyddol 2024-25, gan gynnwys y llinellau gwariant o fewn y cam gweithredu Cymorth i Ddysgwyr ôl-16; manylion sut mae'r arian yn cael ei ddefnyddio / sut gellir ei ddefnyddio; a manylion am unrhyw ddefnydd ohonynt yn ystod 2023-24.
- **Grantiau:** Tabl yn dangos alldro 2022-23, a'r gwariant a ragwelir dros y pedair blynedd ganlynol (wedi'i ddadansoddi yn ôl myfyrwyr sy'n astudio yng Nghymru ac mewn mannau eraill yn y DU) ar gyfer:
 - Grant Ffioedd Dysgu i fyfyrwyr israddedig amser llawn
 - Grant Cynhaliaeth i fyfyrwyr israddedig amser llawn
 - Grant Ffioedd Dysgu i fyfyrwyr israddedig rhan-amser
 - Grant Cynhaliaeth i fyfyrwyr israddedig rhan-amser
 - Efen grant cyllido cwrs Meistr
 - Lwfans Cynhaliaeth Addysg (LCA)
 - Grant Dysgu Llywodraeth Cymru (Addysg Bellach)
- **Darpariaeth benthyciadau:** Tabl yn dangos alldro 2022-23, a'r gwariant at ddibenion benthyciadau a ragwelir dros y pedair blynedd ganlynol (wedi'i ddadansoddi yn ôl myfyrwyr sy'n astudio yng Nghymru ac mewn mannau eraill yn y DU) ar gyfer:
 - Y gwariant a ragwelir at ddibenion benthyciadau ffioedd dysgu a chynhaliaeth ar gyfer myfyrwyr israddedig amser llawn a'r gost a godir o ran cyllidebu a chyfrifyddu adnoddau
 - Y gwariant a ragwelir at ddibenion benthyciadau ffioedd dysgu a chynhaliaeth ar gyfer myfyrwyr israddedig rhan amser a'r gost a godir o ran cyllidebu a chyfrifyddu adnoddau
 - Y gwariant a ragwelir o ran benthyciad cyllido cwrs Meistr a'r gost a godir o ran cyllidebu a chyfrifyddu adnoddau; a
 - Y gwariant a ragwelir o ran benthyciad cyllido cwrs Doethuriaeth a'r gost a godir o ran cyllidebu a chyfrifyddu adnoddau.

Darpariaeth addysg ôl-16 arall

- Manylion cyllido'r Cyfrif Dysgu Personol
- Manylion cyllideb y Gymraeg mewn Addysg gan gynnwys unrhyw ddyraniad ar gyfer y Coleg Cenedlaethol.
- Manylion y cyllid ar gyfer y Rhaglen Gyfnewid Ryngwladol ar gyfer Dysgu (Taith).

Y Warrant i Bobl Ifanc

- Manylion am ddarpariaeth y gyllideb o'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg sy'n cyfrannu at y Warrant i Bobl Ifanc a sut mae'n ymwneud â chyllid o Brif Grŵp Gwariant yr Economi.

Cyllid cyfalaf ar gyfer seilwaith ysgolion a cholegau

- Gwybodaeth am ddarpariaeth y gyllideb ar gyfer y rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy a chynnydd y rhaglen hyd yma, gan gynnwys gwariant a nifer y prosiectau a gwblhawyd/a gymeradwywyd hyd yn hyn, wedi'i dadansoddi yn ôl Band A a Band B.
- Asesiad wedi'i ddiweddarau o oblygiadau'r cynnydd mewn prisiau ynni a chostau byw ar gyfer y rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy, gan gynnwys unrhyw effaith ar gynnydd a chostau prosiectau.
- Y goblygiadau ariannol o bolisiau sero net carbon Llywodraeth Cymru a sut mae hyn yn effeithio ar gyllideb ddrafft 2024-25.

Cyllid cyfalaf at ddibenion gofal plant

- Gwybodaeth am gyllid cyfalaf o'r Prif Grŵp Gwariant Addysg a'r Gymraeg ar gyfer y Cynnig Gofal Plant a'r rhaglen Dechrau'n Deg, gan gynnwys effaith yr adolygiad o'r hawl i'r cynnig a chymhwystra.

Cyllid cyfalaf ar gyfer y fenter Ysgolion sy'n Canolbwyntio ar y Gymuned

- Gwybodaeth am ddarpariaeth gyllidebol ar gyfer y grant Canolfannau Cymunedol a Chanolfannau Dysgu Cymunedol a diweddariad ar y cynnydd o ran cynyddu natur ystadau addysg sy'n canolbwyntio ar y gymuned ac addasu safleoedd i gael eu defnyddio gan y gymuned.

Vaughan Gething AS
Gweinidog yr Economi

9 Hydref 2023

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024-25

Annwyl Vaughan

Hoffem gael gwybodaeth ysgrifenedig i gefnogi ein gwaith craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024-25. Mae'r atodiad i'r llythyr hwn yn nodi'n fanwl y wybodaeth yr hoffem ei chael.

Byddwn yn ddiolchgar o gael y wybodaeth ysgrifenedig erbyn 19 Rhagfyr 2023 fan bellaf. Nodaf fod Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi'r Gyllideb Ddrafft ar 19 Rhagfyr 2023. Er ein bod fel arfer yn gofyn am y wybodaeth ysgrifenedig ychydig ddyddiau ar ôl cyhoeddi'r gyllideb ddrafft, oherwydd dyddiad cyhoeddi arfaethedig y gyllideb ddrafft, rydym yn gofyn am y wybodaeth hon ar yr un diwrnod. Er mwyn helpu i liniaru rhai o'r problemau wrth baratoi'r dystiolaeth ysgrifenedig a rhoi po fwyaf o amser â phosibl i chi baratoi'r cyflwyniad, rydym yn anfon ein cais yn gynharach yn nhymor yr hydref. Cysylltwch â'm clercod os ydych yn pryderu na fyddwch yn gallu anfon y wybodaeth erbyn y dyddiad cau arfaethedig o ystyried amserlen y gyllideb.

O ystyried y bydd gan bwyllgorau mewn rhai o'r meysydd a restrir yn yr atodiad i'r llythyr hwn ddiddordeb hefyd, rydw i wedi anfon copi at Gadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig.

Yn gywir

Jayne Bryant AS

Cadeirydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Atodiad A: Cais i Weinidog yr Economi ynghylch craffu ar Gyllideb Ddrafft 2024-25 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Darpariaeth addysg ôl-16

- Manylion cyllid o Brif Grŵp Gwariant yr Economi sy'n cyfrannu at ddarparu cyngor gyrfaoedd, gan gynnwys i Gyrfa Cymru.
- Manylion cyllido'r Cyfrif Dysgu Personol.
- Manylion cyllid ar gyfer y rhaglen brentisiaethau gan gynnwys datblygu fframweithiau prentisiaeth newydd ac adolygiadau o fframweithiau prentisiaeth presennol.

Gwaith ieuenctid a chyflogadwyedd

- Manylion ynghylch sut mae Prif Grŵp Gwariant yr Economi yn cefnogi gwasanaethau ieuenctid statudol a gwirfoddol a'r ddarpariaeth yn y gyllideb ar gyfer bodloni ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu o ran cryfhau gwasanaethau ieuenctid.
- Manylion ynghylch sut mae Prif Grŵp Gwariant yr Economi yn cefnogi Strategaeth Gwaith Ieuenctid Genedlaethol Cymru a gwaith y Bwrdd Gweithredu.

Y Warrant i Bobl Ifanc

- Manylion am ddarpariaeth y gyllideb o'r Prif Grŵp Gwariant yr Economi sy'n cyfrannu at y Warrant i Bobl Ifanc.

Arall

- Unrhyw fanylion eraill sydd, yn eich barn chi, yn berthnasol i waith craffu'r Pwyllgor hwn ar y Gyllideb Ddrafft.

**Pwyllgor yr Economi,
Masnach a Materion Gwledig**

**Economy, Trade, and
Rural Affairs Committee**

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddEconomi@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddEconomi
0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddEconomy@senedd.wales
senedd.wales/SeneddEconomy
0300 200 6565

Lesley Griffiths MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd
Cymru, a'r Trefnydd

23 Awst 2023

Cais am wybodaeth i lywio'r gwaith o graffu ar Gyllideb Ddrafft 2024 – 25

Annwyl Lesley,

Ysgrifennaf atoch i ofyn am wybodaeth ysgrifenedig i gynorthwyo ein gwaith craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25. Fel y gwyddoch, mae trefniadau yn cael eu gwneud i chi fod yn bresennol yng nghyfarfod y Pwyllgor ym mis Ionawr 2024 i roi tystiolaeth lafar ar y mater.

Mae'r atodiad i'r llythyr hwn yn nodi'n fanwl y wybodaeth yr hoffem ei chael. Yn amlwg, nid oes yn rhaid i chi gyfyngu eich ymateb i'r cais hwn, ac mae rhwydd hynt i chi ymdrin ag unrhyw faterion eraill y byddent, yn eich barn chi, o gymorth i'r Pwyllgor yn ei waith craffu ar y gyllideb.

Diolch yn fawr am ein cynorthwyo gyda'n gwaith craffu.

Cofion cynnes,

Paul Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

**Senedd Cymru
Welsh Parliament**

Tudalen y pecyn 39

Atodiad

Cais am wybodaeth gan y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd i lywio gwaith craffu Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ar Gyllideb Ddrafft 2024-25.

Cyflwyno'r gyllideb

Bydd y Pwyllgor yn cyflwyno'i ganfyddiadau ar y Gyllideb Ddrafft yn unol â dull cydgysylltiedig cytunedig sy'n canolbwyntio ar bedair egwyddor craffu ariannol, sef:

- Fforddiadwyedd – i edrych ar y darlun mawr o ran cyfanswm y refeniw a gwariant, ac a oes cydbwysedd priodol rhyngddynt;
- Blaenoriaethu – a yw'r dyraniadau wedi'u rhannu rhwng sectorau/rhaglenni gwahanol mewn ffordd gydlynol y gellir ei chyfiawnhau;
- Gwerth am arian – yn y bôn, a yw cyrff cyhoeddus yn gwario eu dyraniadau yn dda - darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd (h.y. canlyniadau); a
- Prosesau'r gyllideb – a ydynt yn effeithiol ac yn hygyrch ac a oes integreiddio rhwng cynlluniau corfforaethol a chynllunio gwasanaethau, a rheoli perfformiad a rheoli ariannol.

Darparwch y canlynol ar gyfer cyllideb ddrafft Materion Gwledig yn ei chyfanrwydd:

- Dadansoddiad o gyllideb ddrafft 2024-25, ac unrhyw gyllidebau dangosol yn y dyfodol, fesul Maes Rhaglen Wariant, Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb, o ran refeniw a chyfalaf, ynghyd â dyraniadau Cyllideb 2023-24 fel cymhariaeth;
- manylion y sylfaen dystiolaeth ar gyfer penderfyniadau cyllidebol;
- disgrifiad naratif o'r prif bolisiau a rhaglenni a ariennir gan bob Llinell Wariant yn y Gyllideb;
- manylion y prosesau sydd ar waith i fonitro cyllidebau drwy gydol y flwyddyn, i ganfod gwargedion a diffygion posibl, a chymryd camau i unioni'r gyllideb neu i ddyrannu arian ychwanegol i dalu am unrhyw ddiffygion;

- manylion unrhyw adroddiadau/adolygiadau sy'n gwerthuso polisiau neu raglenni, sydd wedi arwain at newidiadau i'r gyllideb ddrafft er mwyn sicrhau gwerth am arian;
- goblygiadau costau byw uwch ar ddyraniadau cyllideb a rhaglenni;
- Unrhyw oblygiadau i'r gyllideb ddrafft sy'n ymwneud â'r adferiad o bandemig COVID-19;
- manylion cynllunio cyllidebol ar ôl gadael yr UE, gan gynnwys rheoli effeithiau ar Linellau Gwariant yn y Gyllideb;
- sut y mae'r gyllideb ddrafft yn darparu ar gyfer gweithredu deddfwriaeth a gaiff ei phasio yn y Senedd, yn ogystal ag unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol y DU;
- pa ystyriaeth sydd wedi cael ei rhoi i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wrth benderfynu ar ddyraniadau'r gyllideb ddrafft;
- manylion am sut y mae'r gyllideb ddrafft wedi cael ei dylanwadu gan unrhyw asesiadau effaith o ran cydraddoldeb, cynaliadwyedd a'r Gymraeg;
- sut y mae'r gyllideb ddrafft yn adlewyrchu ymrwymiad hirdymor Llywodraeth Cymru i leihau effaith amddifadedd a thlodi; a
- sut y mae'r Gweinidog wedi cynllunio ar gyfer newidiadau demograffig wrth baratoi ei chyllideb ddrafft, yn enwedig yr angen i gynllunio ar gyfer poblogaeth sy'n heneiddio.

Gwariant ataliol:

Byddwn yn ystyried gwariant ataliol fel rhan o'n gwaith craffu ar y Gyllideb Ddrafft. Y diffiniad o wariant ataliol a fabwysiedir at y diben hwn yw:

...gwariant sy'n canolbwyntio ar atal problemau ac sy'n lleddfu'r galw am wasanaethau yn y dyfodol drwy ymyrryd yn gynnar, a thrwy hynny sicrhau gwell canlyniadau a gwerth am arian.

Gan gofio'r diffiniad hwnnw, hoffem gael gwybodaeth am:

- Y gyfran o gyllideb Materion Gwledig a ddyrennir i fesurau gwariant ataliol;

- manylion y polisiau neu raglenni penodol sy'n berthnasol i gylch gorchwyl y Pwyllgor hwn y bwriedir iddynt fod yn ataliol, a sut y mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu trawsnewid yn ymarferol, i sicrhau eu bod yn gynaliadwy yn y dyfodol; a
- sut y caiff gwerth am arian rhaglenni o'r fath ei werthuso, gan ganolbwyntio'n arbennig ar beth yw'r mewnbynnau penodol a'r canlyniadau a fwriedir.

Llinellau gwariant yn y gyllideb unigol

Yn ogystal â gwybodaeth gyffredinol am y Llinellau Gwariant Cyllideb unigol sy'n berthnasol i'r Pwyllgor, hoffem gael y wybodaeth a ganlyn am y polisiau a'r materion a amlinellir isod:

- Manylion y costau a/neu unrhyw waith a wnaed i asesu'r costau sydd ynghlwm wrth roi'r polisiau hyn ar waith yn ystod 2024-25;
- gwybodaeth yn ymwneud â sut y caiff y dulliau o weithredu'r polisi, a'r canlyniadau cysylltiedig, eu monitro a'u gwerthuso i ddangos gwerth am arian; ac
- rydym hefyd yn awyddus i weld sut y mae cydraddoldeb, cynaliadwyedd ac ystyriaeth i'r Gymraeg wedi dylanwadu ar ddyraniadau'r gyllideb.

Materion gwledig

Rhaglen Lywodraethu 2021-2026 / Cytundeb Cydweithio Llafur-Plaid:

- Eglurhad o sut mae dyraniadau'r gyllideb yn eich portffolio yn cyd-fynd ag ymrwymadau a blaenoriaethau'r Rhaglen Lywodraethu a Chytundeb Cydweithio Llafur-Plaid.
- Sut mae dyraniadau'r gyllideb Materion Gwledig yn mynd i'r afael ag ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ymateb i'r argyfyngau hinsawdd a natur ar draws pob maes polisi.

Gwariant ataliol:

- Manylion am gyfran cyllideb y portffolio a ddyrannwyd ar gyfer camau gwariant ataliol a sut y mae'r gyfran wedi cynyddu o'i chymharu â chyllideb y llynedd.

- Manylion am ba bolisiau neu raglenni penodol yn y portffolio y bwriedir iddynt fod yn ataliol.

Llunio polisiau yn seiliedig ar dystiolaeth

- Eglurhad o sut rydych wedi defnyddio tystiolaeth wrth flaenoriaethu dyraniadau eich cyllideb ddrafft a sut y byddwch yn monitro ac yn arfarnu rhaglenni i sicrhau eu bod yn rhoi gwerth am arian ac yn llywio prosesau pennu cyllidebau yn y dyfodol.
- Manylion am sut y mae'r gwaith o ddatblygu'r gyllideb ddrafft wedi'i lywio a sut y dylanwadwyd arno o ganlyniad i ymgynghori â rhanddeiliaid. Er enghraifft, canfu gwaith gan dîm Ymgysylltu â Dinasyddion y Senedd, wrth flaenoriaethu amaethyddiaeth, siaradodd llawer o gyfranogwyr am gynhyrchu bwyd a mynediad at fwyd iach, a dod yn fwy hunangynhaliol er mwyn bod yn fwy ystyriol o newid hinsawdd.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

- Enghreifftiau o sut mae'r Ddeddf wedi llywio penderfyniadau ar ddyraniadau penodol yn y gyllideb.
- Manylion am sut mae'r broses asesu effaith wedi dylanwadu ar y gwaith o ddatblygu'r gyllideb ddrafft, gan gynnwys enghreifftiau o ble mae penderfyniad wedi cael ei asesu yn erbyn amcanion Llesiant Llywodraeth Cymru.

Cydraddoldeb, y Gymraeg ac asesu hawliau plant

- Manylion am sut rydych wedi ystyried effaith y gyllideb ddrafft ar grwpiau â nodweddion gwarchoddedig ac ar y Gymraeg, gan gynnwys manylion am unrhyw asesiadau effaith perthnasol.
- Manylion am sut y mae hawliau plant wedi cael eu hystyried yn y penderfyniadau cyllideb ar gyfer y portffolio.

Byddwn yn ddiolchgar pe gallech ddarparu gwybodaeth am ddyraniadau'r gyllideb yn y meysydd polisi a ganlyn, a'r dibenion y maent wedi'u dyrannu ar eu cyfer:

- Datblygu a gweithredu polisi amaethyddol gan gynnwys y Cynllun Ffermio Cynaliadwy arfaethedig i Gymru;
- datblygu polisi pysgodfeydd, gan gynnwys darparu Cynlluniau Rheoli Pysgodfeydd;
- dileu TB buchol a rheoli ffliw adar;
- datblygu a gweithredu strategaeth bwyd a diod, gan gynnwys y Strategaeth Bwyd Cymunedol;
- adnoddau staffio digonol ar gyfer datblygu polisiâu a deddfwriaeth sy'n gysylltiedig â gadael yr UE; ac unrhyw fater arall o bwys mewn perthynas â gadael yr UE.

Rhowch y wybodaeth ddiweddaraf, hefyd, am y trafodaethau â Llywodraeth y DU ynghylch cyllid yn y dyfodol ar gyfer cymorth i amaethyddiaeth.

Deddfwriaeth

Byddwn yn ddiolchgar pe gallech roi gwybodaeth am y dyraniadau cyllidebol ar gyfer gweithredu'r ddeddfwriaeth sylfaenol bresennol ac arfaethedig; gweithredu is-ddeddfwriaeth arfaethedig a phresennol; ac ar gyfer gweithredu unrhyw ddeddfwriaeth newydd berthnasol yn y DU.

Byddai'r Pwyllgor hefyd yn ddiolchgar pe gallech roi manylion am sut y bydd dyraniadau yn y gyllideb ddrafft yn mynd i'r afael â'r materion a ganlyn:

- Taliadau amaethyddol parhaus cyn trosglwyddo i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy newydd – y Cynllun Taliad Sylfaenol a chynlluniau newydd interim megis y cynlluniau buddsoddi gwledig a'r cynllun cynefin interim;
- y broses o drosglwyddo i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy newydd, er enghraifft cynnal cynllun peilot, allgymorth, trefniadau gweinyddol ac ymchwil a datblygu;
- y Rhaglen Dileu TB Buchol (gan gynnwys y cynllun cyflawni, profi ac iawndal);
- Gweithredu a gorfodi'r Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) 2021 yn barhaus;

- cymorth ariannol parhaus i'r sectorau morol, pysgodfeydd a dyframaethu ar ôl i Gronfa'r Môr a Physgodfeydd Ewrop ddod i ben;
- polisiau allweddol sydd wedi'u cynnwys yng Nghynllun Lles Anifeiliaid newydd Cymru 2021-26; a hefyd
- polisi adnabod a symud da byw.

**Pwyllgor yr Economi,
Masnach a Materion Gwledig**

**Economy, Trade, and
Rural Affairs Committee**

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddEconomi@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddEconomi
0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddEconomy@senedd.wales
senedd.wales/SeneddEconomy
0300 200 6565

Vaughan Gething AS
Gweinidog yr Economi

23 Awst 2023

Cais am wybodaeth i lywio'r gwaith o graffu ar Gyllideb Ddrafft 2024 – 25

Annwyl Vaughan,

Ysgrifennaf atoch i ofyn am wybodaeth ysgrifenedig i gynorthwyo ein gwaith craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25. Fel y gwyddoch, mae trefniadau yn cael eu gwneud i chi fod yn bresennol mewn cyfarfod Pwyllgor ym mis Ionawr 2024 i roi tystiolaeth lafar ar y mater.

Mae'r atodiad i'r llythyr hwn yn nodi'n fanwl y wybodaeth yr hoffem ei chael. Yn amlwg, nid oes yn rhaid i chi gyfyngu eich ymateb i'r cais hwn, ac mae rhwydd hynt i chi ymdrin ag unrhyw faterion eraill y byddent, yn eich barn chi, o gymorth i'r Pwyllgor yn ei waith craffu ar y gyllideb.

O ystyried y gorgyffwrdd rhwng eich portffolio chi a phortffolio Gweinidog y Gymraeg ac Addysg o ran cyllid ar gyfer sgiliau, prentisiaethau, ac ymchwil a datblygu, rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Jayne Bryant AS, Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg. Byddwn yn adolygu'r dystiolaeth a ddarperir i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wrth graffu ar y gyllideb cyn cyflwyno ein hadroddiad i'r Senedd.

Diolch yn fawr am ein cynorthwyo gyda'n gwaith craffu.

Cofion cynnes,

**Senedd Cymru
Welsh Parliament**

Tudalen y pecyn 46

Paul Davies

Paul Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

CC: Jayne Bryant AS, Cadeirydd, Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Atodiad

Cais am wybodaeth gan Weinidog yr Economi i lywio gwaith craffu Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ar gyllideb ddrafft 2024-25.

Cyflwyno'r gyllideb

Bydd y Pwyllgor yn cyflwyno'i ganfyddiadau ar y Gyllideb Ddrafft yn unol â dull cydgysylltiedig cytunedig sy'n canolbwyntio ar bedair egwyddor craffu ariannol, sef:

- Fforddiadwyedd – i edrych ar y darlun mawr o ran cyfanswm y refeniw a gwariant, ac a oes cydbwysedd priodol rhyngddynt;
- Blaenoriaethu – a yw'r dyraniadau wedi'u rhannu rhwng sectorau/rhaglenni gwahanol mewn ffordd gydlynol y gellir ei chyfiawnhau;
- Gwerth am arian – yn y bôn, a yw cyrff cyhoeddus yn gwario eu dyraniadau yn dda - darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd (h.y. canlyniadau); a
- Prosesau'r gyllideb – a ydynt yn effeithiol ac yn hygyrch ac a oes integreiddio rhwng cynlluniau corfforaethol a chynllunio gwasanaethau, a rheoli perfformiad a rheoli ariannol.

Darparwch y canlynol ar gyfer cyllideb ddrafft yr Economi yn ei chyfanrwydd:

- Dadansoddiad o gyllideb ddrafft 2024-25, ac unrhyw gyllidebau dangosol yn y dyfodol, fesul Maes Rhaglen Wariant, Cam Gweithredu a Llinell Wariant yn y Gyllideb, o ran refeniw a chyfalaf, ynghyd â dyraniadau Cyllideb 2023-24 fel cymhariaeth;
- manylion y sylfaen dystiolaeth ar gyfer penderfyniadau cyllidebol;
- disgrifiad naratif o'r prif bolisiau a rhaglenni a ariennir gan bob Llinell Wariant yn y Gyllideb;
- manylion y prosesau sydd ar waith i fonitro cyllidebau drwy gydol y flwyddyn, i ganfod gwargedion a diffygion posibl, a chymryd camau i unioni'r gyllideb neu i ddyrannu arian ychwanegol i dalu am unrhyw ddiffygion;

- manylion unrhyw adroddiadau/adolygiadau sy'n gwerthuso polisiau neu raglenni, sydd wedi arwain at newidiadau i'r gyllideb ddrafft er mwyn sicrhau gwerth am arian;
- goblygiadau costau byw uwch ar ddyraniadau cyllideb a rhaglenni;
- unrhyw oblygiadau i'r gyllideb ddrafft sy'n ymwneud â'r adferiad hirdymor o bandemig COVID-19;
- unrhyw oblygiadau parhaus yn sgil gweithredu trefniadau a rhwymedigaethau newydd o dan Gytundeb Masnach a Chydweithrediad y DU-UE;
- sut ydych chi, fel Gweinidog, yn bwriadu rheoli unrhyw effaith negyddol ar gyllidebau o fewn y portffolio sy'n deillio o derfynu'r Cronfeydd Strwythurol a / neu yn ceisio manteisio ar unrhyw gyfleoedd a allai godi;
- sut y mae'r gyllideb ddrafft yn darparu ar gyfer gweithredu deddfwriaeth a gaiff ei phasio yn y Senedd, yn ogystal ag unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol y DU;
- pa ystyriaeth sydd wedi cael ei rhoi i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wrth benderfynu ar ddyraniadau'r gyllideb ddrafft;
- manylion am sut y mae'r gyllideb ddrafft wedi cael ei dylanwadu gan asesiadau effaith o ran cydraddoldeb, cynaliadwyedd a'r Gymraeg;
- sut y mae'r gyllideb ddrafft yn adlewyrchu ymrwymiad hirdymor Llywodraeth Cymru i leihau effaith amddifadedd a thlodi; a
- sut y mae'r Gweinidog wedi cynllunio ar gyfer newidiadau demograffig wrth baratoi ei gyllideb ddrafft, yn enwedig yr angen i gynllunio ar gyfer poblogaeth sy'n heneiddio;

Gwariant ataliol:

Byddwn yn ystyried gwariant ataliol fel rhan o'n gwaith craffu ar y Gyllideb Ddrafft. Y diffiniad o wariant ataliol a fabwysiedir at y diben hwn yw:

...gwariant sy'n canolbwyntio ar atal problemau ac sy'n lleddfu'r galw am wasanaethau yn y dyfodol drwy ymyrryd yn gynnar, a thrwy hynny sicrhau gwell canlyniadau a gwerth am arian.

Gan gofio'r diffiniad hwnnw, hoffem gael gwybodaeth am:

- Y gyfran o gyllideb yr Economi a ddyrennir i fesurau gwariant ataliol;
- manylion y polisiau neu raglenni penodol sy'n berthnasol i gylch gorchwyl y Pwyllgor hwn y bwriedir iddynt fod yn ataliol, a sut y mae gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu trawsnewid yn ymarferol, i sicrhau eu bod yn gynaliadwy yn y dyfodol; a
- sut y caiff gwerth am arian rhaglenni o'r fath ei werthuso, gan ganolbwyntio'n arbennig ar beth yw'r mewnbynnau penodol a'r canlyniadau a fwriedir.

Llinellau gwariant yn y gyllideb unigol

Yn ogystal â gwybodaeth gyffredinol am y Llinellau Gwariant Cyllideb unigol sy'n berthnasol i'r Pwyllgor, hoffem gael y wybodaeth a ganlyn am y polisiau a'r materion a amlinellir isod:

- Manylion y costau a/neu unrhyw waith a wnaed i asesu'r costau sydd ynghlwm wrth roi'r polisiau hyn ar waith yn ystod 2024-25;
- gwybodaeth yn ymwneud â sut y caiff y dulliau o weithredu'r polisi, a'r canlyniadau cysylltiedig, eu monitro a'u gwerthuso i ddangos gwerth am arian; ac
- rydym hefyd yn awyddus i weld sut y mae cydraddoldeb, cynaliadwyedd ac ystyriaeth i'r Gymraeg wedi dylanwadu ar ddyraniadau'r gyllideb.

Yr economi:

- Cymorth i helpu busnesau a gweithwyr o ganlyniad i gostau byw uwch;
- Cymorth parhaus i helpu busnesau gyda'r adferiad hirdymor yn sgil y pandemig;
- Unrhyw ddyraniadau mewn perthynas â'r Rhaglen Porthladd Rhydd yng Nghymru;
- Unrhyw ddyraniadau mewn perthynas â'r posibilrwydd o greu 'parthau buddsoddi' yng Nghymru.

- Dyraniadau i gefnogi datblygiad economaidd rhanbarthol, gan gynnwys y rhai a wnaed i ddatblygu a chyflawni'r fframweithiau economaidd rhanbarthol, y Cymoedd Technoleg, a rhaglen Arfor 2.
- Y dyraniadau ariannol sy'n gysylltiedig â'r economi sylfaenol a'r Gronfa Cefnogi Cwmnïau Lleol;
- Banc Datblygu Cymru - gan gynnwys cymorth i fusnesau sy'n eiddo i weithwyr;
- Dyraniadau ariannol i Busnes Cymru;
- Y dyraniadau ariannol i gyflawni ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i 'geisio dyblu nifer y busnesau sy'n eiddo i weithwyr';
- Y Banc Cymunedol;
- Cymorth i sectorau gweithgynhyrchu allweddol fel y sector awyrofod, y sector moduron a'r sector dur;
- Y dyraniadau i gyflawni Croeso i Gymru: Blaenoriaethau i'r Economi Ymwelwyr 2020-2025, gan gynnwys 'Cronfa Buddsoddi mewn Twristiaeth Cymru' a'r 'Gronfa Pethau Pwysig';
- Cymorth i gyflawni 'Cydwethio er budd manwerthu: cynllun gweithredu fforwm manwerthu Cymru';
- Dyraniadau i gefnogi busnesau a gweithwyr wrth drosglwyddo i weithredu'n Sero Net, fel dyraniadau i gefnogi'r dasg o greu swyddi gwyrdd cynaliadwy, a dyraniadau a fydd yn sicrhau y bydd gan weithwyr y sgiliau angenrheidiol ar gyfer y swyddi hynny;
- Manylion ar ddyraniadau'r gyllideb i gefnogi'r gwaith o gyflawni strategaeth gweithio o bell Llywodraeth Cymru;

Sgiliau a Chyflogadwyedd:

- Cyfanswm y cwantwm cyllid y bwriedir ei ddefnyddio i gyflawni'r Warant Pobl Ifanc yn 2024/25.
- Lefel y cyllid y bwriedir ei ddefnyddio i ddarparu Cyfrifon Dysgu Personol yn 2024-25.

- Rhestr gyfunol o'r holl raglenni cyflogadwyedd a ariennir gan y Llinell Wariant yn y Gyllideb Sgiliau, gan gynnwys:
 - cleientiaid / buddiolwyr arfaethedig pob rhaglen;
 - a ydyn nhw'n rhan o gynllun 'ymbarél' mwy (h.y. y Warant Pobl Ifanc)
 - rhestr yn manylu ar y prif ddarparwyr ar gyfer pob un o'r rhaglenni, gan gynnwys eu gwerthoedd contract ar gyfer 2024-25.

Dysgu seiliedig ar waith

- Y canlyniad gwirioneddol yn 2022-23 a'r rhagolwg o ran 2023-24 ar gyfer y rhaglen brentisiaeth a'r rhaglen hyfforddeion;
- Manylion unrhyw drosglwyddiadau o'r Weithred Dysgu Seiliedig ar Waith 2024-25 i ariannu Prentisiaethau Gradd;
- Manylion unrhyw gyllid a ddefnyddiwyd yn 2023-24 a rhagolwg o'r cyllid sydd i'w ddefnyddio yn 2024-25 i
 - Ddatblygu fframweithiau prentisiaeth newydd;
 - adolygu'r fframweithiau prentisiaeth presennol.
- Manylion yr holl gyfyngiadau rheoli galw a chymau gweithredu i reoli galw am brentisiaethau sydd ar waith, neu a gaiff eu cyflwyno ar gyfer y rhaglen brentisiaeth yn ystod 2024-25.

Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol / Ymgysylltu â Chyflogwyr:

- Manylion yr arian sydd i'w ddarparu i bob Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol ac at ba bwrpas;
- Manylion unrhyw gyllid arall y bwriedir iddo gefnogi gweithrediad Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol ond nad yw'n cael ei ddrynnu'n uniongyrchol iddynt.

Ymchwil, datblygu ac arloesi

- Manylion unrhyw gyllid yn ystod 2024-25 y bwriedir iddo ddarparu adnoddau ar gyfer pum blaenoriaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer ymchwil, datblygu ac arloesi yng Nghymru; gan gynnwys unrhyw gyllid sydd â'r nod o sicrhau bod gan Gymru gyfran deg o'r cyllid ymchwil, datblygu ac arloesi sydd ar gael gan gynnwys unrhyw gyllid i ddisodli cyllid yr UE;
- Manylion unrhyw gyllid yn ystod 2024-25 y bwriedir iddo ddarparu adnoddau ar gyfer Strategaeth Arloesi Cymru;
- Manylion yr arian ar gyfer ymchwil ac arloesi ar draws Llywodraeth Cymru yn ei chyfanrwydd.

Masnach

- Manylion unrhyw gymorth cyllid ar gyfer masnach, gan gynnwys hyrwyddo, cefnogaeth i fusnesau neu fuddsoddi mewn seilwaith sy'n gysylltiedig â masnach;
- Y dyraniadau ariannol i gyflawni 'Cynllun Gweithredu Allforio Cymru';
- Manylion unrhyw gyllid yn ystod 2024-25 a fwriedir ar gyfer datblygu, adeiladu, a chostau cynnal cysylltiedig o ran swyddi Rheoli Ffiniau yng Nghymru.

Eitem 3

Nuclear Industry Association Response to the Economy, Trade, and Rural Affairs Committee's 'Nuclear Energy and the Welsh Economy' Inquiry.

The Nuclear Industry Association (NIA) welcomes the chance to respond to the Economy, Trade, and Rural Affairs Committee's 'Nuclear energy and the Welsh economy' inquiry.

The NIA is the trade association and representative body for the civil nuclear industry in the UK. We represent around 270 companies operating across all aspects of the nuclear fuel cycle.

Due to the diversity of our membership, our views in this submission will cover high-level, industry-wide matters. Our members may choose to make their own detailed submissions.

Summary

- New nuclear projects in North Wales would transform the economy of the region, providing thousands of high-quality jobs for local people and billions of pounds worth of investment in the region. These projects would provide a shot in the arm to the Welsh engineering and industrial base and give young people in North Wales the chance to stay and build lives in the places where they grew up. They would give Wales the cleanest power in the United Kingdom and turn Wales into a clean energy export powerhouse.
- Wylfa is the best site in all of Europe for nuclear, capable of hosting four large-scale reactors or a mix of large and small-scale reactors.
- The UK Government should choose a large-scale reactor design for the next large-scale project after Sizewell C, before the end of this Parliament and should strongly consider deploying that at Wylfa as a top priority.
- Trawsfynydd has the potential to host some of the first Small Modular Reactors (SMRs) in the United Kingdom and should thus be assigned for the early deployment of the SMR design chosen by Great British Nuclear (GBN).
- The Government should be prepared to take equity stakes of at least 20% in projects at Wylfa and Trawsfynydd to lower the cost of financing and to provide investor confidence.

1. What potential economic impact could new nuclear developments in north Wales have on the regional economy?

- a) The nuclear industry is currently worth £700 million to the Welsh economy of which £100 million is direct impact, £400 million is indirect impact and £200,000 is induced impact.¹ The industry supports just over 800 direct jobs in the sector.²
- b) Wales has the dirtiest power of the three nations of Great Britain as it has no nuclear capacity to complement renewables and is thus highly dependent on gas-fired generation. Scotland has the cleanest power in Great Britain, and it has generated the most nuclear power proportionally of any nation in the country.
- c) Wales had nuclear power for more than 50 years, from the opening of Trawsfynydd Nuclear Power Station in 1963 to the closure of Wylfa Nuclear Power Station in 2015. Wylfa A provided power directly to the aluminium smelter on Ynys Môn, an early illustration of the nuclear's potential to support further industrial development.
- d) New nuclear development in north Wales would have a transformative impact on the local economy. The potential for new nuclear power at Wylfa is huge, with the site often being referred to as the best site for new nuclear in Europe.
- e) Due to the size of the site, Wylfa could host at least two large-scale reactors, and likely four large-scale reactors, or a mix of large and small reactors. Two large-scale reactors at Wylfa, for instance, could produce enough low-carbon electricity for 5 million homes, cut the UK's gas imports by 4.4bn cubic metres, provide 10,000 jobs during construction and 800-900 long-term jobs during operation, and add billions of pounds in opportunities to the UK supply chain. The station, in short, could host enough capacity to produce more electricity than what all of Wales consumes in one year.

¹https://www.niauk.org/wp-content/uploads/2023/01/Delivering-Value_Economic-Impact-Civil-Nuclear.pdf

²<https://www.niauk.org/nia-jobs-map-2023/>

- f) A station at Trawsfynydd could attract SMR projects worth billions of pounds if multiple units were deployed. There are many different SMR designs currently being developed that could potentially be deployed at Trawsfynydd.
- g) Nuclear projects have a proven record of transforming regional economies. In Somerset, two large scale reactors are currently being built at Hinkley Point C, driving investment in the wider South West region. As of April 2023, £5.3 billion had been spent directly with companies based in the South West and £139 million has been invested in local infrastructure and community support.³ 19,250 new jobs have been created as a result of the project with thirty-four per cent of the Hinkley Point C workforce being employed from the local area. Additionally, £24 million has been invested directly into education, skills and employment due to the project. The project has also seen a significant demand for Welsh steel with 200,000 tonnes going into the project to date. A nuclear project in Wales would also see a demand for Welsh steel.
- h) Nuclear power stations create local jobs and contribute tens of millions of pounds per year in wages, which is ploughed back into the local economy. Our current nuclear power stations employ between 500 and 550 full time staff at each plant. Two large-scale reactors at Wylfa could provide jobs for between 800 and 900 people.
- i) Each nuclear sector employee contributes an average of £102,300 in gross value added contribution to GDP, almost twice as high as the national average.⁴ For perspective, the gross median weekly pay for inhabitants of Gwynedd is £426.50 and £528 for those in Anglesey as of 2022 according to the Office for National Statistics.⁵

2. What can be done to ensure that any new nuclear projects maximise local employment and local or Wales-based supply chains?

- a) The best way to maximise local employment and local supply chains is for the Government to take at least minority equity stakes in future projects in Wales. Equity stakeholders have the most influence on the shape of the supply chain, and that is the best guarantee.
- b) We strongly supported the Government's commitment to building a project pipeline of nuclear projects in its 'Powering up Britain: Energy Security Plan' report published earlier this year; however, we would welcome answers to the following:
 - Which reactor technology will be used to deliver a further-large scale project?
 - How many reactors will be built?
 - Where will these new reactors be built?
 - Who will build and pay for them?
 - The order in which the reactors would be built.
- c) The Government should define the pipeline for new nuclear projects urgently to ensure that Welsh companies and others who worked or will work on Hinkley Point C and Sizewell C are able to shift smoothly to subsequent projects.
 - Nuclear industrial specialist Boccard has operations in North Wales and recently opened a new factory in Broughton, creating 200 highly skilled jobs, in support of Hinkley Point C. The facility has the potential to support other nuclear projects in Wales, maximising local employment and supply chains, however, it needs a strong order book to remain competitive.
- d) As part of the GBN SMR technology selection process, we would encourage UK content becoming a key competitive determining factor in technology selection. The value that vendors bring to the UK and Welsh industry should be considered and vendors should be required to maximise UK content where possible.

3. What challenges could current skills shortages pose and how can these challenges be overcome?

- a) The nuclear workforce needs to expand substantially to deliver the UK's 24 GW ambition of nuclear capacity, and to deliver new projects at Wylfa and Trawsfynydd as part of that. Currently, the UK has about 77,000 people in the civil nuclear workforce but will likely need close to 250,000 for the full programme.

³https://www.edfenergy.com/sites/default/files/hpc_socio_economic_report_2023_-_compressed.pdf

⁴https://www.niauk.org/wp-content/uploads/2023/01/Delivering-Value_Economic-Impact-Civil-Nuclear.pdf

⁵<https://www.ons.gov.uk/visualisations/areas/W92000004/>

- b) A clear programme of nuclear projects from Government is essential to overcome this skills challenge. Businesses will have the certainty to invest years in training new workers if the Government commits to a long line of orders that will be followed through. In addition, a clear line of orders will illustrate to new recruits that they can have a stable, long-term future in the civil nuclear industry.
- c) The Government already has the vehicle for national workforce planning across civil and defence nuclear in the Nuclear Skills Taskforce. We believe that the Nuclear Skills Taskforce should be charged with producing a workforce plan from now to 2050 integrating the civil nuclear construction pipeline with the nuclear submarine construction programme. This integration is essential to maximise supply chain activation and efficiency and minimise the cannibalisation of skills in one part of the nuclear sector by the other. Crucially, this plan should say what we need to do to get the people to deliver on-grid nuclear and new submarines, and not whether we can get the people.
- d) We must try to get the people to build the new reactors we want, and not settle for fewer reactors, less sovereign energy, fewer jobs, and more emissions because of our current skills constraints.

Further Information

The NIA is happy to provide more context or any clarifications desired on the content of our response and to ask our members where appropriate for additional information that may be useful.

Please contact Lauren Rowe, Policy Analyst for the NIA, at Lauren.Rowe@niauk.org to do this.

Delivering nuclear power

Submission by Prospect to the Economy, Trade and Rural Affairs Committee

October 2023

Introduction

1. Prospect is the leading UK union for engineers, managers, and specialists. We represent 150,000 members working across the public and private sectors, including in the civil nuclear sector.¹ Our response to this consultation is informed by the experience of thousands of members working in nuclear generation, decommissioning, research, and regulatory roles.
2. Nuclear will play a vital role in meeting the UK's future energy needs. The government has a legally binding target to reach net zero emissions by 2050 and an ambition to be an energy exporter by 2040.² Achieving these goals will require a transformation of our energy system, including decarbonising electricity generation while doubling supply to meet the demands of transport and heating electrification.³ This requires the rapid scaling up of renewables such as onshore wind, offshore wind, and solar, as well as technologies that complement their variable output. Advances in energy storage, demand side response, and other potential sources of flexibility are promising developments in this but are largely unproven at scale. Nuclear is the only proven, low-carbon technology that can provide the firm power generation we will need alongside renewables to meet our net zero and energy security goals.
3. Nuclear power also supports highly skilled, well-paid jobs across the country. The civil nuclear industry currently employs nearly 65,000 people and supports 160,000 jobs across its wider supply chain.⁴ These jobs tend to be better paid and more productive than average.⁵ Nuclear jobs are located in regional centres outside London, boosting local and regional economies: two thirds (63%) of UK civil nuclear jobs are based in North West or South West England.⁶ The nuclear industry should be at the heart of any industrial strategy that seeks to spread prosperity and opportunity to all parts of the UK.
4. We therefore welcome the targets for nuclear power set out in the British Energy Security Strategy published earlier this year.⁷ The government's commitment to deploy up to 24GW of nuclear capacity by 2050, which could provide a quarter of our electricity needs, is the right scale of ambition given the energy challenges we face. We also welcome the

¹ <https://prospect.org.uk/about/>

² <https://www.gov.uk/government/news/uk-becomes-first-major-economy-to-pass-net-zero-emissions-law;>
<https://www.gov.uk/government/news/government-announces-energy-price-guarantee-for-families-and-businesses-while-urgently-taking-action-to-reform-broken-energy-market>

³ <https://www.theccc.org.uk/publication/sixth-carbon-budget/>, pp. 72-73

⁴ <https://www.niauk.org/nia-jobs-map-2022/>; https://www.niauk.org/wp-content/uploads/2021/10/Fortyby50_TheNuclearRoadmap_201009.pdf

⁵ <https://www.oxfordeconomics.com/resource/nuclear-activity-report-2016/>, pp. 9-10

⁶ <https://www.niauk.org/nia-jobs-map-2022/>

⁷ <https://www.gov.uk/government/publications/british-energy-security-strategy/>

government's aim to approve up to eight new nuclear reactors by 2030 and the establishment of the Great British Nuclear vehicle to support this goal.

5. However, our central message to the committee is that ambitious targets must be backed up by equally ambitious strategies to achieve them. We are concerned that the government lacks a comprehensive plan to deliver the promised new generation of nuclear power at the speed and scale required. While Great British Nuclear could be a step towards a more strategic approach to developing the nuclear pipeline, it is disappointing that the government is yet to announce basic details about what the new body will do.
6. The government needs to urgently set out a strategy that gives certainty to investors and the civil nuclear workforce. This should include supporting the extension of existing nuclear plants where it is safe to do so; securing a full funding settlement for Sizewell C and future plants; developing a comprehensive skills and workforce development plan for the sector; and backing the wider UK nuclear supply chain. Our response below addresses several of the committee's questions relevant to these concerns.

What could be done to ensure that the UK's electricity supply is not affected by the high proportion of reactors being decommissioned?

7. The high proportion of reactors due to be decommissioned in the next few years is putting the government's net zero and energy security goals at risk. All but one of the UK's existing nuclear power stations are due to come offline by 2028.⁸ This will reduce our ability to generate low carbon electricity in the UK, potentially increasing our reliance on gas imports and having an associated effect on decarbonisation, wholesale electricity prices, and security of supply.
8. The government must explore every available path to safely extend the lives of existing reactors to limit the loss of generating capacity. In response to the current energy crisis, the head of the International Energy Agency has urged European governments to seek to delay nuclear plant closures where it is safe to do so.⁹ For the UK, the top priority is exploring the feasibility of extending the Heysham I and Hartlepool reactors, which are both due to come offline by March 2024.¹⁰
9. The government should learn from the failure to extend the life of Hinkley Point B earlier this year. While we and others called for the government to work with Hinkley's owner EDF to explore the potential for extension, no approach was made to EDF before it was too late, and the plant closed at the start of August.¹¹ EDF has now said it is reviewing the safety case for extending Heysham I and Hartlepool beyond March 2024.¹² The government must proactively work with plant owners and the Office for Nuclear Regulation to support such

⁸ <https://www.gov.uk/government/news/nuclear-energy-what-you-need-to-know>

⁹ <https://www.ft.com/content/f7990162-395f-488e-9d23-13f3cce83e24>

¹⁰ https://www.edfenergy.com/sites/default/files/uk_nuclear_fleet_strategy_update.pdf

¹¹ <https://questions-statements.parliament.uk/written-questions/detail/2022-06-15/19007>

¹² https://www.edfenergy.com/sites/default/files/uk_nuclear_fleet_strategy_update.pdf

assessments – and preparations for potential extension – well before reactors are due to close.

**How can the funding methods that support the development of nuclear technologies be improved?
How can the UK leverage further private investment in this area?**

10. We are deeply concerned about delays in securing a funding settlement for Sizewell C. The government's recent announcement of a further £700m support for Sizewell C is welcome but falls short of the full Government Investment Decision (GID) needed to secure private sector funding for the project. Now that the Development Consent Order (DCO) has been granted, funding is the biggest remaining hurdle to Sizewell C proceeding. The government needs to urgently confirm the GID as private investment will not be leveraged without it.
11. Funding delays are putting the Sizewell C project at risk. Earlier this year, alongside other trade unions we expressed our concern that failure to deliver a prompt GID could lead EDF to pull out of the project, and that remains a real possibility.¹³ This would be a disaster in itself, squandering the UK's furthest developed new nuclear project and the 3.2GW capacity that Sizewell C would provide. But beyond this, it also puts the government's wider nuclear ambitions at risk: Sizewell C provides an essential link between Hinkley Point C and future nuclear power projects. Vital skills and expertise will be lost if the Hinkley Point C workforce cannot move on to Sizewell C. For all these reasons, the top priority for a government interested in delivering nuclear power should be securing funding for the project.
12. If the ambitions set out in the British Energy Security Strategy are to be achieved, the Sizewell C funding delays cannot be repeated in future projects. Recent years have shown that government will have to take a big role in funding future nuclear capacity. The decisions by Hitachi and Toshiba to pull out of the proposed Wylfa and Moorside projects in 2019 indicate that the private sector is not willing to shoulder the risk of constructing new nuclear plants alone. A combination of direct government stakes and the Regulated Asset Base (RAB) approach is likely to be needed. The passing of the Nuclear Energy (Financing) Act earlier this year, which legislated for the RAB model, was a positive step forward. However, it must be accompanied by faster decisions on government funding to give investors confidence and attract private finance.

What support will industry need to meet the Government's ambitions for delivery new nuclear power plants in the next decade?

Skills and workforce development

13. Delivering nuclear power requires investment not only in physical nuclear infrastructure but also the workforce that underpins it. The civil nuclear sector faces a challenge in recruiting and retaining the highly skilled staff that it relies on. The Nuclear Skills Strategy Group (NSSG) estimates a minimum of 3,200 new staff need to be recruited in the sector every year, with

¹³ <https://prospect.org.uk/news/decision-needed-on-sizewell-c-funding-within-weeks-or-entire-project-at-risk-warn-unions>

at least 40,000 required by 2030.¹⁴ The British Energy Security Strategy separately suggests that each new large-scale nuclear plant could require around 10,000 jobs to be filled at peak construction.¹⁵ This comes on top of existing workforce challenges, with employers struggling to fill vacancies and a workforce skewed towards older workers who are coming up to retirement.¹⁶

14. Skills shortages could be a barrier to delivering our nuclear ambitions. The NSSG has identified potential challenges in areas such as project management and engineering.¹⁷ Perhaps surprisingly, many skills needed in the nuclear sector are generic, meaning that employers are competing with other sectors for workers. The government needs to develop a comprehensive skills strategy for the sector that addresses skills shortages and recruitment challenges.
15. We are also concerned that public sector pay restraint is affecting recruitment and retention of a skilled nuclear workforce. While nuclear power stations are operated by the private sector, many decommissioning, regulatory, and research roles are in public sector bodies covered by civil service pay guidance.¹⁸ There is a reluctance among many senior leaders in the sector to publicly question government pay policy, but we have been told by senior HR leaders that “we are approaching a red-light in terms of recruitment competition”, and that in many areas “we may not be able to compete.”¹⁹ This could become more acute if civil service pay continues to be held down during the current period of high inflation. The government needs to explore pay flexibility in the civil nuclear sector to ensure public bodies can recruit, retain, and reward the skilled workforce they need.

Nuclear supply chain

16. While the new build programme is vital, support for the wider nuclear supply chain must not be forgotten. Most urgently, the government needs to take action to retain the UK’s only civil nuclear fuel fabrication plant at Springfields in Lancashire. The Springfields plant is of strategic national importance as a supplier of fuel to current and future nuclear reactors: around a third (32%) of low carbon electricity in the UK is currently produced using fuel manufactured at Springfields.²⁰ The plant directly employs more than 800 highly skilled people and supports 4,000 jobs across the North West.²¹ However, uncertainty about the future of the UK’s nuclear fleet means demand for fuel from Springfields is at risk. Its current owners Westinghouse have failed to provide guarantees about the plant’s continuing operation.

¹⁴ <https://www.nssguk.com/media/2154/nssg-assessment-brochure-web.pdf>

¹⁵ <https://www.gov.uk/government/publications/british-energy-security-strategy>

¹⁶ <https://www.ecitb.org.uk/wp-content/uploads/2022/01/Census-Report-Nuclear.pdf>

¹⁷ <https://www.nssguk.com/media/2812/nwa-2021-issue-1.pdf>

¹⁸ This includes the Nuclear Decommissioning Authority (NDA), Office of Nuclear Regulation (ONR), National Nuclear Laboratory (NNL), and UK Atomic Energy Authority (UKAEA).

¹⁹ Private correspondence between Prospect and senior NDA HR officials.

²⁰ <https://info.westinghousenuclear.com/blog/springfields-at-75>

²¹ <https://www.westinghousenuclear.com/uknuclear/about/legal>; <https://hansard.parliament.uk/commons/2021-09-07/debates/C14E7F8F-56D8-4AEA-A0B5-AF0730880B9E/NuclearFuelManufacturing>

17. We have become increasingly concerned that the current ownership model at Springfields is putting the future of the site and its workforce at risk. As a result, last year we called for Springfields to be brought into some form of public ownership on a temporary or permanent basis.²² Losing our only domestic manufacturer of nuclear fuel would leave the UK reliant on imports from abroad in an increasingly uncertain trading environment, threatening the security and resilience of our energy system. If the government is serious about energy security, it must do whatever is necessary to protect Springfields and our sovereign capability in nuclear fuel manufacturing.
18. The difficulties at Springfields are further evidence of the need for a comprehensive nuclear strategy that gives certainty and confidence to investors. The delays in moving forward on Sizewell C and other new plants risks an extended gap between the current fleet of reactors closing and new build facilities opening. This uncertainty is contributing to the challenges at Springfield. As set out above, the government needs a clear pathway for funding new nuclear. It should also ensure that new nuclear developments commit to purchasing their fuel supplies from Springfields as a condition of development, guaranteeing a market for UK-produced fuel into the future.

Conclusion

19. Delivering on the government's nuclear goals is vital to meeting our objectives on net zero and energy security, while creating thousands of highly skilled jobs across the country. Our energy system will be transformed in the coming decades and the government is rightly ambitious about the role nuclear power can play. It now needs to take an active role in putting the conditions in place – on areas including funding, skills, and the supply chain – to ensure the nuclear sector is at the heart of meeting our future energy needs.

²² <https://prospect.org.uk/news/unions-demand-new-owner-to-save-springfields-nuclear-jobs>

Ending the delays on Sizewell C

A Prospect briefing • November 2022

Ending the delays on Sizewell C

A Prospect briefing • November 2022

Contents

Overview	3
Why do we need new nuclear power stations?	3
What's so important about Sizewell C?	3
Why does the government need to act now?	4
About Prospect	4

Prospect
New Prospect House
8 Leake Street
London SE1 7NN

Overview

- Delays on government funding for Sizewell C are putting the UK's energy security and net zero targets, as well as thousands of jobs, at risk
- Sizewell C is the foundation of the UK's future nuclear ambitions: the project is vital to replace closing reactors and maintain the nuclear capability needed to support a decarbonised energy system
- Without action to confirm the Sizewell C government investment decision by the end of the year, there is a real prospect that private investors pull out of the project

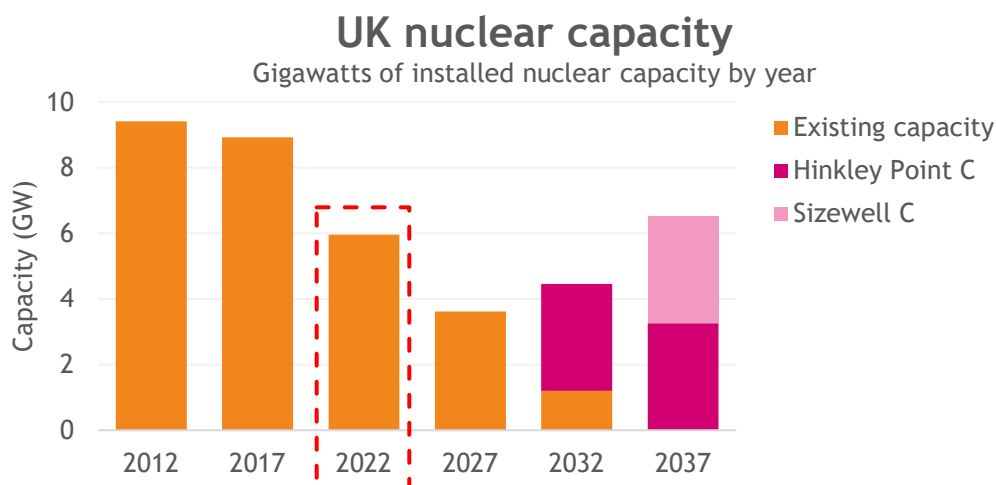
Why do we need new nuclear power stations?

Accelerating the use of homegrown, low carbon energy sources is the **best route to net zero and energy security**.

Renewables will form the backbone of our decarbonised electricity system but must be accompanied by energy technologies that complement their weather-dependent output. Nuclear is the **only proven low carbon technology** that can generate electricity at scale whenever it is needed.¹

Expert bodies such as the Climate Change Committee and International Energy Agency agree that nuclear has an important role to play in meeting net zero.² But with **all but one of the UK's existing nuclear reactors coming to the end of their lives by 2028**, we will need to build new ones simply to maintain our existing level of capacity. Hinkley Point C is the only new nuclear power station under construction and on its own will not make up for the capacity being lost (see chart below).

Ambitions for the UK's future nuclear capacity range from the Climate Change Committee's central assumption of 10GW by 2035 to the government's proposed 24GW by 2050.³ Either level will require further large 'gigawatt-scale' nuclear plants beyond Hinkley Point C. The government's target includes delivering a new generation of up to eight nuclear reactors, which would be a significant acceleration on the record of recent years.

Source: BEIS, EDF Energy⁴

What's so important about Sizewell C?

Sizewell C is a proposed new nuclear power station on the coast of Suffolk. With a 3.2GW capacity, it would generate enough clean power for 6 million homes and meet **up to 7% of the UK's total electricity needs**.⁵

It is the **furthest advanced new nuclear project** in the country and the foundation of our future nuclear ambitions. Having already received government support and planning consent, it is the only project in the pipeline that could begin construction in the next few years. Sizewell C could provide electricity to the grid by the mid-2030s.⁶

The project will boost the UK's green economy. The nuclear industry already employs nearly 65,000 people and supports 160,000 jobs across its wider supply chain.⁷ Thousands more highly skilled, well-paid jobs will be created in the construction and operation of Sizewell C, supporting businesses up and down the country.

Sizewell C also serves as an **essential link between the current and next generation of nuclear power**. Vital skills and experience will be lost if workers constructing Hinkley Point C cannot move to work on Sizewell C, undermining our nuclear expertise. If the project falls through, we are unlikely to see new gigawatt-scale nuclear plants built in the UK.

Why does the government need to act now?

Experience in the UK and around the world has shown that **the private sector will not shoulder the costs and risks** of building new nuclear on its own.

Earlier this year, parliament legislated for a 'regulated asset base' funding model for new nuclear projects to reduce the overall costs of securing private investment. However, **direct public investment in Sizewell C is needed** alongside this to demonstrate commitment to the project and unlock private financing.

A promised 'government investment decision' has been repeatedly delayed, holding the project back and raising the very real risk that EDF, its primary backer, pulls out altogether.⁸ This would be devastating to the UK's nuclear industry, putting thousands of jobs across the nuclear supply chain at risk.⁹

Sizewell C now faces a cliff edge. We are extremely concerned that unless government funding is fully signed off by the end of the year the project will not go ahead, and the UK's wider 'nuclear renaissance' will be unable to get off the ground.

We are asking MPs to highlight the need for urgent action on funding Sizewell C to Ministers. For more information, please contact XX at XX@prospect.org.uk

About Prospect

Prospect is the leading UK union for engineers, managers, and specialists. We represent more than 150,000 workers across the public and private sectors, including thousands of members in nuclear generation, research, regulation, and decommissioning roles.

References

- ¹ The government classifies nuclear and renewables as zero carbon at the point of generation. Nuclear has the same lifecycle carbon emissions as wind power. See <https://www.gov.uk/government/publications/fuel-mix-disclosure-data-table/fuel-mix-disclosure-data-table> and <https://www.edfenergy.com/energy/power-stations/over-its-lifetime-nuclear-power-stations-carbon-footprint-same-wind-power>
- ² <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>, <https://www.theccc.org.uk/publication/sixth-carbon-budget/>
- ³ <https://www.theccc.org.uk/publication/sixth-carbon-budget/>, <https://www.gov.uk/government/publications/british-energy-security-strategy>
- ⁴ <https://www.gov.uk/government/collections/digest-of-uk-energy-statistics-dukes>, <https://www.edfenergy.com/energy/nuclear-new-build-projects>, <https://www.edfenergy.com/about/nuclear/power-stations>
- ⁵ <https://www.edfenergy.com/energy/nuclear-new-build-projects/sizewell-c>
- ⁶ EDF Energy expects Sizewell C to take 9-12 years to build. See https://www.edfenergy.com/sites/default/files/east_suffolk_newsletter_low_res.pdf
- ⁷ <https://www.niauk.org/nia-jobs-map-2022/>, https://www.niauk.org/wp-content/uploads/2021/10/Fortyby50_TheNuclearRoadmap_201009.pdf
- ⁸ <https://prospect.org.uk/news/decision-needed-on-sizewell-c-funding-within-weeks-or-entire-project-at-risk-warn-unions>
- ⁹ Nuclear supply chain companies in the UK have warned that the collapse of Sizewell C could cost around 10,000 high-skilled jobs. See <https://www.sizewellconsortium.com/news/jobsatrisk>

Making the case for New Nuclear

A briefing from
Prospect trade union

prospect.org.uk

Tudalen y pecyn 67

CONTENTS

Making the case for new nuclear	3
Summary	3
Nuclear’s potential contribution to resolving the UK energy trilemma	4
Potential losses in generation capacity by 2030	4
Why low wind and high demand could create serious system stress during the winter peak period by 2030.....	5
How new nuclear could close or reduce the gap in winter	12
System risks during the summer months – coping with sustained wind lulls	12
The economic case for new nuclear	15
Current impact of nuclear generation.....	15
Productivity benefits of the nuclear industry	17
Estimating returns on a public investment in nuclear.....	20
References	22

Making the case for new nuclear

Summary

The UK's current electricity generation capacity could be reduced by 30% by 2030 because of the planned coal phase out, decommissioning of nuclear plants and the potential closure of aging Combined Cycle Gas Turbines (CCGT) plant. This would leave the UK increasingly reliant on a mix of non-despatchable variable renewables and imports.

Unless action is taken, this changing capacity mix would leave the UK highly exposed to two key risks during winter peak periods: a combination of high demand and low wind and the unreliability of imports via interconnectors.

Modelling of high demand/low wind/unreliable interconnector scenarios suggest that the UK could be exposed to serious system stress by 2030, with potential supply shortfalls of between 9% and 21% during winter peak periods.

Current reliability indicators for interconnectors do not take adequate account of the historical availability of imports during peak periods, nor do they fully anticipate the risks of policy and technological convergence across Europe in the future. Interconnectors currently export power during 14% of peak winter hours; higher use of renewables and carbon price convergence in Europe could dramatically reduce potential imports by 2030.

Extended periods of low wind are a major risk during the summer months. This occurred in July 2018 and is already leading to higher summer peak prices and a heavy dependence on gas for backup. If the UK has to rely on gas for backup in summer in 2030 this could have substantial impacts on decarbonisation and affordability for consumers.

Completing the nuclear new build programme in full would eliminate these risks and provide the UK with secure, low-carbon electricity at low marginal cost.

Existing nuclear generation is a major contributor to local economies and local tax bases, providing up to 28% of local Gross Value Added (GVA) and up to 45% of local business taxes in the communities where they are sited. GVA is the value generated by any unit engaged in the production of goods and services.

Productivity in the nuclear industry is very high – GVA per job in nuclear generation is six times higher than the national average. Productivity growth has been five times higher than the national average in nuclear generation and four times higher across the Nuclear Decommissioning Authority estate

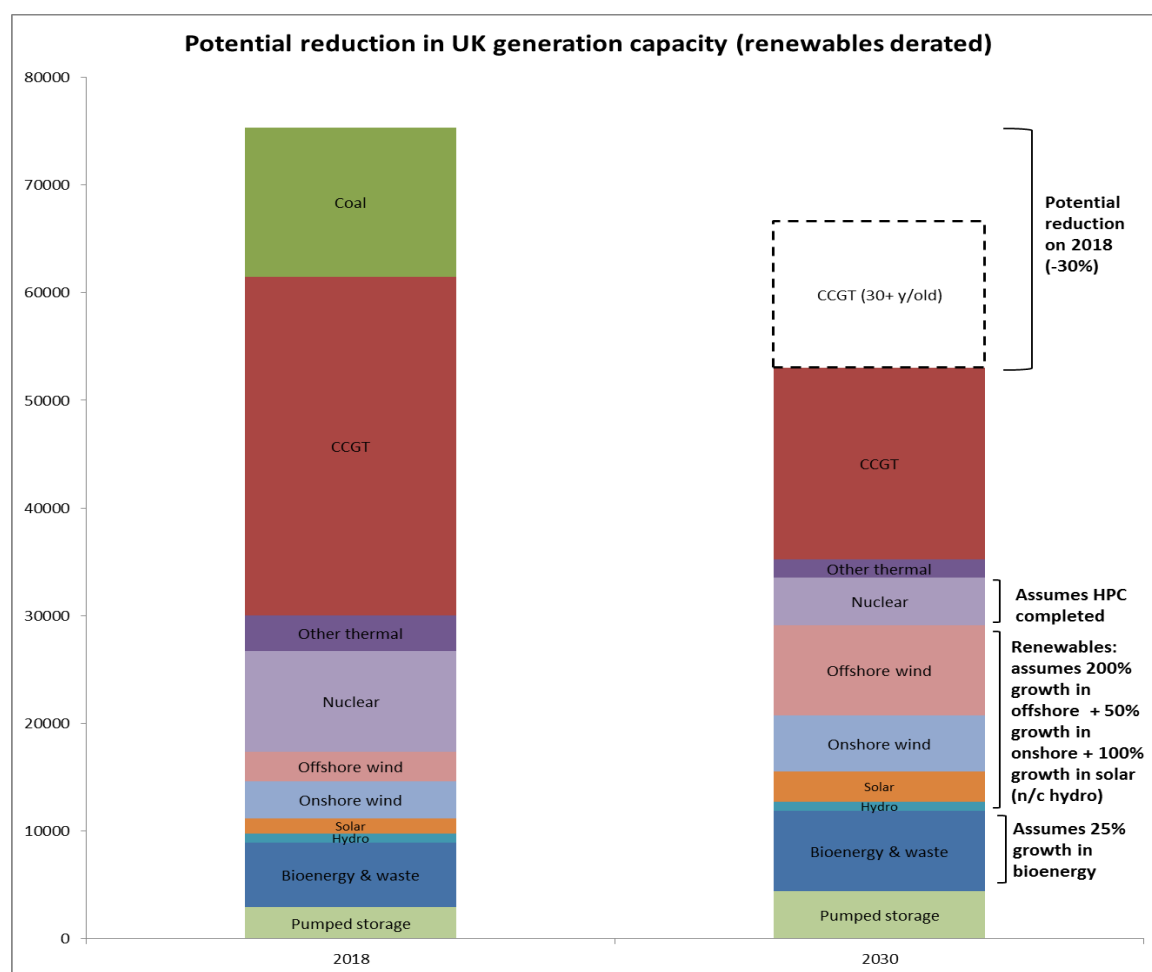
During the operational phase, the new build programme has the potential to generate around 34,000 high skilled jobs and up to £6 billion per year for UK plc. If government took a 50% stake in the whole programme, this would generate £1.35 in tax revenue gains for every £1 spent. It could also result in strike prices 13% lower than the average achieved by offshore wind in 2017 and 42% lower than the strike price agreed for Hinkley.

Nuclear's potential contribution to resolving the UK energy trilemma

Potential losses in generation capacity by 2030

The UK could see a 30% reduction in generation capacity by 2030 even with a strong growth in renewables and the completion of HPC because of:

- the planned closure of the UK's remaining coal plant
- the decommissioning of most of the UK's existing nuclear capacity, and
- the potential closure of a significant proportion of existing Combined Cycle Gas Turbines capacity – more than 40% of current CCGT capacity will be more than 30 years old in 2030, beyond the normal lifespan of this type of plant).¹

This reduction in capacity will necessitate a heavy and growing reliance on imports to meet supply requirements and could lead to a serious supply shortfall during peak demand periods.

These changes in the composition of the UK's generation mix illustrate two key features of the UK energy transition each of which are historically unprecedented:

- a heavy reliance on non-despatchable generation and
- a growing reliance on non-domestic generation sources.

The inherent risks of each are greatly compounded by trying to do both simultaneously.

Why low wind and high demand could create serious system stress during the winter peak period by 2030

As a result of the changes in the capacity mix outlined above, the UK electricity system is likely to be exposed to significant new systemic risks by the end of the next decade. The two biggest risk factors are:

- The growing proportion of capacity that is comprised of variable renewables (potentially rising from 10% in 2018 to 35% by 2030).² This leaves available output increasingly vulnerable to changes in weather conditions. During winter peak periods (typically early evening), a lack of wind would leave renewables unable to contribute significantly to meeting demand. Aurora Energy Research (AER) calculated that there is a 60% probability of low wind availability during the very highest demand periods in the UK.³
- A growing reliance on imports to meet peak demand. There is a significant and growing risk of under- or non-delivery of power during a UK peak demand period, especially as the share of variable renewable capacity grows in neighbouring markets (see more below).

The following section models a variety of increasingly severe low-wind/high-demand scenarios and examines how the UK's electricity system might cope in 2030.

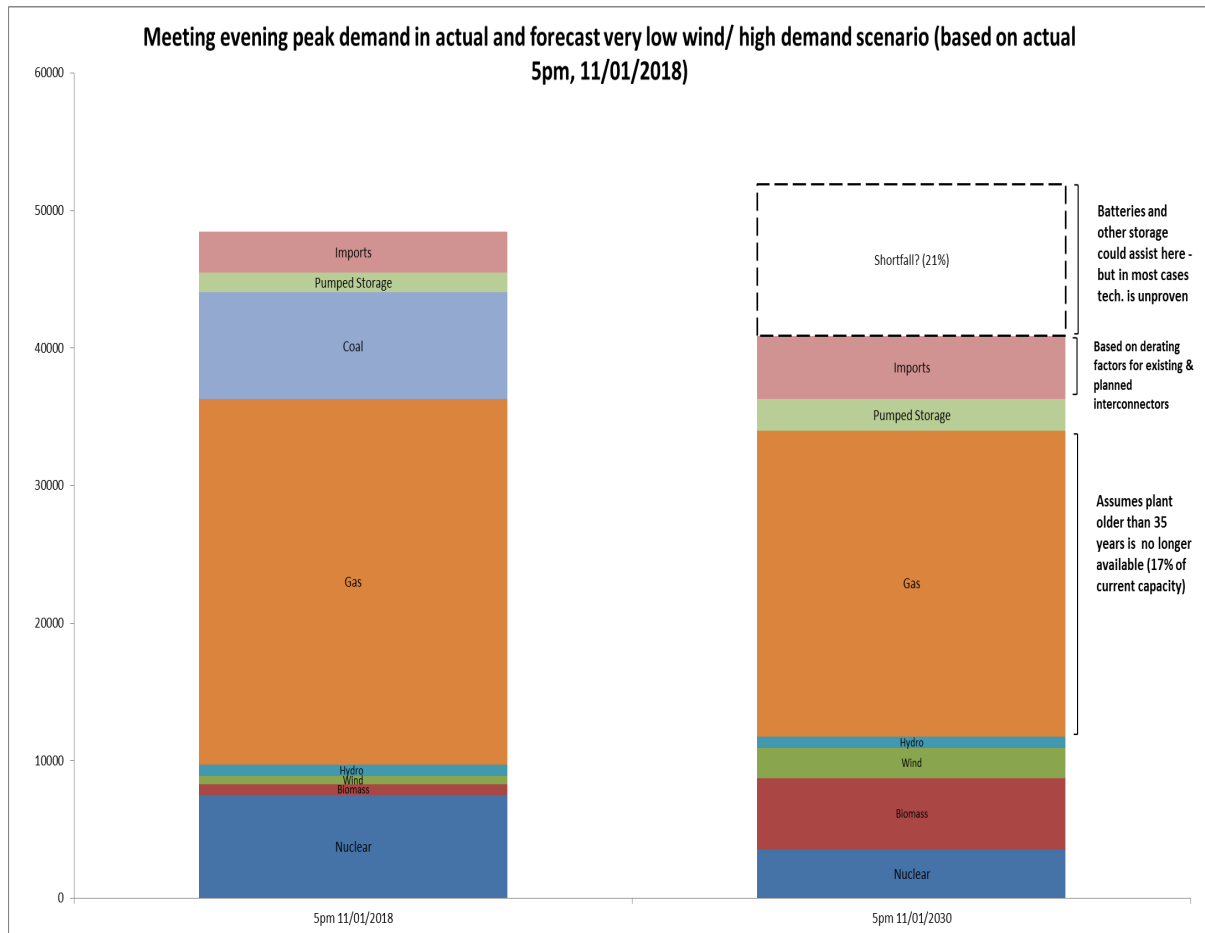
	Demand	Wind output	Historical frequency (peak periods)
Scenario 1	5%+ above normal	50%+ below average	6.5% (~3x per week) ⁴
Scenario 2	5%+ above normal	75%+ below average	2.5% (~5x per month)
Scenario 3	10%+ above normal	50%+ below average	2% (~1x per week)
Scenario 4	10%+ above normal	75%+ below average	0.7% (~1x per fortnight)
Scenario 5 ('Jan 11 2018')	8% above normal	85% below average	0.4% (~1x per 5 weeks)

The modelling exercise takes each of these demand/wind scenarios, factors in the potential changes in capacity outlined earlier and makes some assumptions about the availability of imported electricity.

Essentially, this exercise assumes high renewables growth in France and increased carbon price convergence between the UK and key interconnected markets by 2030. These factors are discussed in more detail below.

Please note that these models are not intended to cover the full range of possible system outcomes and are somewhat simplistic given the tools and data we have available. They are simply designed to show one plausible negative outcome in order to highlight the significant risks we face.

The chart below attempts to model the most severe of these scenarios (scenario 5). This mirrors weather and demand conditions during an actual historical peak period, 11 January 2018 and shows how the system might cope if these conditions were repeated in winter 2030.⁵

As the chart shows, given the potential changes in the makeup of the UK’s energy mix outlined earlier, a low wind/high demand event in January 2030 could result in a 21% shortfall in supply.

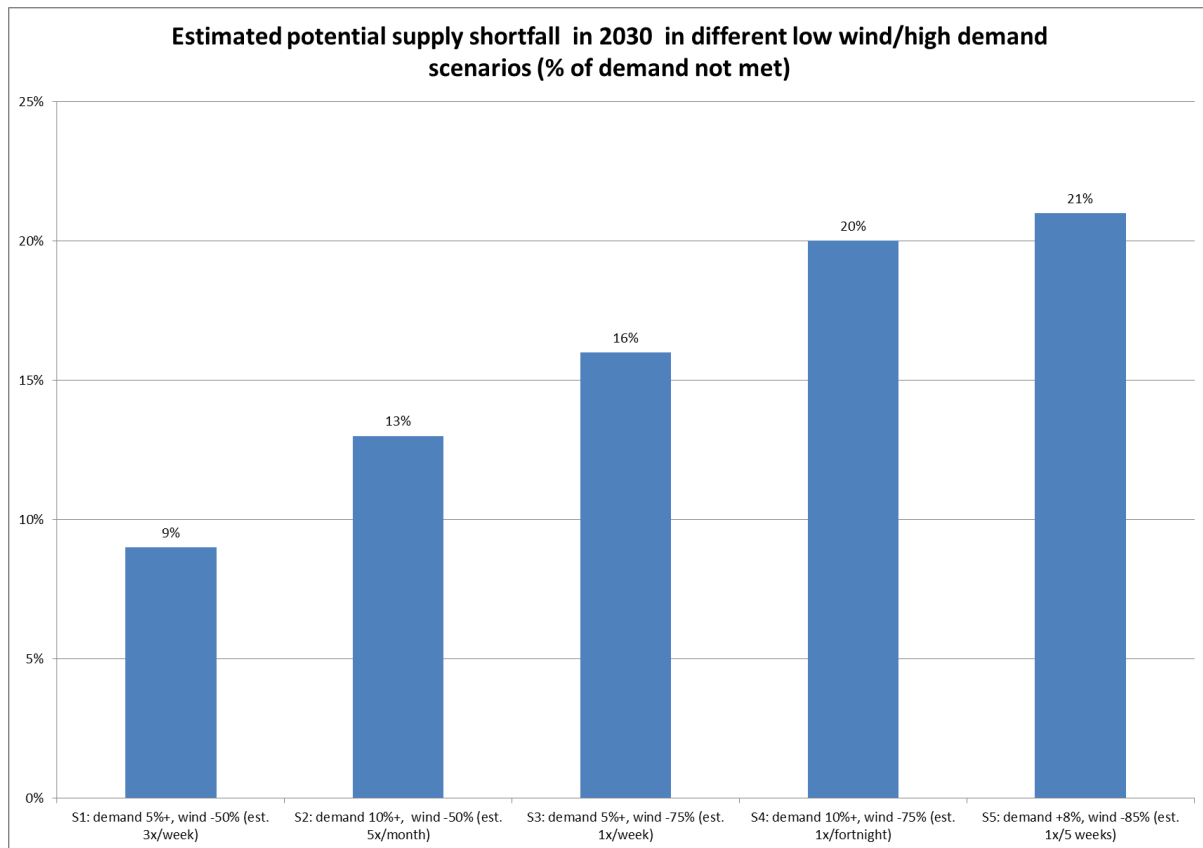
A proportion of this could potentially be met by batteries, other forms of storage or other demand side response (DSR). But much of this technology is at present theoretical and/or unproven at scale and its ultimate viability may not be clear for several years.

Given that a shortfall of this scale would have catastrophic consequences for security of supply, it would be extremely risky to rely on future technological solutions to avoid such an outcome.

The conditions modelled above represent a relatively rare situation – wind levels 85% below average and very high demand.

These conditions occurred during 0.4% of peak hours in the last three winters, which is still roughly once every five weeks.

However, less extreme low wind/high demand scenarios occurred much more frequently and if mirrored in 2030 could still result in shortfalls of between 9% and 20%.⁶

These scenarios outline relatively extreme, although still frequent, system stress events caused by a combination of low wind and high demand.

They suggest that the UK's electricity system in 2030 could become catastrophically vulnerable to sudden shifts in either of these factors if action is not taken.

In fact, analysis of historical grid data suggests that even if wind levels were normal, a surge in demand of 10% or more could produce shortfalls of at least 3%. Surges in demand of this magnitude have occurred during roughly 10% of peak weekday settlement periods over the past three winters, which equates to roughly five times a week.

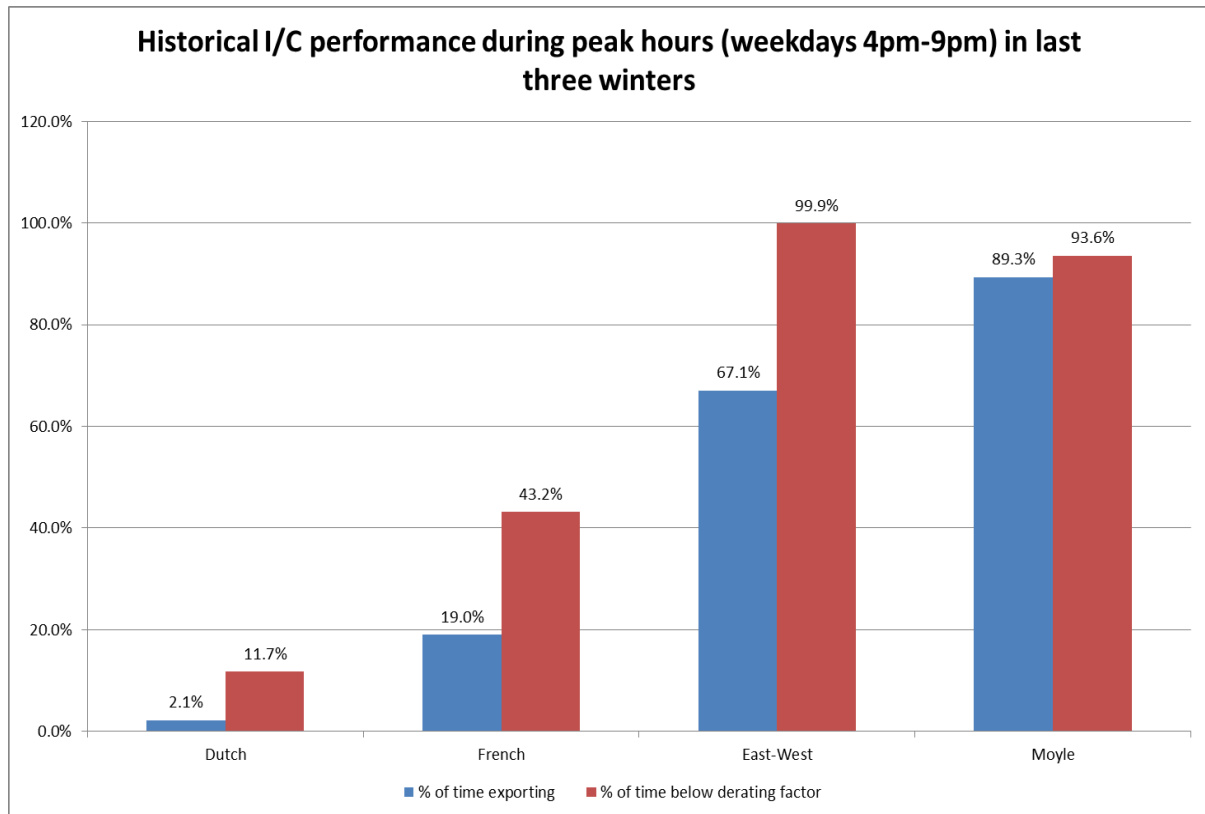
But the potential vulnerability of the future electricity system is not restricted to wind and demand factors and the projections above also attempt to account for the future unreliability of interconnectors.

This unreliability arises because of potential shortcomings in the way interconnector derating factors are currently calculated.

These derating factors, which estimate the proportion of theoretical maximum capacity that will actually be available on average, are developed using a methodology that does not adequately take account of the potential for under- or non-delivery of capacity, especially in peak demand periods.

Firstly, current derating factors downplay the historical availability of existing interconnectors. In particular, they ignore or downplay the extent to which some interconnectors frequently export power at peak times.

The chart below shows the performance of existing interconnectors during weekday peak periods over the past three winters.

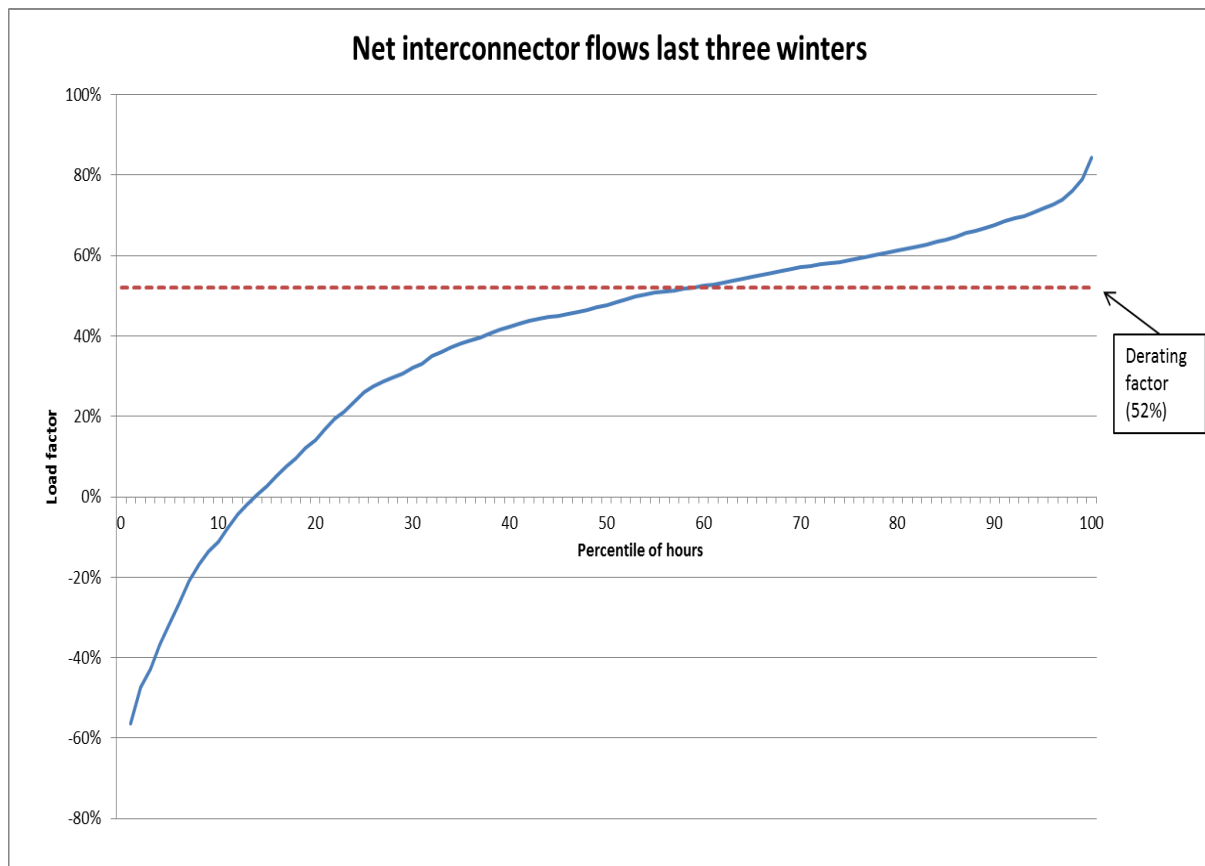
It compares the actual performance of interconnectors with the derating factors announced in July 2018 that would be used in the next capacity market auction. It shows the proportion of time they were below those derating factors (red bars) and the proportion of time they were actually exporting power (blue bars).

The two Irish interconnectors (East-West and Moyle, 500MW each) very rarely make any positive contribution to UK security of supply and usually act to increase demand at peak times.

While the French interconnector (2GW) is more reliable, it is still exporting power during roughly 20% of peak hours and is frequently below its derating factor.

The compound effect is even more concerning (chart below). Net interconnector flows have been negative in just under 14% of peak hours over the past three winters, ie exports have outweighed imports, which has added significantly to UK demand (1GW on average).

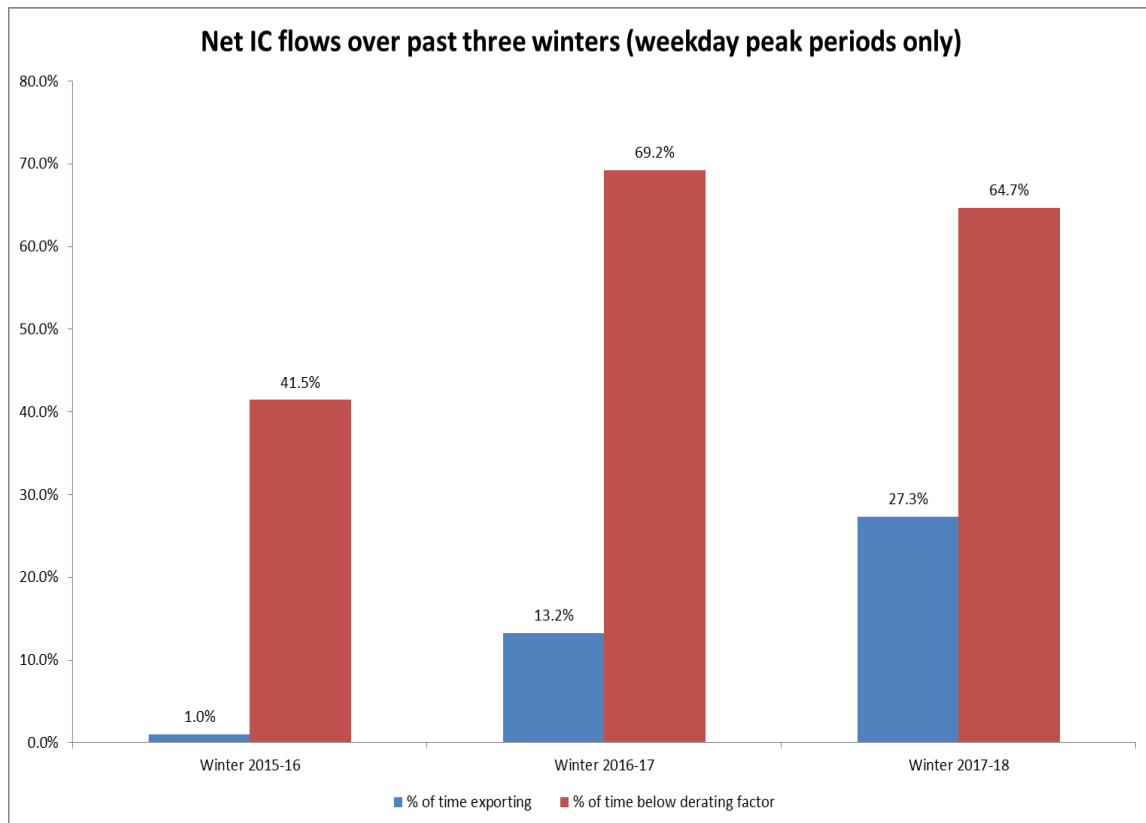
As the chart below demonstrates, this problem is getting worse. In winter 2015-16, net interconnector flows were negative in only 1% of peak settlement periods; this grew to more than 27% of peak settlement periods in the most recent winter period.

Similarly, in the most recent winter, net interconnector flows were below derating factors almost 65% of the time, compared with just over 40% of the time in winter 2015-16 (although this metric slightly improved in winter 2017-18).

The amount of power being exported when interconnector flows are negative has also grown. Average net exports were around 870MW in winter 2015-16, but rose to 1.2GW in 2017-18.

In short, interconnectors have exported more power more often during peak periods over the last three winters. Current derating factors do not make a proper allowance for this.

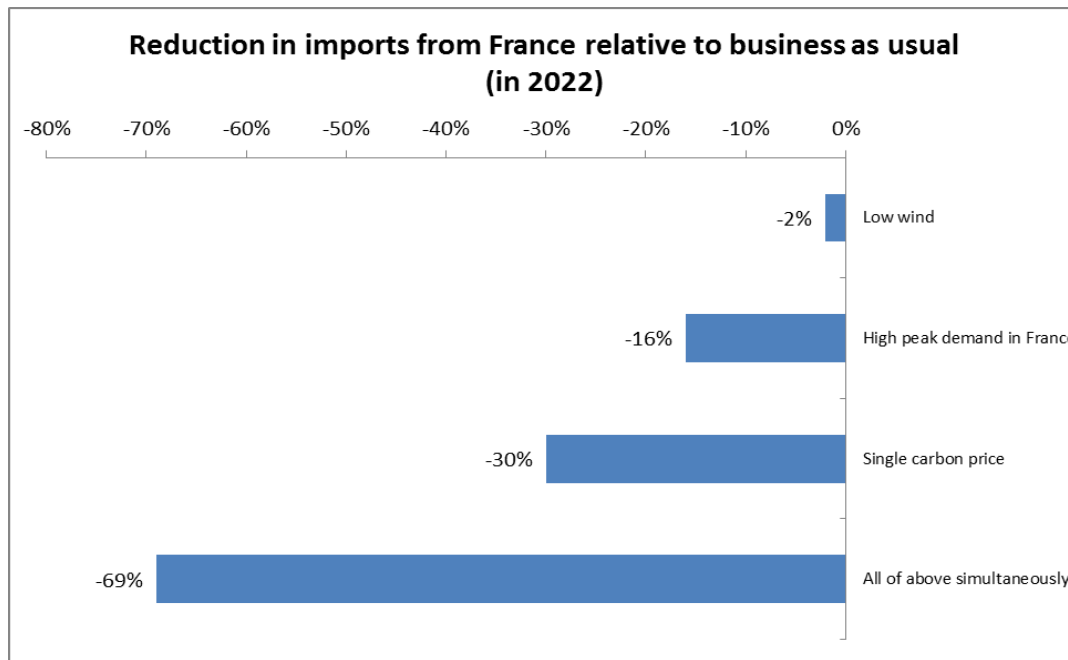

As well as ignoring the historical record on interconnector performance, current derating factors also downplay the long-term trends towards technological and policy convergence as European states decarbonise.

Greater harmonisation of carbon pricing across Europe, for example, could by itself have a dramatic impact on interconnector availability.

Aurora Energy Research estimates that greater carbon price harmonisation by 2022 could cut average imports from France by 30%.

Coupled with low wind and higher than usual demand in France, this could rise to almost a 70% reduction because of the mutually reinforcing impact of some of these individual factors.⁷

Current derating factors also place too little weight on relatively rare, but potentially very serious, system stress events.

France usually exports power in the winter. But prolonged cold weather in Europe in the winter of 2016-17 (and hence higher demand) and a shutdown of around 30% of France’s nuclear reactors for emergency inspections led to France becoming a net importer.

If that scenario was repeated in 2030, AER estimates that UK power prices could spike to close to £3,000/MWh and this still wouldn’t prevent interconnectors exporting to France.⁸

Some attempt to adjust interconnector output to account for these risks has been made in the modelling exercise above.

It is assumed that France (a key source of power imports) has invested heavily in renewables by 2030, in line with current French aspirations, and that this has greatly reduced the availability of French imports.

AER has estimated that a high level of renewables deployment in France could reduce French interconnector load factors by 67%.⁹ The modelling above adjusts imports from France in line with this.

As mentioned, carbon price convergence is another key risk for interconnector availability.

At present, the UK’s carbon price floor mechanism, which ‘tops up’ the EU carbon price, helps to elevate prices relative to European neighbours (thus incentivising imports of power).

But the government has frozen the UK’s carbon price support mechanism and the Department for Business, Energy and Industrial Strategy currently anticipates that the gap between UK and EU carbon prices will virtually disappear by 2030.¹⁰

AER estimates that carbon price convergence could cause significant reductions in interconnector availability (by eroding the price differentials that interconnectors rely on to make money). The modelling above attempts to make some allowance for this.¹¹

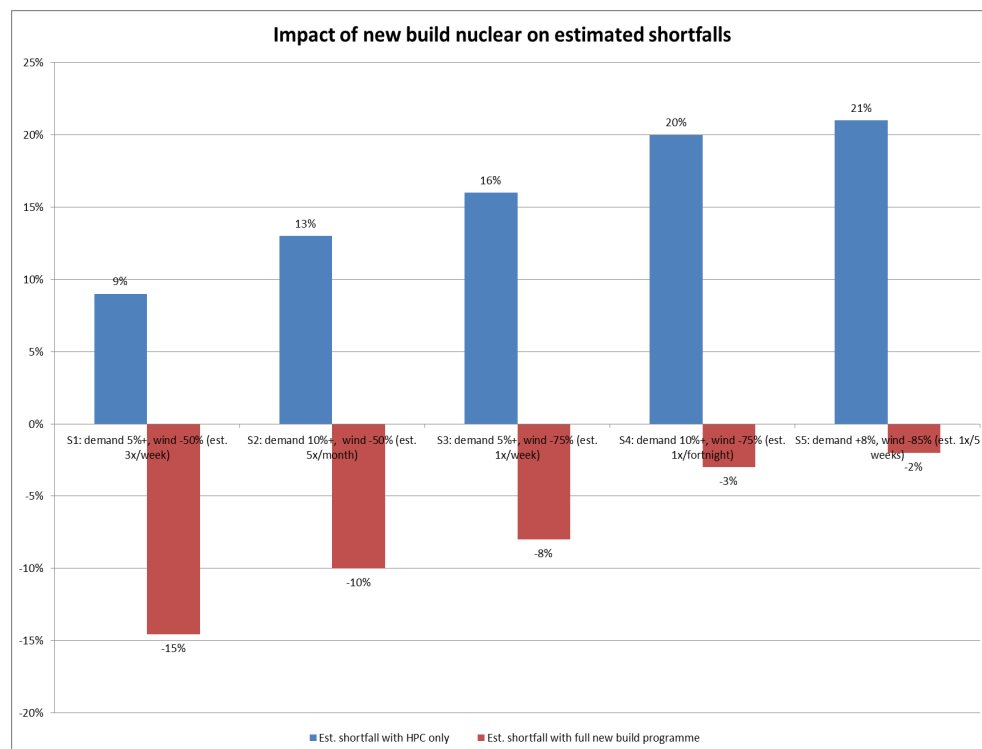
How new nuclear could close or reduce the gap in winter

If the kind of supply shortfalls outlined above were to materialise, it would probably represent the biggest energy policy failure in modern UK history.

In reality, it is likely that steps will be taken to mitigate the risk of such a disastrous outcome. However, the closer we get to 2030, the more likely it is that the only realistic way of ensuring security of supply will be by building more CCGT gas plant. This would result in a significant stalling of decarbonisation and probably higher costs for consumers too.

But if the new build nuclear programme was completed as originally planned, the potential for large supply shortfalls would be eliminated and transformed into significant surpluses that could supplant fossil gas or imports¹² (see chart below).

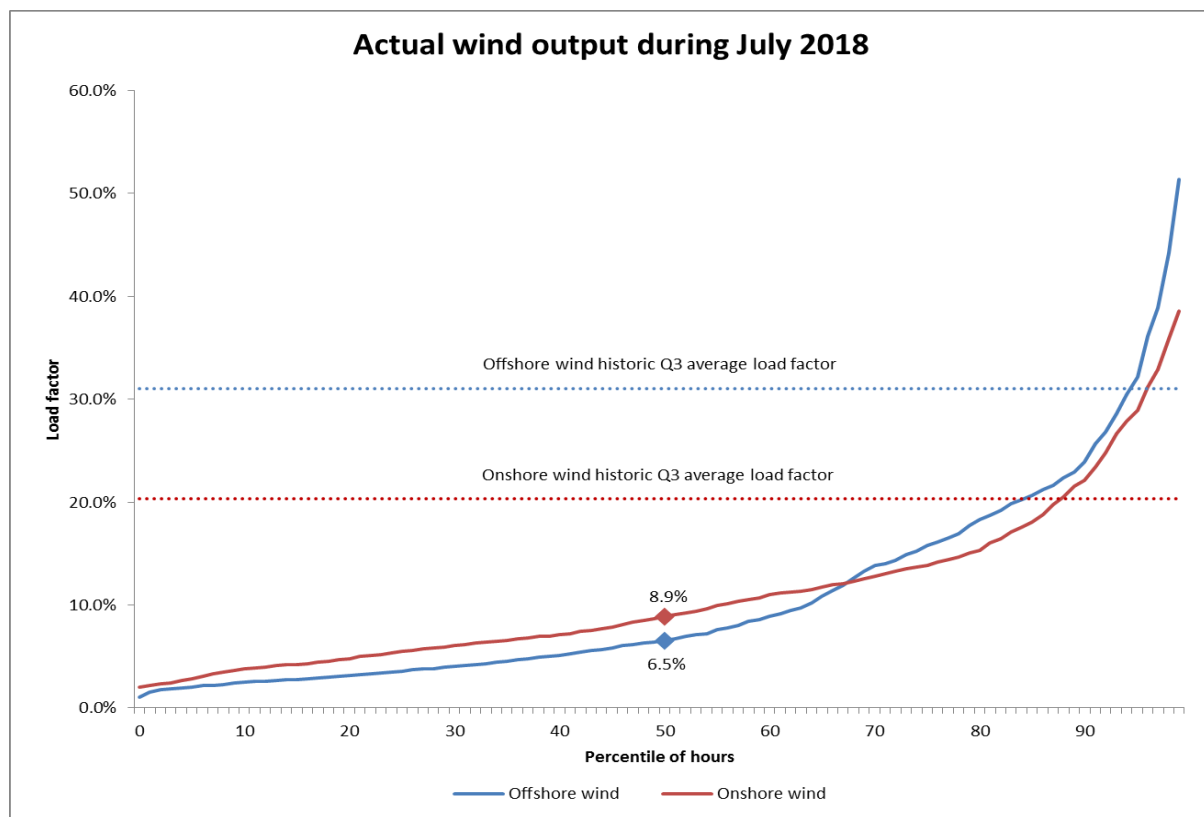
This could be achieved without increasing carbon emissions while also creating tens of thousands of skilled jobs and delivering significant economic benefits for local communities.

System risks during the summer months – coping with sustained wind lulls

Wind output is typically lower during the summer months than during the rest of the year. But in July 2018, wind levels were especially low for almost the entire month.

Median load factors for onshore wind of 8.9% and offshore wind of 6.5% were well below historical Q3 average load factors (see chart).¹³

As the UK electricity system comes to rely more heavily on variable renewables, extended periods of unfavourable weather conditions, such as low wind, pose significant challenges.

At present, demand in summer peak periods is significantly lower than in the winter. So even with forecast reductions in despatchable generation by 2030, there would theoretically still be capacity available to compensate if weather patterns like those in July 2018 were repeated.

But the major caveat is whether the economics of gas generation in 2030 would stack up sufficiently to allow the UK to maintain enough backup gas capacity.

High renewables penetration has already severely eroded profit margins in conventional generation and many plants would have already closed without mechanisms like the capacity market.

Anticipated higher carbon prices in 2030 would likely exacerbate this. Without new nuclear, market intervention via a mechanism akin to a ‘summer capacity market’ may have to be developed to preserve enough gas capacity to cope during wind lulls.

Energy prices and decarbonisation may be jeopardised if we are forced to rely on large amounts of gas generation to maintain supply in the summer peak periods, as we did in summer 2018.

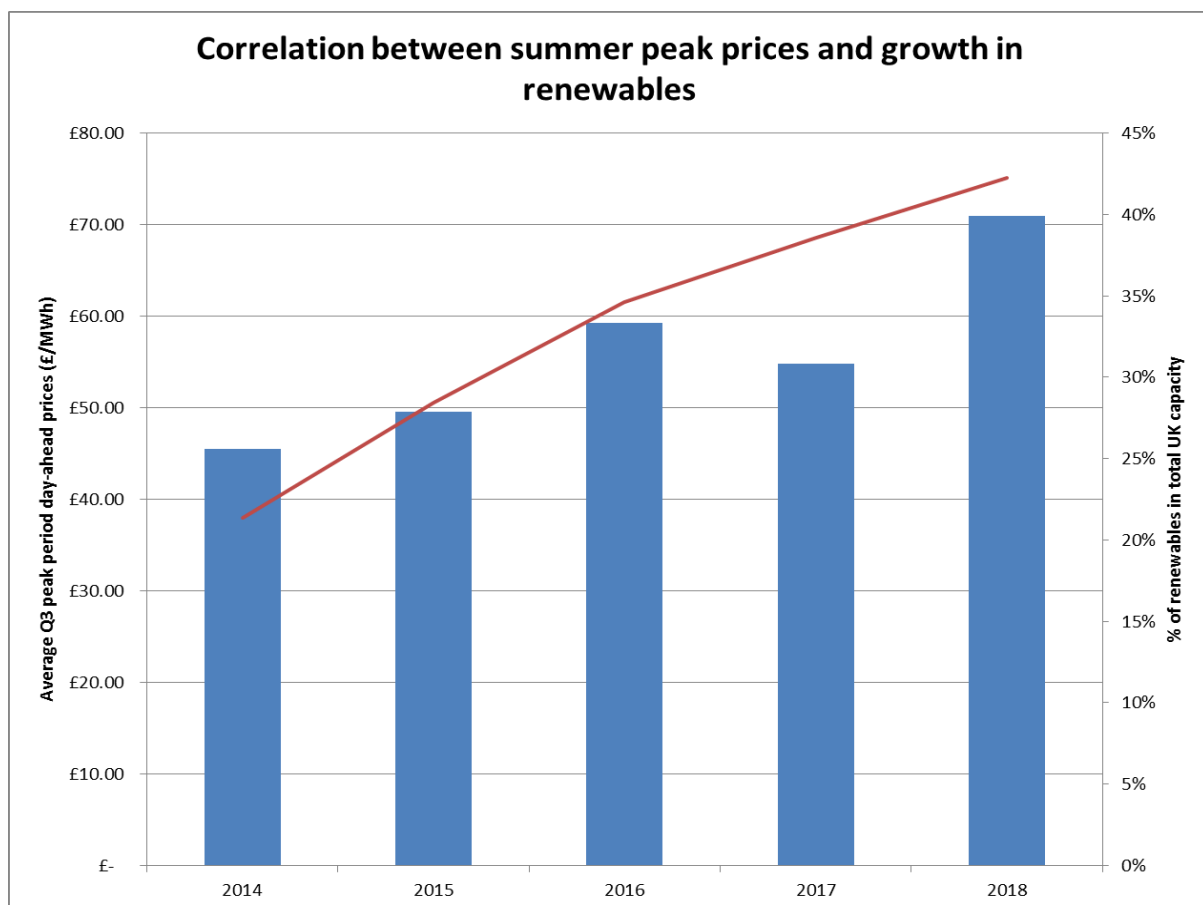
During July 2018, gas generation typically provided more than half of our electricity in order to compensate for the sustained low wind levels.

The Committee on Climate Change calculates that we need to limit fossil gas generation to no more than 25% of total output by 2030 in order to comply with the fifth carbon budget.

The increasing reliance on variable renewables and a corresponding heavy reliance on gas to compensate, has an impact on prices.

Average day-ahead peak period electricity prices were 43% and 47% higher in July and August 2018 respectively than the average in the previous five years.

Peak summer energy prices have risen steadily since 2013 as the proportion of renewable capacity has grown (see chart below).¹⁴

Completing the new build programme would largely alleviate these problems. The low marginal cost of nuclear power would allow it to provide a large amount of reliable backup power without elevating carbon emissions during extended periods of unfavourable weather.

While a range of new storage technologies could be available by 2030, there is currently no proven way to store large amounts of power affordably for weeks at a time.

Forgoing the certainty of low-carbon nuclear for the possibility of a future alternative technological solution would be extremely risky and could have profound consequences for UK energy security if no such solution emerges.

The economic case for new nuclear

Current impact of nuclear generation

In addition to the important role that nuclear new build could play in resolving the UK's energy trilemma, nuclear power already makes a significant contribution to the UK economy as a whole – and could do so to an even greater extent if the new build programme was completed.

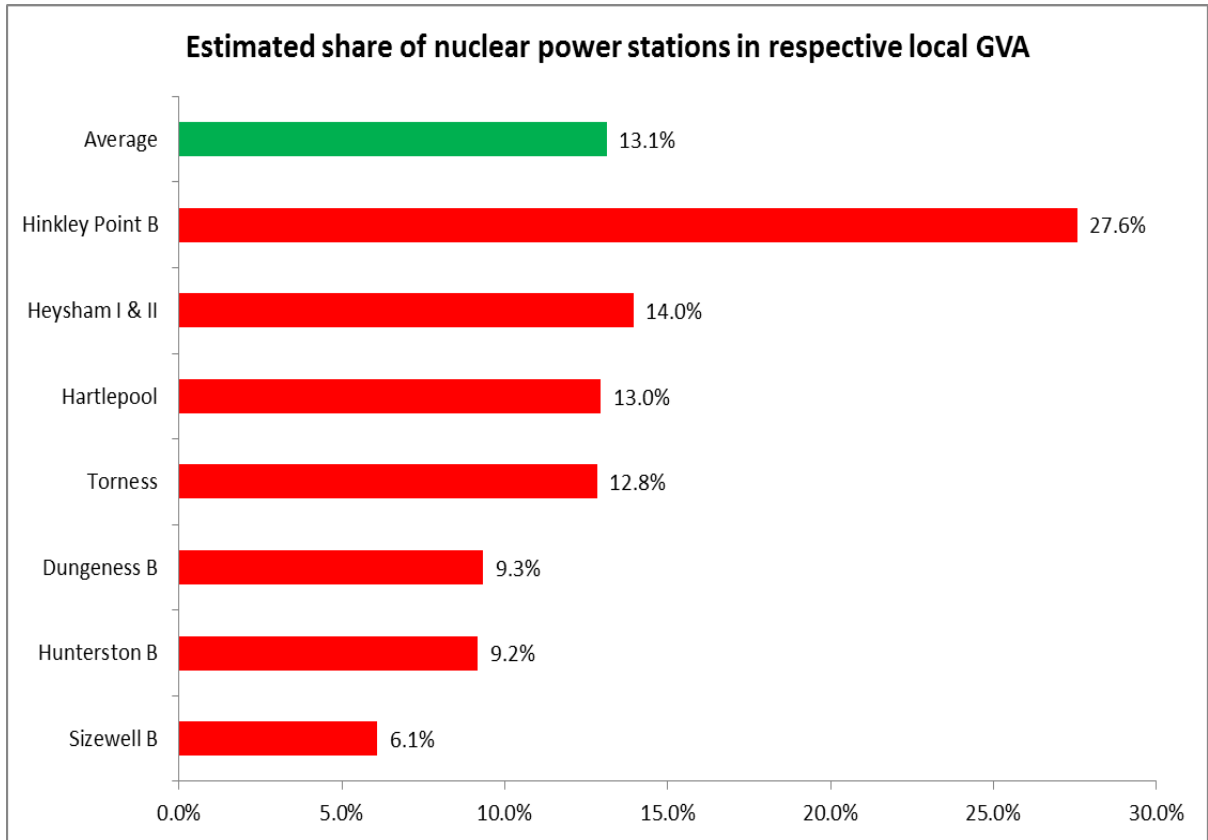
The economic benefits of nuclear are especially concentrated in the economically marginal communities where nuclear plants are typically located.

As the chart below shows, on average EDF's existing fleet of nuclear power stations are each contributing around 13% of local gross value added (GVA). Plants in particularly economically marginal areas, such as Hinkley Point B, contribute close to 30% of local GVA.¹⁵

This means that on average, nuclear power plants generate £1 out of every £8 of economic value in their local economies.

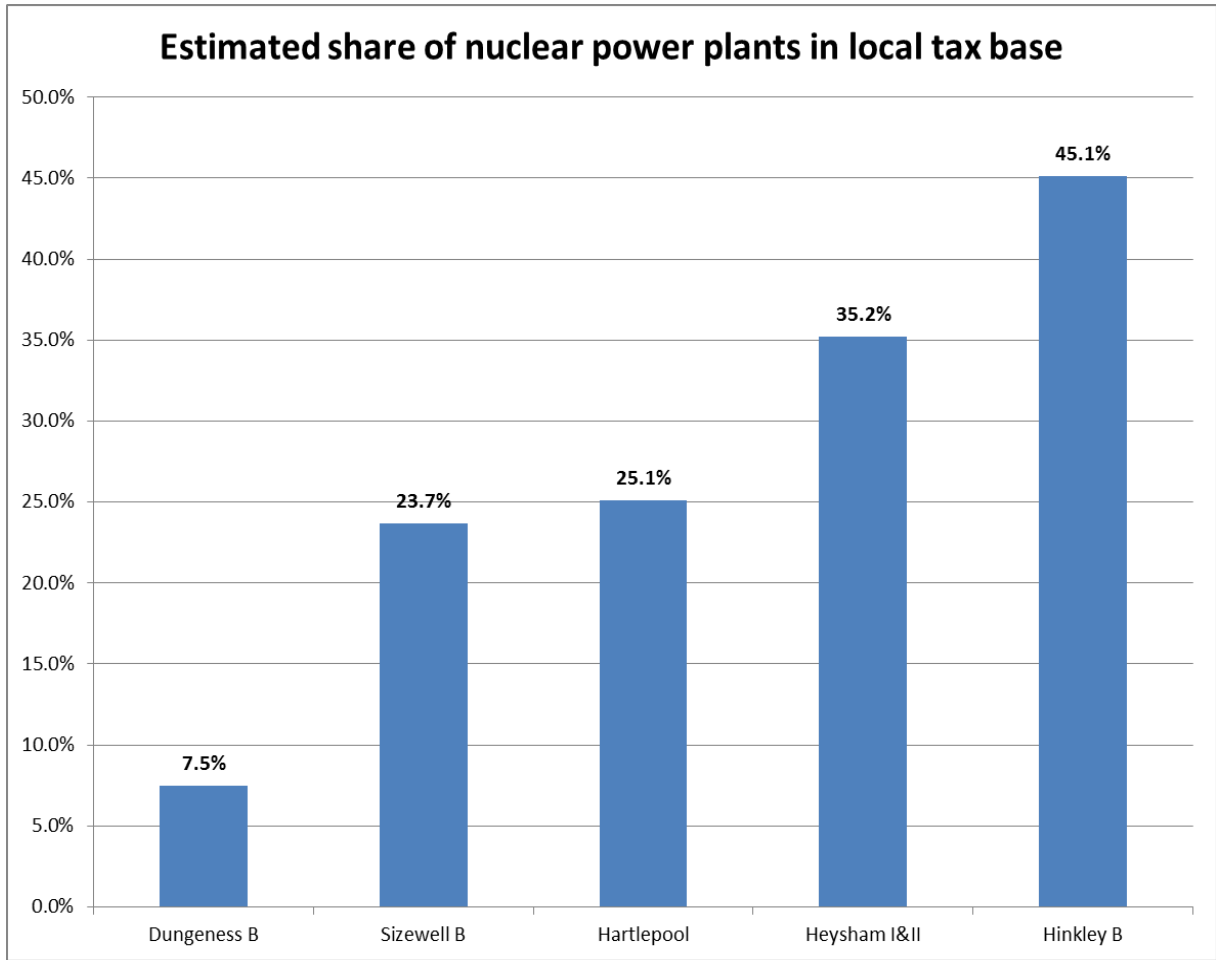
Although the figures shown are significant, they understate the true impact of these plants because they don't take account of 'induced' economic effects (ie the impact on the local economy of plant employees spending their wages) or any 'indirect' effects (ie local supply chain activities).¹⁶

In combination, the full impact of nuclear generating plant, especially in the most marginal economic environments like West Somerset, is likely to be critical to the local economy.

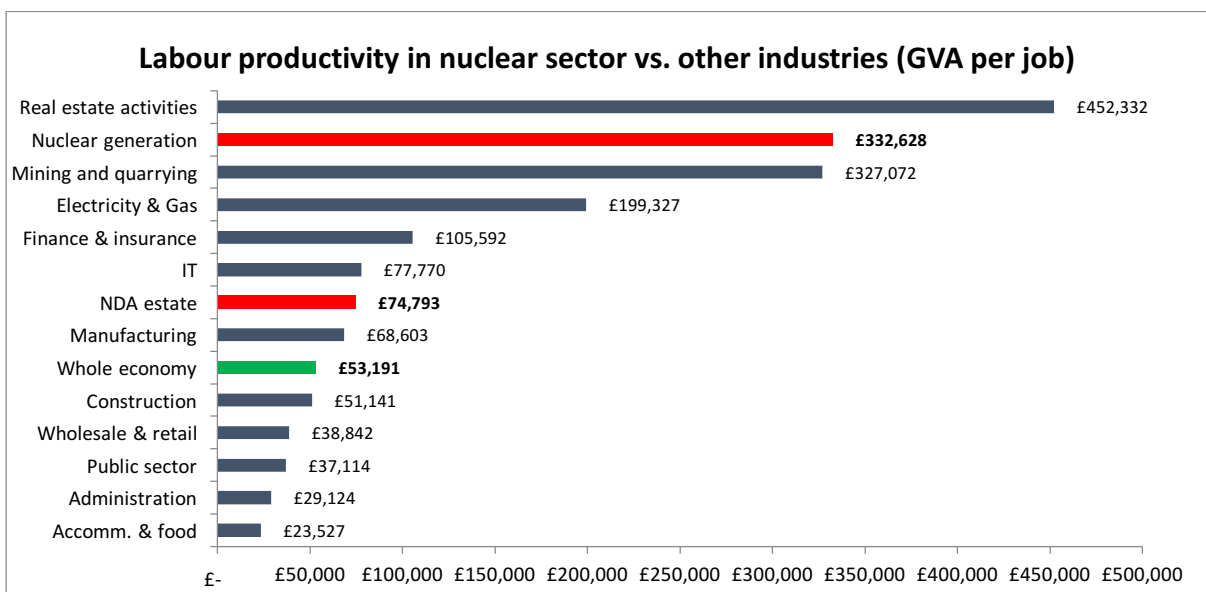
As well as the broader positive economic benefit of nuclear in the local economy, they are also a critical part of local authority business tax bases.

The six plants in England contribute between 7.5% and 45% of business taxes (see chart below), and provide a significant proportion of council revenues. This is particularly important in a time of sustained austerity and cuts to central government grants.¹⁷

Productivity benefits of the nuclear industry

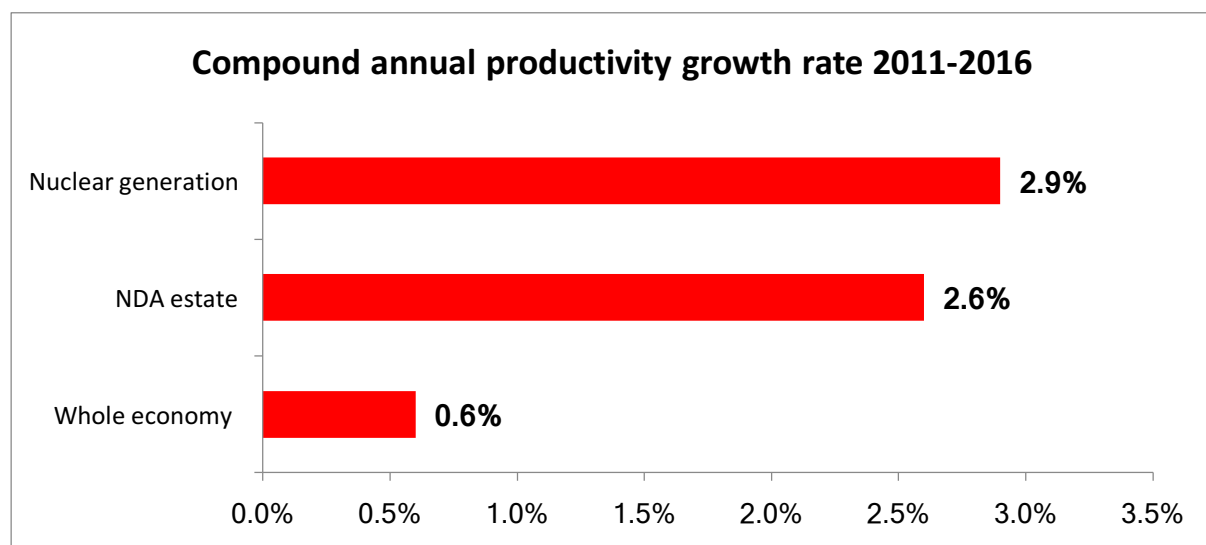
The UK nuclear industry is highly productive. GVA per job in nuclear generation is more than six times higher than the whole economy average. Productivity across the Nuclear Decommissioning Authority estate is around 40% higher than the average.¹⁸

Productivity growth has also remained strong in the nuclear sector, especially compared to the UK economy as a whole which has been plagued with low productivity since the financial crisis (see chart below).

Average annual growth in productivity in nuclear generation was almost five times higher than the national average between 2011 and 2016. In decommissioning, (the NDA estate), productivity growth was more than four times higher.

A shift towards greater employment in high productivity sectors like nuclear will be central to solving the UK's productivity puzzle. Delivering the new build programme, and the jobs that go with it, could make an important contribution to this effort.

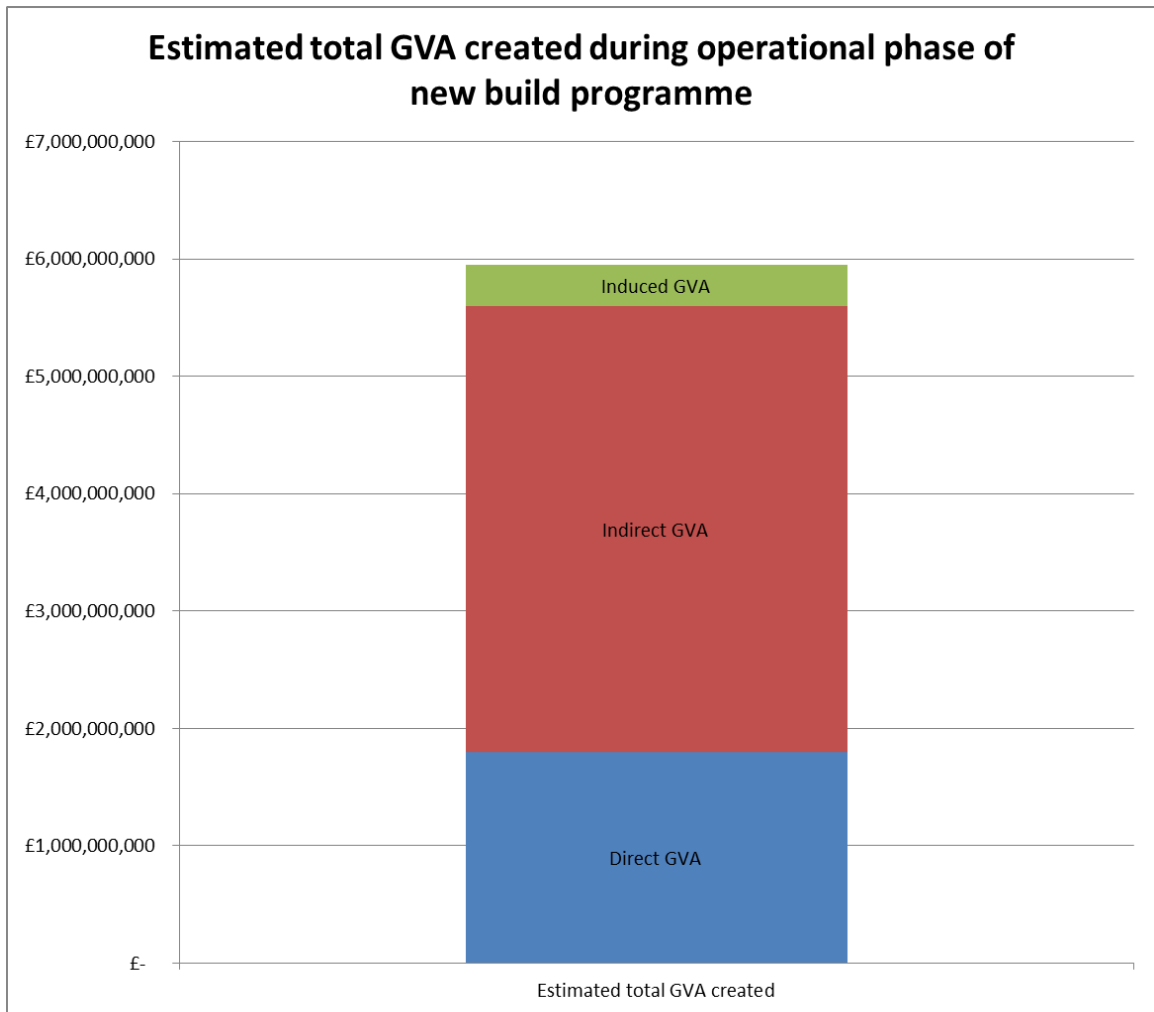
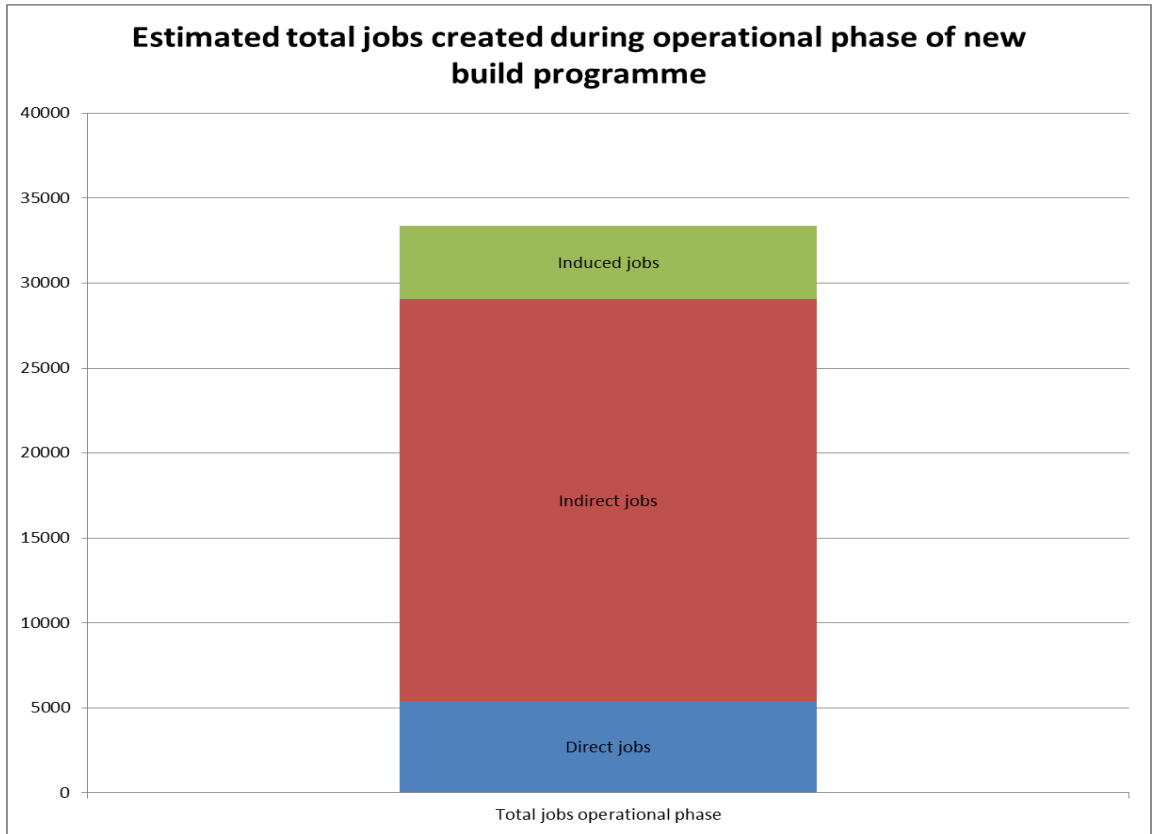
Estimates of jobs created and GVA for new build programme during operational phase

As the existing nuclear fleet demonstrates, nuclear generation makes a crucial contribution to the UK economy.

During the construction phase, the new build programme will create tens of thousands of jobs and billions of pounds in economic value. The precise numbers are difficult to quantify partly because of uncertainties about the construction process.

But economic and employment benefits during the operational phase are easier to assess. If completed in full, the new build programme could create more than 33,000 jobs and generate around £6bn a year for UK plc (see charts below).

These figures include the direct impacts of the plants themselves, the impact on the supply chain and wider 'induced' effects in the broader economy (from workers spending their wages etc).¹⁹

Estimating returns on a public investment in nuclear

The biggest single obstacle to the realisation of the new build programme is cost. The chosen formula for funding Hinkley Point C, driven by political imperatives, was the most expensive option available.²⁰

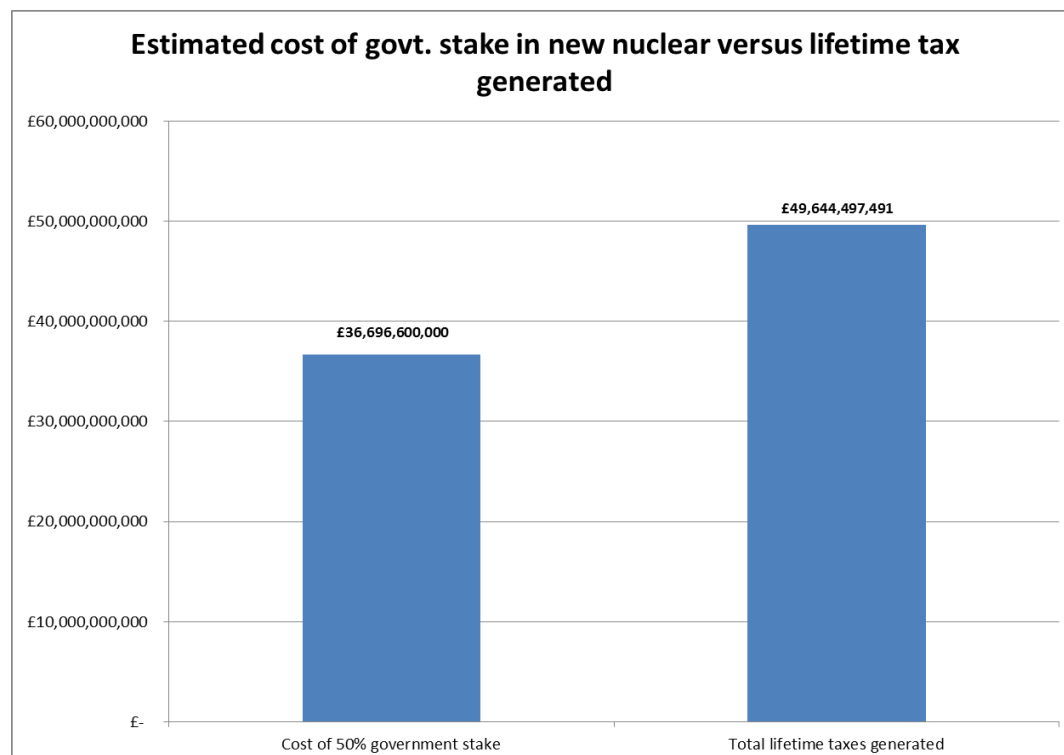
However, this needn't be the case and there are opportunities to substantially reduce costs and deliver cheaper outcomes for taxpayers and consumers.

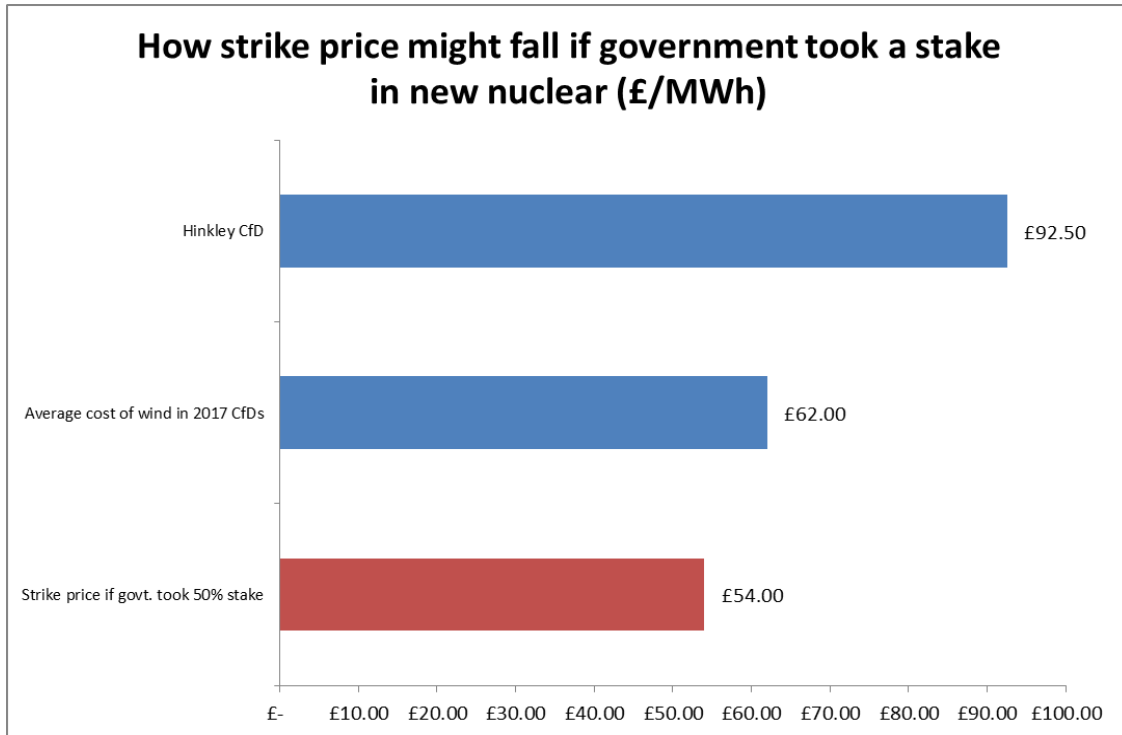
A recent MIT study demonstrated that overnight construction costs²¹ for nuclear projects could be reduced by 25% – primarily by using advanced modular construction techniques and overhauling project management methods.²²

The National Audit Office has calculated that strike prices would fall substantially if the government took a stake in new nuclear projects.

Every £1 of public investment could generate £1.35 in tax revenues for the public purse over the lifespan of the plants if the MIT recommendations were implemented and if government chose to take a 50% stake in the new build programme.

At the same time, the strike prices for the electricity generated from these plants could be 13% lower than those achieved by offshore wind in the 2017 contract for difference (CfD) auction and 42% lower than the strike price agreed in the Hinkley CfD.²³

Significant public investment in nuclear new build could generate tens of thousands of high-value, high-productivity jobs and billions of pounds of economic value for UK plc. This in turn would generate substantial tax revenues for the public purse.

At the same time, the secure, low-carbon electricity these plants would produce would allow the UK to meet its carbon targets and avoid dependency on intermittent and unreliable energy sources.

References

1 This forecast is sensitive to pace of new renewables investment, the successful completion of the HPC project and decisions about ageing CCGT plant. If renewables investment is lower than forecast and HPC is delayed, the capacity reduction could be much greater. Note that renewables capacity in the accompanying chart is shown after derating – ie after theoretical maximum capacity has been adjusted for actual average output.

2 This calculation, as with the capacity chart above, accounts for renewables after derating factors have been applied.

3 AER, 'Energy Security in an Interconnected Europe', May 2018

<http://bit.ly/aer-interconnected-europe>

4 Frequency is based on the number of settlement periods in which demand is not met in each scenario. Settlement periods are the thirty minute segments into which each day is split for electricity trading and balancing purposes. The following projections are based on analysis of peak periods only (weekdays, 4pm-9pm), during which there are eight settlement periods. A 2% frequency, for example, means there is roughly one week day peak settlement period per week when demand is potentially not met.

5 Data is drawn from Elexon/National Grid, and supplemented with modelling assumptions about future capacity availability. As with the capacity chart above, model assumes 30GW of offshore wind, 100% growth in solar, 50% growth in both onshore wind and biomass plus completion of both HPC and the Coire Glas 1500MW pumped storage project.

6 Chart models various low wind/high demand scenarios using historical generation and demand data and forecasts of available capacity in 2030 as described earlier. It also calculates the % of demand not met after net interconnector flows have been accounted for.

7 AER, 'Interconnected Europe', May 2018: p31

8 AER, 'Interconnected Europe', May 2018: p34-5

9 AER, 'Interconnected Europe', May 2018: p28

10 See BEIS, 'Updated energy and emissions projections 2017' Annex M

<http://bit.ly/beis-projections>

11 This is based on AER's estimates of the impact of carbon price convergence in France, Ireland and the Benelux countries by 2022 (-30% for France, -193% for Ireland, -42% for Benelux). This may change further by 2030 but no reliable forecasts are available.

12 The full new build programme is taken to be HPC, Moorside, Wylfa, Oldbury, Sizewell C, and Bradwell B, with a collective nameplate capacity of 17.4GW.

13 Data is calculated from Elexon output data, and BEIS load factor figures. 'Historical average' is 2015-2017 Q3 average

14 Figures are calculated from NordPool historic price data and for 2018 only include the period between 1 July and 5 September.

15 These figures give the estimated share of each plant in total company GVA (calculated based on the proportion of the total workforce at each plant) expressed as a proportion of the relevant local authority GVA (taken from ONS estimates of GVA per local authority).

16 Induced effects are difficult to determine precisely without better data on where employees actually live – some may live (and spend their wages) outside of the local area where the plant is located. Similarly, supply chain effects are difficult to quantify in the absence of data on the geographical spread of supply chain spending.

17 The figures in the chart are calculated from publicly available data on business rate accounts in the relevant local authorities. No data was available for the Scottish plants (Hunterston B and Torness).

18 The figures in these two charts compare ONS figures for GVA per job with my calculations of GVA per job at EDF nuclear and the companies in the NDA estate.

19 These figures have been calculated using ONS and Scottish Government ‘multiplier effects’ for employment and GVA for the electricity industry. Direct GVA has been calculated based on current GVA per worker in nuclear generation and workforce estimates during the operational phase of the new build programme. As mentioned above, the full new build programme is assumed to be Hinkley B, Moorside, Wylfa, Oldbury, Sizewell C, and Bradwell B.

20 See NAO report on HPC <http://bit.ly/nao-hinkley>

21 Overnight construction costs calculate total cost of constructing a plant without factoring in the cost of capital (ie as if the plant were built overnight)

22 MIT, The Future of Nuclear in a Carbon Constrained World, 2018: p55

<http://bit.ly/mit-carbon-constrained>

23 Cost of government stake is based on half the cost of building a 17.4GW new build programme at a cost of £4,218 /kW (this is after factoring in MIT recommendations for cost reductions). Total taxes are calculated as a percentage of GVA generated per year over 60-year life of plants, based on ONS figures for effective tax rates across economy as a whole. Strike price is midpoint of NAO estimate range if government had taken a 50% equity stake in HPC.

Bechtel Nuclear Power Co. Ltd.

Tower House, 4th Floor, Southampton St.
London, WC2E 7HA

For the Attention of the Economy, Trade and Rural Affairs Committee

I am Ivan Baldwin; I lead Business Development for Bechtel's Nuclear Power business for the UK and Europe. Bechtel is a privately owned company that has been delivering nuclear power plants since the 1950s and has operated in the UK for over 70 years. We worked with customers to build the first nuclear plants in the United States, India, Spain, South Korea, and China and up until the development was ceased in 2020, we were the delivery partner to Horizon on the Wylfa Newydd development in Ynys Môn.

I appreciate the opportunity to provide evidence to the Economy, Trade and Rural Affairs Committee and would like to thank the committee for inviting me to share information on the critical role of nuclear energy in Wales.

In my evidence, I will highlight the importance of nuclear energy to Wales' carbon reduction goals and outline the many regional benefits that new nuclear developments could bring to Wales.

What potential economic impact could new nuclear developments in north Wales have on the regional economy?

New build nuclear projects are valuable contributors to national and regional economies, bringing unprecedented economic benefits and multi-generational opportunities to people in nearby communities.

In the UK, the civil nuclear sector is a vital job creator and economic contributor. More than 77,000 people are directly employed by the nuclear industry and 211,000 jobs are provided in an indirect capacity adding £6.1 billion to UK GDP¹. As was the case when Wylfa and Trawsfynydd were operational in Wales, worldwide, nuclear power plants serve as the economic backbone for communities in which they operate, serving as engines for job

¹ 2023, *Delivering Value: The Economic Impact of the Nuclear Industry*, Nuclear Industry Association

creation. From a regional perspective, construction of a new nuclear plant can provide thousands of well-paying jobs. For example, in the United States, Bechtel recently completed the first new nuclear plant to deliver electricity to the grid in over a generation, through the delivery of two Westinghouse AP1000 reactors at Plant Vogtle, Georgia. At its peak, the Plant Vogtle project provided more than 9,000 construction jobs and is anticipated to provide more than 800 permanent, high paid jobs for decades.

New nuclear power developments in Wales, such as the AP1000 technology, would create highly paid careers for thousands of people, as these are jobs with an average of £102,300 GVA per worker².

If supported, deployment of advanced nuclear reactors could be significant drivers of regional economic growth. Wales currently has a substantial opportunity to be a world leader in the development of advanced nuclear and SMRs, a global market which could be worth hundreds of billions of pounds³.

In the advanced nuclear and SMR market, Bechtel is the engineering and construction partner to the Bill Gates-backed TerraPower, delivering the Natrium Demonstration in Kemmerer, Wyoming USA. Reinvigorating a retiring coal power community, one reactor and energy system, is estimated to produce 2,000 jobs during the peak construction period and will require an additional 250 employees to operate the plant upon its completion. Replacing the former coal plant will drive economic growth back into the region, delivering high-paying jobs and increasing local tax revenues.

U.S. Energy Secretary Jennifer Granholm is quoted as saying:

"The energy communities that have powered us for generations have real opportunities to power our clean energy future through projects just like this one, that provide good-paying jobs and usher in the next wave of nuclear technologies."

² 2023, Jan: *Delivering Final Value Report*, NIA

³ 2023, *British nuclear revival to move towards energy independence*, Gov.UK

In Wales, the sites of Wylfa and Trawsfynydd are located in rural communities, like Kemmerer. New nuclear, in Wales, through highly paid job creation, skills and training development opportunities would be an economic driver, helping to address regional inequality. The industry's employment is also over indexed in local authorities where labour market participation is currently low and employment growth is predicted to be slow over the next decade. In providing job opportunities where they are most needed, the industry is proven to help reverse regional inequality.⁴

The economic potential for advanced nuclear and SMRs is expected to continue to grow as their smaller scale and standardised designs can lead to cost savings in manufacturing, construction, and maintenance. The modular nature of technology enables phased deployment, reducing upfront capital costs and allowing for incremental capacity expansion based on demand making it an excellent consideration for Wales in addition to proven large-scale reactors.

What can be done to ensure that any new nuclear projects maximise local employment and local or Wales-based supply chains?

At every project, Bechtel seeks to leave a positive and sustainable legacy. This requires making sure that when our work is done, the communities that we serve are better for it. The civil nuclear sector draws upon a vast and complex network of skilled workers and supply chains. Thousands of skilled workers and hundreds of suppliers will be needed for any new nuclear build. Our experience has proven that engagement with local talent and suppliers to fill that void is crucial.

For instance, partnered with Westinghouse, Bechtel has been selected as the engineering and construction partner to deliver Poland's first new nuclear power plants, and we intend for our workforce to be composed of largely local Polish workers and suppliers. We have recently opened an office in-country, to build our relationship with the local community and to develop a strong nuclear workforce and supply chain. Bechtel has launched talent acquisition efforts at universities and through online advertising. Our procurement teams have held

⁴ 2023, Jan: *Delivering Final Value Report*, NIA

several suppliers' forums in Poland, providing step-by-step instructions on how potential vendors can apply to be a supplier through our Digital Supply Chain portal.

With 70 years of nuclear experience, delivering over 76,000MW of nuclear power capacity, Bechtel has stayed at the forefront of nuclear innovation. As at Vogtle, Kemerrer, and now in Poland, if Bechtel participated in new nuclear projects in Wales, we would share our knowledge with the communities we deliver new nuclear projects for, to ensure a legacy of capability that would live long beyond the project.

What challenges could current skills shortages pose and how can these challenges be overcome?

The civil nuclear sector in Wales has a long history of delivering innovation and investment, creating high skilled jobs, and providing low carbon power across the nation. Today, in the absence of new nuclear developments in Wales, many Welsh nuclear professionals and supply chain companies are serving the Hinkley Point C project in Somerset. As such, for new developments, there is a nuclear skills base that can be built upon along with the teams of people managing waste and decommissioning at the retired Wylfa and Trawsfynydd sites.

The world is experiencing a nuclear renaissance with numerous countries committed to new nuclear projects and many others now adopting new nuclear power policies. This is already placing significant demands on the availability of skilled people and is compounded by the parallel demands of other safety critical infrastructure sectors. Skills shortages adversely impact project schedule and cost, causing delays to the availability of low carbon, secure power, as well as increasing costs to taxpayers and investors.

To overcome the challenges posed by skills shortages, the most crucial point is to proceed without delay on plans for new nuclear developments, it is early movers that will secure the available talent, not to mention the capacity of the technology companies. The incubation of a new nuclear development offers the time to plan for nuclear skills at the local level, this can include working with technical colleges to invest in apprenticeships and in cross-skilling professionals from declining sectors. It is imperative that Wales builds a strong workforce to meet new nuclear demands, the renaissance of nuclear power is a generational opportunity

to drive innovation, boost productivity and reduce costs on future deployments of the technology.

Independent experts in major project delivery, often stress the importance of appointing highly experienced engineering and construction companies, referred to as master builders. Having worked with customers to build over 150 nuclear power plants globally, Bechtel harnesses the benefits of lessons-learned knowledge transfer, and we have made it a priority to learn from the lessons of past projects and apply them to current ones. Knowledge is passed throughout the workforce, increasing innovation and productivity as trainees share their new skills with colleagues, improving the skills and competences throughout the labour force. Relevant to Wales, this skills training and the passing on of new knowledge and competencies would provide a capability base for the incoming nuclear workforce generation.

The longevity and highly skilled nature of nuclear technology, provides significant opportunities for apprenticeship programmes across a broad range of disciplines, offering something for everyone in society, including both STEM and non-STEM occupations. The nuclear sector has always been committed to investing in its future workforce. At Bechtel our apprenticeship program enables students to work while learning. Time on the apprenticeship is split between developing on-the-job technical skills and knowledge and carrying out formalised off-the-job-training, enabling students to gain a nationally recognised qualification. This combination of world-class on project training and academic study leads to a highly competitive workforce.

Close

In conclusion, I believe this evidence demonstrates the positive benefits of building upon the civil nuclear sector in Wales. Beyond the appreciable regional economic benefit to Wales, today's nuclear energy value proposition lies in its generation of carbon-free electricity, ability to provide dispatchable power that complements other sources, its low land-use requirements, and its low transmission requirements relative to distributed sources.

Rolls-Royce SMR response to the Economy, Trade and Rural Affairs Committee's inquiry: Nuclear energy and the Welsh economy

Rolls-Royce SMR is pleased to contribute to the Economy, Trade and Rural Affairs Committee's inquiry into *Nuclear energy and the Welsh economy*.

What potential economic impact could new nuclear developments in north Wales have on the regional economy?

To reach the Government's target to develop 24GW of new nuclear by 2050, there needs to be a significant scale-up in the delivery of new nuclear projects, including the deployment of a fleet of Small Modular Reactors (SMRs). The UK currently has just 6.5GW of installed capacity, which accounts for 15% of our electricity.

In a recent report commissioned by the Nuclear Industry Association, Oxford Economics found that the nuclear sector already contributes £16.1bn to UK Gross Value Added to the economy, which is clustered around existing nuclear sites. This number is set to rise substantially if the UK can meet its 2050 target of 24GW – almost quadruple what we have today.

Rolls-Royce SMR is the quickest and most affordable way to get new nuclear on the grid and is the UK's first domestic nuclear technology in more than 20 years. Each of our 470MW SMRs will produce enough stable, affordable and emission-free energy to power a million homes for 60 years.

Each of our sites and factories will support hundreds of highly-skilled, highly-paid jobs across the local area, including in engineering, manufacturing and construction – both directly working for Rolls-Royce SMR and in the supply chain. The majority of our activities will to be concentrated in Wales and the North of England.

Unlike conventional large-scale nuclear projects, our factory-led approach means at the height of the construction of our SMR, there are only around 1000 workers on site, and each SMR will create 400-500 long-term jobs while it is in operation. We expect that the majority of these workers will be local to the area.

This approach minimises disruption to the local community, while also providing long-term, sustainable economic impact to the surrounding area. It also allows us to move many highly-skilled jobs into factories and hubs – away from site – across the UK to provide more widespread, long-term benefits to more communities.

Wales has enormous potential to be a frontrunner in plans to rejuvenate the UK's nuclear sector, with the Wylfa Newydd and Trawsfynydd sites in North-West Wales at the heart of these plans. Both sites are suitable for SMRs and Rolls-Royce SMR listed both as priority sites for deployment following a siting assessment conducted in conjunction with the Nuclear Decommissioning Authority in 2022.

The opportunity for new nuclear at Trawsfynydd was recognised by the Welsh Government through the creation of Cwmni Egin, which aims to create sustainable jobs and promote economic and social regeneration by facilitating development at the former nuclear power station site. We continue to work closely together as opportunities at the site develop.

Rolls-Royce SMR knows from frequent discussions with regional leaders and stakeholders, such as local councillors, Assembly Members and MPs, in the region that enthusiasm for new nuclear deployment at the two locations is high, but it is incumbent on industry to set out clearly the opportunities in skills and supply chain that are part of new nuclear deployment.

Both locations benefit from existing skills in the area and Rolls-Royce SMR will continue to work with both communities as we look at opportunities in Wales.

The most immediate hurdle to unlocking economic benefits in Wales through new nuclear power is for a decision to be made by the UK Government on the SMR technology down selection process and contracts to be awarded to winners by Summer 2024. Once under contract, Rolls-Royce SMR is able to commit to the necessary increase in direct and indirect employment, and to order Long Lead Items (LLI's) and give the supply chain confidence to invest.

An element of the GBN selection process will include decisions on which sites will be first for deployment – with Wylfa and Trawsfynydd high on the priority list. Once there is clarity on the sites to host SMR's, GBN and developers will need to initiate work at those sites, creating jobs immediately through the preparation and planning processes that will be required to ready the sites for SMRs and launch the important public engagement processes.

What can be done to ensure that any new nuclear projects maximise local employment and local or Wales-based supply chains?

We know that Wales already possesses outstanding manufacturing capabilities, and its rich history in nuclear power and industrial processes, such as steel, is incredibly attractive to us at Rolls-Royce SMR, given the associated expertise and skills that have remained in Wales as a result.

To support the modularisation of our project – where the majority of our components will be built in factories and then transported to site – we have shortlisted three sites as potential locations for our first factory. One is in Deeside in North-East Wales.

To maximise local employment and supply chains, we are aiming for up to 80% UK content for our UK fleet. For reference, the offshore wind sector is targeting 60% UK content by 2030. Achieving this figure will be a challenge but we are committed to maximising use of the UK supply chain wherever possible.

RR SMR has signed a fuel design agreement with Westinghouse which will stimulate economic activity at the Springfields site, ensuring that nuclear development work is maintained in the UK and strengthened through our business.

As part of our commitment to maximise UK involvement in our nationally significant project, we launched a supply chain portal in September to help us identify the UK companies to support the delivery of a fleet of Rolls-Royce SMR.

The majority of materials and expertise that make up a nuclear power plant are not specific to nuclear – from steel and cement to construction and logistics, our supply chain portal will help

connect us to companies outside of the existing nuclear supply chain and in regions where the nuclear industry isn't traditionally based.

Developing our skills programme is at the heart of what we do at Rolls-Royce SMR, and from our launch in 2021 we prioritised the retraining and attraction of talent into the business. Last year, we accepted our first cohort of apprentices – half of which are women.

We already invest in sector-wide solutions to help build the skills pipeline including primary and secondary school engagement across the UK to inspire a new generation of nuclear workers, funding for women returners to STEM careers after extended periods of leave and investing in skills bootcamps in key geographical areas – such as Wales – to support the training of mechanical fitters and mechanical, electrical, and commissioning operatives for site assembly.

In the future, Rolls-Royce SMR will also look to provide financial support for undergraduate places in engineering, digital and infrastructure focused courses through bursaries and by providing placements in our programme to university students.

The existing programmes and experience that have been developed alongside previous and current nuclear projects in Wales, at the universities of Grŵp Llandrillo Menai, Bangor and Glyndŵr mean that Wales is well placed to provide training and skills to those that will be required for the development of new nuclear power stations. We will look to support these programmes as our project develops and more skilled workers are needed.

Finally, Rolls-Royce SMR wish to develop local training facilities at each of our SMR sites to ensure we attract and retain local people to work on our SMRs while in operation as well as in assembly.

What challenges could current skills shortages pose and how can these challenges be overcome?

At Rolls-Royce SMR, we understand the skills shortage extends far beyond nuclear, and we regularly engage in monitoring and scenario planning to identify pinch-points for skills in our long-term business strategy. We are actively involved in a number of industry-wide skills groups where knowledge transfer of such data and lessons learned occurs in order to mitigate expected upcoming challenges.

Rolls-Royce plc also sits on the UK Government's Nuclear Skills Taskforce, which is devising a strategy to help identify and fill the skills gap across both the civil and defence nuclear industries, including the development of a long-term pipeline for skilled professional, that will help the sector navigate these challenges.

Past experience in training new generations of nuclear workers, including at educational institutions in Wales, has shown that the demand for skills from nuclear projects can be met with unique and nationally recognised facilities. However, commitments to delivering new training programmes can only be made when Rolls-Royce SMR is under contract to build SMR units and we can recruit and train with the knowledge that there is a long-term commitment to deployment and operation.

SMR

ABOUT ROLLS-ROYCE SMR LTD

Rolls-Royce SMR Ltd was established in November 2021 to deliver clean affordable energy for all.

The business is capitalised by Rolls-Royce Group, BNF Resources UK Limited, Constellation Group Ltd, the Qatar Investment Authority and through UK Research and Innovation (UKRI) grant funding.

A Rolls-Royce SMR power station will have the capacity to generate 470MW of low carbon energy, enough electricity to power one million homes. It will provide consistent baseload generation for at least 60 years, helping to support the roll out of renewable generation and overcome intermittency issues.

Rolls-Royce SMR will draw upon standard nuclear energy technology that has been used in 400 reactors around the world. Rolls-Royce has been a nuclear reactor plant designer since the start of the UK nuclear submarine programme in the 1950s.

Rolls-Royce SMR uses established nuclear technology and know-how to offer a low cost, deliverable, global and scalable and investable solution, that can be rolled out around the world.

Rolls-Royce SMR
Moor Lane, Derby, Derbyshire, United Kingdom, DE24 8BJ
Company number: 13039768

[Rolls-Royce-smr.com](https://www.rolls-royce-smr.com)

Tudalen y pecyn 98

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Nuclear Energy and the Economy Inquiry: Cwmni Eginio reponse

October 2023

About Cwmni Eginio

Cwmni Eginio was established in 2021 by Welsh Government to deliver a Site Development Programme for Trawsfynydd, focused on socio-economic growth.

Cwmni Eginio has identified the development of Small Modular Reactors (SMR) as the most credible near-medium term option to deliver this objective and is focused on enabling Trawsfynydd to be the first site in the UK to deploy SMRs.

Our vision is for Trawsfynydd to be the site of the first SMR under construction in the UK, for North Wales to be recognised as a centre of excellence for low carbon energy, and for people's quality of life to be improved.

Trawsfynydd is strongly placed to be the first site in UK to deploy SMRs as a former nuclear site in public ownership with a supportive local community and skilled local workforce. Work completed to date confirms that Trawsfynydd can be one of the projects ready for approval by the UK Government in the next Parliament. Cwmni Eginio provides a development vehicle to drive this forward.

Please see our [website](#) for more information.

What potential economic impact could new nuclear developments in north Wales have on the regional economy?

A study by Oxford Economic, commissioned by Nuclear Industry Association (NIA), shows that the UK's existing civil nuclear industry contributed £700 million to the Welsh economy in 2021, directly employing 800 people, and supporting a total of 10,700 jobs across Wales.¹

More recently, the NIA's annual Jobs Map report published in September 2023, shows that 825 people work in the sector across Wales, a 3% increase on last year's total. The NIA has also stated that new projects in north Wales would boost jobs and skills, bringing tens of thousands of additional jobs to Wales if they were realised.²

Cwmni Eginio has evidenced that new nuclear at Trawsfynydd would make a significant contribution to increased energy security and to meeting net zero targets for the UK and Wales, as well as create high quality jobs and growth regionally and nationally.

¹ [Delivering Value: The economic impact of the civil nuclear industry - Nuclear Industry Association \(niauk.org\)](#)

² [Nuclear sector could bring tens of thousands of jobs to Wales if projects happen - Nuclear Industry Association \(niauk.org\)](#)

Deployment of SMR at Trawsfynydd could create over 400 long-term jobs in the local area and would boost the regional economy and productivity, with over £600m GVA for North West Wales and £1.3bn for the whole of Wales during an operational life of around 60 years.³ It would also create thousands of additional local and regional jobs during the construction stage, as well as through the Welsh supply chain.

In addition to the direct socio-economic impacts, the project could create and influence significant additional social value to support the long-term resilience and sustainability of local communities, in line with the Wellbeing of Future Generations Act.

Alongside existing and proposed low carbon energy projects in north Wales, new nuclear in the region can help maximise benefits to the Welsh economy from export opportunities arising from being a recognised global centre of excellence for low carbon technologies.

What can be done to ensure that any new nuclear projects maximise local employment and local or Wales-based supply chains?

New nuclear in north Wales presents a huge opportunity to drive economic growth and job creation regionally and across Wales, and to reverse the trend towards outward migration by retaining and attracting back local talent. This has clear potential economic benefits, but it can also contribute to creating sustainable and thriving communities as well as support the Welsh language and culture.

It is very important that these socio-economic aspirations lie at the heart of new nuclear projects from the outset. Early engagement with stakeholders in the education and skills sectors is key in order to nurture understanding of the scale of opportunity and to promote future employment. Likewise, supply chain engagement is vital from an early stage to make sure that they are encouraged, poised and ready to capitalise on future opportunities in Wales.

From the engagement work carried out by Cwmni Eginio to date, we believe that the existing and future workforce, as well as Welsh supply chain companies, will welcome any opportunity to work in Wales. However, without certainty that projects like the one proposed for Trawsfynydd will go ahead, there is a real danger that interest and support will dwindle and that their sights will be diverted to other industries and/or localities.

Advocacy and sponsorship by Welsh Government and other key stakeholders in Wales is critical to ensure that north Wales developments are included within the UK new nuclear programme. This will provide the certainty and confidence for developers (like Cwmni Eginio) to work with partners regionally to prepare the local workforce and supply chain companies.

³ Trawsfynydd Economic Assessment (and supporting assessment workbooks) Arup, Nov 2020 (unpublished)

What challenges could current skills shortages pose and how can these challenges be overcome?

Investment in new nuclear in north Wales would provide an important catalyst for investment in skills development across a range of disciplines – many of which would be transferrable to other low carbon industries. Nuclear projects have a central role to play in developing the skilled workforce required to realise net zero aspirations.

There is a real risk, however, that without early intervention in skills and training, Wales will fail to realise the full socio-economic benefits presented by the new nuclear opportunity and low carbon energy more broadly.

Future project(s) in north Wales will be competing for skills against other large infrastructure projects across the UK and internationally. Investors will need to be confident that the requisite skills and capabilities are in place to deliver projects successfully. There is therefore a need for a co-ordinated strategy to address the existing and future skills shortage in Wales, based on a collaboration between Welsh Government, skills providers and industry. The role of the North Wales Regional Skills Partnership is extremely important in identifying existing and future skills shortages/requirements and bringing together key delivery partners.

Outreach and engagement with schools – at both primary and secondary level – as well as FE/HE institutions will be crucially important to promote future employment opportunities and to influence education and career choices among young people.

In order to meaningfully engage and mobilise the skills, education and training sector, as well as the Welsh supply chain, project certainty is absolutely key. Without clear sponsorship and investment from the UK Government, it is highly unlikely that the relevant organisations will invest in local/regional skills development to support new nuclear projects. This is particularly pertinent in north Wales given the Wylfa Newydd experience.

[ENDS]

**Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig,
Senedd Cymru**

Ynni Niwclear ac Economi Cymru

Tystiolaeth Ysgrifenedig Cyngor Sir Ynys Môn

SWYDDOGOL

Hydref 2023

Crynodeb o brif sylwadau y Cyngor mewn perthynas â'r ymchwiliad:

- Mae'r dystiolaeth yn cadarnhau bod y Cyngor yn parhau i fod yn gefnogol i ddatblygiad niwclear ar safle Wylfa gan y byddai'n cynnig y cyfle i drawsnewid economi Gogledd yr Ynys, yr Ynys yn ei chyfanrwydd ynghyd â Gogledd Cymru a thu hwnt. Byddai hyn yn helpu i greu Ynys Môn fydd yn iach a llewyrchus lle gall bobl ffynnu yn unol â gweledigaeth Cynllun y Cyngor.
- Mae cefnogaeth y Cyngor yn un mewn egwyddor, a'r drwydded gymdeithasol i fwrw ymlaen â datblygiad niwclear, yn amodol ar weithredu'r egwyddorion a adnabyddir isod. Mae'r Cyngor yn cadarnhau bod yr egwyddorion hyn yn berthnasol i ddatblygiad modwlar bychain ynghyd â datblygiad o'r raddfa GW ac yn cyd-fynd â safbwynt blaenorol y Cyngor o ran cynigion Pŵer Niwclear Horizon ar gyfer Wylfa Newydd:
 - *Rhaid mynd ati yn rhagweithiol i osgoi neu leihau effeithiau andwyol*
 - *Rhaid manteisio i'r eithaf ar fuddion o safbwynt economaidd a chymdeithasol*
 - *Rhaid diogelu nodweddion unigryw ac arbennig yr ynys ynghyd a'r ymdeimlad o le*
 - *Dylid arfer yr Egwyddor Agosrwydd*
 - *Rhaid creu etifeddiaeth gadarnhaol*
- Mae'r pandemig, brexit, diffyg cyfleoedd gwaith o safon a chynnydd mewn costau nwyddau ac ynni wedi arwain at newidiadau sylweddol ar yr Ynys ac yn arbennig yng Ngogledd yr Ynys dros y blynyddoedd diwethaf. Mae wedi arwain at economi gymharol fregus sy'n dibynnu ar gyflogaeth a chyflogau cymharol isel yn bennaf o fewn y sectorau amaeth, twristiaeth a manwerthu - sectorau sydd â gwerth isel, cyflog isel ac sy'n cynnig cyfleoedd tymhorol.
- Mae data'r cyfrifiad diweddaraf ar gyfer yr Ynys yn dangos poblogaeth sy'n heneiddio, lleihad yn y boblogaeth sydd mewn gwaith a lleihad yn nefnydd yr iaith Gymraeg.
- Mae'r dystiolaeth a gyflwynir gan y Cyngor wedi amlygu'r cyfle a gyflwynir gan ddatblygiad niwclear newydd posib yn Wylfa, boed hynny ar raddfa modwlar bychan neu GW gan edrych yn ôl ar gais Horizon ar gyfer prosiect Wylfa Newydd o ran sicrhau bod yr Ynys yn cyfrannu tuag at y targed net sero tra'n sicrhau bod ein cymunedau yn gweld buddion a manteision gwirioneddol.
- Tra bod y Cyngor yn croesawu sefydlu'r corff 'Great British Nuclear (GBN) gan Lywodraeth y DU er mwyn canolbwyntio ar roi rhaglen datblygiadau niwclear mewn lle er mwyn sicrhau cynnydd mewn ynni niwclear ar raddfa a chyflymder digynsail, mae'r Cyngor yn parhau i chwilio am gadarnhad pendant y bydd y Rhaglen hon a Strategaethau Llywodraeth y DU a GBN yn adnabod safle Wylfa fel un o'r safleoedd sy'n cael ei ffafrio ar gyfer datblygu prosiect graddfa modwlar bychain neu GW.
- Nid yw'r Cyngor yn fodlon codi gobeithion preswylwyr, cymunedau, y gadwyn gyflenwi leol, y sector addysg a sgiliau a phartneriaid a rhanddeiliaid allweddol

tan bod cadarnhad pendant wedi ei roi. Mae'r Ynys a chymunedau'r Gogledd yn dal i deimlo'r siom o ddatblygiad Wylfa Newydd Horizon yn dirwyn i ben.

- Fodd bynnag, unwaith y bydd cadarnhad, mae'r Cyngor yn cadarnhau y byddai yn dymuno cyd-weithio gyda Llywodraeth y DU, GBN, Llywodraeth Cymru ar holl randdeiliaid a phartneriaid er mwyn sicrhau datblygiad cynaliadwy i'r Ynys lle y bydd buddion economaidd a cymdeithasol lleol gwirioneddol yn cael ei sicrhau ac felly'n ddatblygiad y gallwn ei gefnogi.

1.0 Cyflwyniad i'r dystiolaeth

- 1.1 Mae Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) yn croesawu'r cyfle i ymateb i'r ymchwiliad sy'n cael ei gynnal gan Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig, Senedd Cymru ar gyfer Ynni Niwclear ac Economi Cymru.
- 1.2 Dylid ystyried y dystiolaeth ysgrifenedig hon ar y cyd â'r dystiolaeth lafar y bydd Arweinydd y Cyngor, y Cynghorydd Llinos Medi yn ei roi i'r Pwyllgor yn Senedd Cymru ar y 26ain o Hydref 2023.
- 1.3 Credir fod gan y Cyngor lawer i'w gynnig o ran cyflwyno tystiolaeth i'r ymchwiliad pwysig ac amserol hwn gan gynnwys;
- *O ran prosiect yn digwydd yn Wylfa, dealltwriaeth gyflawn o'r ardal leol ynghyd â mewn cyd-destun rhanbarthol, Cymru a'r Deyrnas Unedig - mae hyn yn cynnwys dealltwriaeth o'r cyfle, yr effeithiau posib ynghyd â dealltwriaeth o'r heriau a'r newidiadau y mae'r Ynys yn ei wynebu. Mae'r Cyngor felly mewn sefyllfa dda i gynrychioli'r gymuned letya ac i ddylanwadu ar unrhyw brosiect o'r dyddiau cynnar.*
 - *Safbwynt, cyfraniad a phrofiad blaenorol y Cyngor fel yr awdurdod lleol, yr awdurdod lletya a'r awdurdod Cynllunio lleol ar gyfer prosiect Wylfa Newydd Horizon, cyn penderfyniad Hitachi i ddirwyn Pŵer Niwclear Hitachi i ben fel endid datblygu gweithredol ym Mawrth 2021.*
 - *Mae Rhaglen Ynys Ynni (Rhy) wedi ei ffurfio gan y Cyngor ers 2010. Mae'r Rhaglen yn rhan o ymagwedd y Cyngor tuag at ddatblygu'r economi, gan weithio mewn partneriaeth â rhanddeiliaid i roi Ynys Môn ar flaen y gad o ran ymchwil, datblygu a chynhyrchu ynni carbon isel. Y weledigaeth ar gyfer y Rhaglen yw sicrhau bod yr Ynys yn gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd a gyflwynir gan y cyfle unwaith mewn oes ar gyfer swyddi, twf economaidd a ffyniant trwy fanteisio ar nifer o brosiectau trawsnewidiol ym Môn. Mae gan y Rhaglen bortffolio eang o ddatblygiadau y mae'n ymgysylltu ac yn cynghori arnynt (ar gyfer materion statudol ac anstatudol) gan gynnwys Ynni Llif Llanw, gwynt (alltraeth ac ar y tir), solar, hydrogen, batri a niwclear.*
 - *Mae gan y Cyngor berthynas a chysylltiadau parhaol ac aeddfed mewn lle gyda phartneriaid allweddol, sefydliadau a chwmnïau o fewn y diwydiant niwclear.*
 - *Mae'r Cyngor hefyd yn gallu adeiladu ar ei safbwyntiau o ran ei dreftadaeth gyfoethog a diogel o letya gorsaf Wylfa A Magnox, gyda chymaint o gymunedau'r ynys wedi ac yn parhau i fanteisio ar gyfleoedd cyflogaeth a chadwyn gyflenwi o fewn y sector pwysig hwn. Mae gan y Cyngor ddealltwriaeth o sut mae'r atomfa wedi bod o fudd i'r Ynys mewn modd economaidd a cymdeithasol ond hefyd dealltwriaeth o sut mae'r lleihad mewn cyflogaeth sydd ar gael yno dros y blynyddoedd diwethaf yn effeithio'r Ynys a'i chymunedau mewn modd negyddol.*

- **Sefyllfa bresennol o ran y posibilrwydd o ddatblygiad yn digwydd ar safle'r Wylfa**
- 1.4 Mae cymunedau Môn, ac yn arbennig y cymunedau hynny yng Ngogledd Môn yn parhau i deimlo'r siom ers i brosiect Wylfa Newydd Horizon gael ei ddirwyn i ben. Er bod cryn sylw yn parhau i gael ei roi i'r posibilrwydd o ddatblygiad yn digwydd mae'r gymuned yn parhau i deimlo eu bod rhwng dwy stôl gyda dim sicrwydd pendant y bydd datblygiad ar raddfa modwlar bychain neu GW yn digwydd.
- 1.5 Ers i brosiect Horizon ddod i ben mae'r pandemig wedi digwydd, a llawer o fusnesau wedi cau o ganlyniad i effeithiau yn gysylltiedig ar digwyddiad hwnnw yn ogystal a effeithiau Brexit a'r cynnydd mewn costau ynni a chostau nwyddau. Mae hyn wedi arwain at golli swyddi o ansawdd ar draws yr Ynys, pobl ifanc yn symud i ffwrdd i chwilio am waith neu ddim yn dychwelyd ar ôl bod yn y Brifysgol oherwydd diffyg cyfleoedd a hyn oll yn arwain at effaith negyddol ar ein cymunedau, ein treftadaeth a'r iaith Gymraeg.
- 1.6 Mae'r Cyngor yn croesawu sefydlu'r corff 'Great British Nuclear (GBN) gan Lywodraeth y DU er mwyn canolbwyntio ar sicrhau cynnydd mewn ynni niwclear ar raddfa a chyflymder digynsail. Er bod cyhoeddiad diweddar GBN yn cadarnhau dewis chwe thechnoleg adweithyddion modiwlaid bach i fynd trwodd i'r cam nesaf yn dilyn proses ddethol technoleg, mae'r Cyngor yn parhau i chwilio am sicrwydd y bydd prosesau'r Llywodraeth a GBN yn mynd ati fel mater o flaenoriaeth i adnabod rhaglen glir ac effeithiol ar gyfer datblygiadau niwclear newydd yn y DU gan gynnwys cadarnhau pa dechnoleg fydd yn cael ei lleoli ar ba safleoedd.
- 1.7 Yn ogystal, mae'r Cyngor yn chwilio am well dealltwriaeth ynghylch sut mae Llywodraeth Cymru am weithio mewn partneriaeth gyda GBN a Llywodraeth y DU er mwyn cefnogi a sicrhau bod gweledigaeth, blaenoriaethau a strategaethau yn alinio ar bob lefel.
- 1.8 Ar bob lefel, mae pawb yn edrych am sicrwydd un ffordd neu'r llall os bydd datblygiad yn digwydd ar safle'r Wylfa - boed hynny yn ddatblygiad graddfa modwlar bychain neu GW. Mae'r sicrwydd hyn yn cael ei geisio gan ein trigolion, ein cymunedau, busnesau a'r gadwyn gyflenwi yn ogystal â'r datblygwyr eu hunain.
- 1.9 Ni allwn ar lefel lleol roi sicrwydd i'n pobl ifanc nac i'r gadwyn gyflenwi y bydd cyfle iddynt weithio a manteisio yn y dyfodol o adeiladu a gweithredu datblygiad niwclear ar yr Ynys heb gadarnhad pendant y bydd datblygiad yn digwydd. Rydym wedi codi gobeithion yn flaenrol gyda theuluoedd wedi gobeithio y byddai eu plant yn derbyn cyfleoedd gwaith o ansawdd a fydd yn eu galluogi i aros ar yr Ynys a llawer o fusnesau wedi meddwl am sut y byddent yn gallu gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd yn uniongyrchol ac yn anuniongyrchol.
- 1.10 Mae'r Cyngor yn cadarnhau ei fod yn unol â gweledigaeth y Rhy yn parhau i fod yn gefnogol mewn egwyddor i brosiect niwclear newydd ar safle'r Wylfa

ond mae hyn ar yr amod bod y prosiect yn cyflenwi buddion economaidd-gymdeithasol trawsnewidiol i'r cymunedau lletya.

- 1.11 Tra bo'r Cyngor, mewn egwyddor, yn cefnogi datblygiadau niwclear newydd ac yn cydnabod y rôl y gall chwarae o ran ymateb i lwybr tuag at gyflawni sero net, yn y pen draw, ni all hyn fod ar draul yr ynys na'i chymunedau.
- 1.12 Mae Cefnogaeth y Cyngor yn seiliedig ar gadarnhad fod y datblygiad yn un cynaliadwy ac nid ar draul cymunedau'r ynys. Mae cefnogaeth y Cyngor mewn egwyddor, a'r drwydded gymdeithasol i fwrw ymlaen â datblygiad niwclear, yn amodol ar weithredu'r egwyddorion a adnabyddir isod. Mae'r Cyngor yn cadarnhau fod yr egwyddorion hyn yn berthnasol i ddatblygiad modwlar bychain ynghyd â datblygiad ar raddfa GW ac yn cyd-fynd â safbwynt blaenorol y Cyngor o ran cynigion Pŵer Niwclear Horizon ar gyfer Wylfa Newydd:
- *Rhaid mynd ati'n rhagweithiol i osgoi neu leihau effeithiau andwyol*
 - *Rhaid manteisio i'r eithaf ar fuddion o safbwynt economaidd a chymdeithasol*
 - *Rhaid diogelu nodweddion unigryw ac arbennig yr ynys ynghyd â'r ymdeimlad o le'*
 - *Dylid arfer yr Egwyddor Agosrwydd*
 - *Rhaid creu etifeddiaeth gadarnhaol*
- 1.13 O ran ei ymagwedd at unrhyw ddatblygiadau mawr, mae'r Cyngor yn mabwysiadu'r Egwyddor Agosrwydd. Mae'r Egwyddor Agosrwydd yn ei gwneud hi yn ofynnol i roi ystyriaeth yn y lle cyntaf i'r effeithiau a fydd yn deillio o'r prosiect ar y cymunedau hynny sydd wedi eu lleoli agosaf ac fel y mae'r effeithiau a brofir yn lleihau yn ôl eu pellter o'r prosiect, mae'r angen am ddarparu buddion a mesurau lliniaru, gan gynnwys digolledu, hefyd yn lleihau.
- 1.14 Mabwysiadodd y Cyngor yr Egwyddor Agosrwydd er mwyn llywio ei safbwynt ar gyfer ymdrin ag a thrafod cais DCO Wylfa Newydd Horizon. Roedd hyn yn sicrhau bod yr holl fuddion, mesurau lliniaru a digolledu yn cael eu canoli ar y gymuned letyol yn y lle cyntaf, sef y cymunedau a'r trigolion a effeithir fwyaf o ganlyniad i effeithiau holl gyfnodau'r prosiect.
- 1.15 Mae'r Cyngor yn awyddus i'r Egwyddor Agosatrwydd gael ei fabwysiadu gan holl bartneriaid a rhanddeiliaid tu mewn a thu allan i'r gyfundrefn gynllunio gan gynnwys y ddwy Lywodraeth, Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ac eraill er mwyn sicrhau bod y buddion sy'n deillio o bob prosiect mawr yn canolbwyntio ar y cymunedau agosaf, sef y cymunedau hynny fydd yn cael eu heffeithio arnynt fwyaf ar hyd oes y prosiect.
- 1.16 Mae'r Cyngor ar ddeall bod Llywodraeth y DU yn bwriadu ymgynghori ar Ddatganiad Polisi Cenedlaethol (NPS) wedi ei diweddarau ar gyfer prosiectau niwclear yn ystod yr Hydref ac y bydd yn debygol y bydd safle'r Wylfa ac Ynys

Môn yn parhau i gael ei hadnabod fel un or safleoedd/ardaloedd sy'n cael ei ffafrio ar gyfer datblygiad niwclear newydd.

- 1.17 Mae'r Cyngor yn croesawu paratoi Datganiad wedi ei ddiweddarau gan y bydd yn cynnig sail bolisi gyfredol ar gyfer datblygiadau niwclear newydd ym Mhrydain ac yn datrys yr ansicrwydd ar gyfer datblygwyr, awdurdodau lletya, cymunedau a rhanddeiliaid ehangach o ran pa safleoedd fydd yn cael eu dynodi ar gyfer datblygiad niwclear newydd ac yn derbyn cefnogaeth sail bolisi ar y lefel uchaf o ran yr hierarchaeth bolisi.
- 1.18 Ar lefel bolisi lleol, mae'r Cyngor ar hyn o bryd wrthi'n paratoi cytundeb cyflawni ar gyfer rhoi Cynllun Datblygu Lleol newydd yn ei le. Bydd y Cynllun hwn angen cyfarch unrhyw ddatblygiad niwclear yn digwydd ar yr Ynys o ran y cyfnod adeiladu, gweithredol a digomisiynu yn ogystal a cyfarch a cynnig sail bolisi effeithiol ar gyfer y datblygiadau ar effeithiau cysylltiedig ac unrhyw ddatblygiad niwclear gan gynnwys (ond ddim wedi ei gyfyngu i) faterion yn ymwneud â darpariaeth priffyrdd, tai, gwasanaethau, yr amgylchedd, yr Iaith Gymraeg a diwylliant ac yn y blaen.
- 1.19 Mae'r Cyngor felly'n edrych am eglurdeb fel mater o frys os bydd rhaglen datblygiadau niwclear Llywodraeth y DU a'r Datganiad Polisi Cenedlaethol yn adnabod safle'r Wylfa ar gyfer datblygiad niwclear newydd boed hynny ar raddfa SMR neu GW er mwyn gallu cynllunio ar gyfer y dyfodol a sicrhau ein bod yn 'creu Ynys Môn fydd yn iach a llewyrchus lle gall bobl ffynnu' (Gweledigaeth Cynllun y Cyngor 2023-28¹).
- 1.20 Mae profiad hirdymor y Cyngor a'r cymunedau y mae yn ei gynrychioli o ran lletya gorsaf bŵer Wylfa A, ynghyd â chynigion Horizon ar gyfer Wylfa Newydd, wedi creu pwyntiau dysgu pwysig, yn enwedig yng nghyswllt ymgysylltu â'r gymuned a'i hymrwymo. Mae hyn hefyd wedi creu diwylliant sefydliadol lle rydym yn gyfarwydd ag adnabod y buddion a'r effeithiau a all ddeillio o letya gorsaf niwclear.
- 1.21 Mae'r Cyngor yn ystyried ei bod yn hanfodol i GBN, Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ddeall a dysgu o'r profiadau hyn fel y mae'n ffurfio ei strategaeth hir dymor ar gyfer rhaglen datblygiadau ynni niwclear yn y DU. Maer Cyngor yn cadarnhau ei fod yn barod i barhau i gydweithio gyda'r tri corff ynghyd â phartneriaid eraill er mwyn rhannu a dysgu o'r profiadau a'r dealltwriaeth hyn er mwyn sicrhau strategaeth effeithiol a llwyddiannus sydd gyda'r gymuned letya yn ganolbwynt ac yn brif ffocws o'r cychwyn.
- 1.22 Mae'r Cyngor yn ystyried bod ymgysylltiad a chydweithrediad cynnar ac ystyrlon â'r holl rhanddeiliaid allweddol (gan gynnwys yr Awdurdod lletya a'r gymuned letya yn arbennig) yn hanfodol.
- 1.23 O ran cael cefnogaeth y gymuned, mae bod yn agored, ynghyd ag ymddiriedaeth a pharch, yn cael eu hystyried yn nodweddion allweddol, nid yn

¹ [Cynllun y Cyngor 2023 i 2028 \(llyw.cymru\)](#)

unig o safbwynt y datblygwr, ond hefyd o ran rhanddeiliaid allweddol (gan gynnwys Llywodraeth y DU/Great British Nuclear (GBN) a Llywodraeth Cymru).

- 1.24 Mae Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru wedi amlygu yn ddiweddar y potensial o ran symleiddio / gwella'r broses gydsynio a thrwyddedu ar gyfer prosiectau o arwyddocâd cenedlaethol.
- 1.25 Mae ymrwymiad y Cyngor yn y broses gydsynio (yn enwedig o ran cynrychioli ei gymunedau) yn hanfodol bwysig. Yn nhermau cynnig Horizon ar gyfer Wylfa Newydd, roedd yr Adroddiad ar yr Effaith Lleol (LIR), a baratowyd gan y Cyngor fel yr awdurdod lletya yn adroddiad allweddol y cyfeiriodd yr Arolygydd ati yn rheolaidd yn ystod yr archwiliad o'r cais.
- 1.26 Yn y cyd-destun hwn mae yn bwysig nodi fod yr Ynys yn Ynys wahanol iawn ers i'r Cyngor ffurfio ei safbwynt ar gyfer prosiect Wylfa Newydd Horizon. Bydd rhan nesaf ein tystiolaeth yn mynd ati i amlygu'r newidiadau hyn. Mae'r Cyngor yn cadarnhau y bydd angen i unrhyw ddatblygwr fod yn llwyr ymwybodol o nodweddion yr Ynys er mwyn meithrin dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth lawn o'r cyd-destun ar gyfer datblygu a lleoli datblygiad a hefyd er mwyn mynd ati i adnabod ac asesu graddfa posib yr effeithiau tebygol er mwyn ei diddymu, lleihau neu ddigolledu i lefel sy'n dderbyniol i bawb.
- 1.27 O ran y cydsynio a thrwyddedu, cred y Cyngor ei bod yn angenrheidiol fod y prosesau hyn yn eu gwneud hi'n ofynnol i'r datblygwr orfod ymgysylltu gyda'r cymunedau hynny a effeithir arnynt fwyaf gan ddatblygiad o raddfa mor fawr mewn modd buan, priodol ac effeithiol.
- 1.28 Mae hyn ar gyfer sicrhau bod gan y datblygwr, yn nyddiau cynnar y datblygiad, ddealltwriaeth gyflawn o'r cyd-destun lleol (sy'n arbennig o bwysig o fewn amgylchedd unigryw fel Ynys Môn er enghraifft) a hefyd i ganiatáu i'r cymunedau fynd ati i godi pryderon y gellir eu datrys trwy wneud addasiadau i'r dyluniad ac i adnabod ac amlygu'r cyfleoedd ar gyfer sicrhau ac uchafu buddion lleol.
- 1.29 Gan fod gan y Cyngor rôl allweddol fel yr awdurdod lleol, yr awdurdod lletya a'r awdurdod cynllunio lleol mewn perthynas â unrhyw ddatblygiad ar safle'r Wylfa yn y dyfodol mae'r Cyngor yn cadarnhau ei bod yn angenrheidiol iddo gael y capasiti a'r adnoddau priodol i'w alluogi i chwarae rhan lawn ac effeithiol yn y broses a hynny o gyfnod camau cychwynnol y broses dylunio datblygiad er mwyn cynghori a dylanwadu er budd y cymunedau a gynrychiolir ganddo.
- 1.30 O ran cynigion Gorchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO) blaenorol Horizon ar gyfer Wylfa Newydd, bu i Gytundeb Perfformiad Cynllunio (PPA) gael ei gytuno rhwng y Cyngor a Horizon. Roedd y PPA yn fecanwaith effeithiol a alluogwyd i'r Cyngor gael y capasiti a'r adnoddau angenrheidiol trwy gydol y cyfnod o ymgysylltu gyda'r prosiect hwnnw.

- 1.31 Rydym yn rhannu'r panel ar gyfer y sesiwn tystiolaeth yma gydag Uchelgais Gogledd Cymru. Mae'r Cyngor yn cadarnhau fod parodrwydd ac aeddfedrwydd yn bodoli er mwyn gallu cyd-weithio i uchafu'r buddion o unrhyw brosiect yn Wylfa neu Trawsfynydd ar lefel ranbarthol ond eto rydym yn cadarnhau y byddai'r heriau/effeithiau negyddol yn deillio o brosiect yn Wylfa a Trawsfynydd yn debygol o ddigwydd a chael ei deimlo yn lleol iawn i'r prosiectau ac yn ymestyn i ardal Gogledd Cymru ac y bydd angen mabwysiadu a gweithredu'r egwyddor agosatrwydd o ran trafodaethau ynghylch sicrhau mesurau lliniaru gan gynnwys iawndal.
- 1.32 Mae'r Cyngor yn gobeithio fod y cyd-destun uchod o gymorth wrth i ni ymateb i'r cwestiynau penodol a ofynni'r gan y Pwyllgor yn rhan nesaf ein hymateb.

2.0 Pa effaith economaidd bosibl y gallai datblygiadau niwclear newydd yng ngogledd Cymru ei chael ar yr economi ranbarthol?

- 2.1 Mae gan yr ynys a'i chymunedau berthynas hirdymor a chadarnhaol gyda'r sector niwclear. Mae hyn oherwydd bod yr Ynys, ei thrigolion a'i chymunedau wedi profi'r buddion economaidd a cymdeithasol hirdymor sydd wedi'u gwireddu ar lefel lleol (Gogledd yr Ynys a'r Ynys gyfan) a rhanbarthol trwy gydol cyfnod gweithredu gorsaf Wylfa A ac sy'n parhau i gael ei deimlo wrth i'r orsaf fynd trwy'r cyfnod datgomisiynu.
- 2.2 Mae'r tabl isod yn cadarnhau Gwerth Ychwanegol Crynswth (GYC) yr Ynys mewn perthynas ag Awdurdodau eraill Gogledd Cymru ynghyd a Chymru a'r Deyrnas Unedig.

Mesur Cyfanswn (£ milliwn)			2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DU			1507777	1568990	1643394	1702910	1771588	1845519	1904933	1980679	1891068	2025600
Cymru			53163	55077	56482	58434	60833	62917	65167	67955	64634	69500
Cymru	Gogledd Cymru		12134	12706	12735	13177	13598	14198	14708	15182	14401	15647
	Gogledd Cymru	Ynys Mon	860	865	867	916	976	1005	1071	1140	973	1035
		Gwynedd	2089	2197	2182	2226	2234	2341	2378	2469	2215	2453
		Conwy	1414	1519	1575	1643	1710	1828	1848	1878	1773	1788
		Dinbych	1437	1527	1575	1598	1674	1751	1816	1849	1832	1957
		Fflint	3562	3678	3673	3869	4063	4265	4394	4468	4322	4877
		Wrecsam	2772	2920	2863	2925	2941	3008	3201	3378	3286	3537

- 2.3 Mae'r tabl uchod yn cadarnhau er bod twf blynyddol yn GYC yr Ynys, mae'r twf yn gryn dipyn yn is na hynny yng Ngogledd Cymru, Cymru a'r DU.
- 2.4 Mae'r rhan fwyaf o'r cyfleoedd cyflogaeth sydd ar gael yma ym Môn erbyn hyn yn y sectorau amaeth, twristiaeth a manwerthu - sectorau sydd â gwerth isel, cyflog isel ac sy'n cynnig cyfleoedd tymhorol.
- 2.5 Oblygiadau hyn yw bod pobl ifanc yn allfudo, demograffeg anghytwys, anweithgarwch economaidd, mwy o bwysau ar wasanaethau ac effaith andwyol ar yr Iaith Gymraeg a chymunedau'r Ynys.

- 2.6 Mae canlyniadau'r cyfrifiad diweddaraf yn cadarnhau'r effeithiau hyn;
- *Rhwng y ddau gyfrifiad diwethaf (a gynhaliwyd yn 2011 a 2021), bu gostyngiad o 1.3% ym mhoblogaeth Ynys Môn, o ychydig llai na 69,800 yn 2011 i tua 68,900 yn 2021.*
 - *Rhwng y ddau gyfrifiad diwethaf, cynyddodd oedran cyfartalog (canolrif) Ynys Môn o dair blynedd, o 45 i 48 oed. (oedran cyfartalog (canolrif) uwch na Chymru gyfan (42 oed).*
 - *Cododd nifer y bobl rhwng 65 a 74 oed tua 1,200 (cynnydd o 14.2%), tra bu gostyngiad o tua 2,300 yn nifer y trigolion rhwng 35 a 49 oed (gostyngiad o 17.2%).*
 - *Gostyngodd canran siaradwyr Cymraeg Ynys Môn o 57.2% yn 2011 i 55.8% yn 2021.*
 - *O drigolion Ynys Môn 16 oed a hŷn, dywedodd 49.9% eu bod yn gyflogedig (ac eithrio myfyrwyr amser llawn) yn 2021, i lawr o 51.3% yn 2011.*
 - *Yn 2021, dywedodd ychydig dros 1 o bob 40 o bobl (2.6%) eu bod yn ddi-waith, o gymharu â 4.1% yn 2011.*
 - *Cynyddodd canran trigolion Ynys Môn wedi ymddeol o 28.6% yn 2011 i 30.5% yn 2021.*
- 2.7 Mae safle Gorsaf Bŵer y Wylfa Magnox wedi ei lleoli yng Ngogledd yr Ynys a'r tir drws nesaf oedd yn destun prosiect Wylfa Newydd Horizon.
- 2.8 Fel sydd eisoes wedi ei amlygu, mae cymunedau Môn, ac yn enwedig y cymunedau hynny yng Ngogledd Môn, yn parhau i deimlo'r siom a'r effaith o brosiect Wylfa Newydd Horizon yn cael ei ddiddymu.
- 2.9 Mae'r ardal a adnabyddi'r fel Gogledd Ynys Môn yn cynnwys traean o Ynys Môn. Yn 2021 dim ond 2,285 o swyddi oedd yng Ngogledd Ynys Môn – llai na 10% o holl swyddi Ynys Môn. Mae'r ardal bellach yn cael ei dominyddu gan economi sylfaenol – yn benodol sectorau llety a gwasanaethau bwyd, sydd fel arfer yn cynnig cyflogau isel ond maent bellach yn cefnogi twristiaeth a lletygarwch.

2.10 Mae'r tabl isod yn cadarnhau'r colli swyddi sydd wedi ei brofi ar yr Ynys ac yn benodol yng Ngogledd yr Ynys wrth i gyflogwyr benderfynu cau;

Blwyddyn	Cwmni	Colled mewn swyddi
Gogledd Môn		
2004	Octel	100 i 120
2015	Wylfa Magnox	300 i 350
2019	Rehau	100
Cyfanswm Gogledd Môn		500 i 570
Eraill ar yr Ynys		
2008	Peboc	60
2008	Eaton Electrical	265
2009	Anglesey Aluminum	300 i 400
2013	Welsh Country Foods	300 i 350
2019	Marco Cable Management	40
2022	Orthios	120
2023	2-Sisters	730
Cyfanswm		2,315 i 2,535

2.11 Mae colli swyddi yn y diwydiannau hanesyddol wedi arwain at Ogledd Môn ond yn cyfrannu 13% o gyfanswm GYC Ynys Môn yn 2020. Mae hyn wedi disgyn 17% ers 1998. Rhwng 1998 a 2020, tyfodd GYC Gogledd Ynys Môn 39%, llai na hanner y twf cyfatebol ar draws gweddill yr Ynys.

2.12 Mae natur ymylol lleoliad Ynys Môn yn golygu bod trigolion yn cymudo yn y Gogledd ac yn gadael Gogledd Ynys Môn yn bennaf i weithio ond ddim yn gadael yr Ynys. Yng Nghyfrifiad 2011, dim ond 35% o drigolion cymudo Gogledd Ynys Môn oedd hefyd yn gweithio yng Ngogledd Ynys Môn ond yn gyfan gwbl arhosodd 71% ar yr Ynys. Mewn cymhariaeth, mae 50% o drigolion cymudo yn Llangefni, hefyd gweithio yn Llangefni.

2.13 Mae Amlwch, anheddiad mwyaf Gogledd Ynys Môn yn y 30% uchaf o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer Incwm a Chyflogaeth ac yn yr 20% mwyaf difreintiedig ar gyfer Mynediad i Wasanaethau. Mae trigolion

yn fwyfwy dibynnol ar fanciau bwyd: rhwng Tachwedd 2022 a mis Mawrth 2023, cynyddodd y defnydd ym manciau bwyd Amlwch bron i 155%.

- 2.14 Roedd penderfyniad 2Sisters i gau ei ffatri yn Llangefni ar ddechrau'r flwyddyn hon oherwydd y cynnydd mewn costau cynhyrchu yn ergyd sylweddol i'r Ynys.
- 2.15 Roedd 2Sisters yn un o bum busnes mawr ar yr Ynys (yn cael ei adnabod yn cyflogi dros 250+ o weithwyr) ac mae cau'r ffatri wedi arwain at golli 4% o gyflogaeth oherwydd y 730 o swyddi a gollwyd a bydd yn cael sgil-ffeithiau pellach o £400,000 y flwyddyn a gollwyd mewn contractau cyflenwyr yn Ynys Môn.
- 2.16 Mae'r Cyngor yn cydnabod bod gan unrhyw brosiect niwclear newydd yn Wylfa'r potensial i drawsnewid economi Ynys Môn, yn enwedig gogledd yr ynys, yn ogystal â rhanbarth Gogledd Cymru a thu hwnt, ynghyd â darparu'r posibilrwydd o gyfleoedd tymor byr, tymor canolig a hirdymor o safbwynt cyflogaeth a datblygu economaidd. Byddai hyn yn sicrhau cyfleoedd i'n pobl ifanc, un ai o ran eu cadw yma neu yn eu denu nôl ac felly byddai'n cael effaith gadarnhaol ar yr iaith Gymraeg a'n cymunedau.
- 2.17 Bu i Gynllun Adfywio Economaidd Gogledd Ynys Môn 'gal ei ddiwygio yn dilyn penderfyniad Hitachi i atal cynllun Wylfa Newydd ac i ffatri Rehau gau, dwy ergyd ddifrifol i ragolygon economaidd cymunedau'r Gogledd a oedd yn atgyfnerthu'r angen am raglen weithredu i ddiwallu anghenion y Gogledd.
- 2.18 Mae'r Cynllun yn nodi gweledigaeth ar gyfer ardal Gogledd Ynys Môn ac yn adnabod y cyfleoedd sy'n cynnwys cynnig posib o orsaf bŵer niwclear, y cyfleoedd sydd ar gael o'r cyfnod datgomiysu yr orsaf bresennol, manteisio ar Gynllun Twf ar gyfer Economi Gogledd Cymru, elwa ar bosibiliadau'r ardal o ran twristiaeth a gwneud y mwyaf o'r ymdeimlad o gymuned a lle.
- 2.19 Mewn digwyddiad yn y Senedd gan y Gymdeithas Diwydiant Niwclear ym Mis Medi, bu i Kieron Salter, Peiriannydd Trydanol sydd yn gweithio ar brosiect Hinkley Point C, sy'n wreiddiol o Llangefni ar Ynys Môn sôn am ei atgofion fel plentyn o ymweld â gorsaf Wylfa, cwblhau cyfnod o brofiad gwaith yna a dyma wnaeth ei ysgogi i ddewis llwybr gyrfa yn y sector niwclear gyda'r gobaith o weithio ar brosiect Wylfa Newydd Horizon.
- 2.20 Roedd Kieron yn un o'r unigolion hynny o'r Ynys a fu'n llwyddiannus i gael dilyn prentisiaeth gyda Horizon 7 mlynedd yn ôl. Ar y pryd roedd Kieron yn 17 mlwydd oed ac yn hynod o falch o gael dilyn llwybr gyrfa fyddai yn ei alluogi i aros yma ar yr Ynys i weithio a byw gyda'i deulu a ffrindiau.
- 2.21 Pan fu Horizon benderfynu peidio parhau a phrosiect Wylfa Newydd mae Kieron yn disgrifio'r siom a wynebwyd gan y 33 o brentisiaid a oedd ar y Rhaglen Prentisiaeth. Bu i EDF gymryd Kieran mlaen i gwblhau ei brentisiaeth ac erbyn heddiw mae yn gweithio fel Peiriannydd Trydanol gyda EDF. Yn amlwg roedd hyn yn golygu fod Kieron wedi gorfod symud o Fôn i allu cwblhau ei brentisiaeth, symud o ei gynefin ar hyn roedd yn gyfarwydd iddo ac ymhell oddi wrth y Gymraeg a'i ddiwylliant Cymreig. Dywedodd Kieran yn y digwyddiad yn y Senedd;

“Mae niwclear i mi yn golygu sefydlogrwydd, cyfle i genedlaethau a swydd am oes. Roeddwn yn hollol siomedig pan fethodd prosiect Wylfa Newydd gael ei wireddu. Rwyf yn gobeithio un diwrnod y caf symud yn nol adra i Fôn i weithio pam fydd gorsaf newydd mewn lle yn Wylfa”.

“Mae gweithio yn Hinkley Point C wedi ehangu fy ngweledigaeth o ran yr hyn y gall niwclear newydd ei gyfrannu i'r economi yn yr ardal leol. Yn ystod y gwaith adeiladu fe fydd miloedd o gyfleoedd ar gael. O arllwys concrit i weldio, codi gwaith dur, gyrru peiriannau trwm, gyrru bysiau, coginio bwyd, rheoli gwestai. Mae' posibiladau yn ddi-ddiwedd o ran y cyfleoedd a ddaw yn ei sgil. Unwaith y bydd wedi'i adeiladu, bydd yn cyflogi cannoedd o bobl i'w gadw i weithredu. Mae'r cyfleoedd a ddaw yn sgil prosiect o'r maint hwn yn aruthrol, gan ddod â budd enfawr i Gymru ac yn helpu i gyflawni targedau sero net”.

- 2.22 Yn ein Hadroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) ar gyfer datblygiad Wylfa Newydd Horizon, bu i'r Cyngor gadarnhau bod gan y prosiect y potensial i gyfrannu at newid hirdymor yn strwythur economi Ynys Môn. Roedd gan y prosiect y potensial i greu swyddi â chyflogau uwch yn ystod pob cyfnod o'r prosiect, gan symud busnesau lleol i fyny'r gadwyn gyflenwi a denu busnesau newydd a mewnfuddsoddiad cysylltiedig â'r prosiect.
- 2.23 O ran y buddion economaidd-gymdeithasol posibl a fyddai'n codi o ganlyniad i adeiladu a gweithredu gorsaf bŵer niwclear ar yr Ynys, o safbwynt lleol, rhanbarthol ac yn ehangach na hynny, fe gawsant eu hasesu a'u nodi fel rhan o'r Datganiad Amgylcheddol (DA) a gyflwynwyd fel rhan o gais Horizon am Orchymyn Cydsyniad Datblygu (DCO) ar gyfer ei datblygiad arfaethedig Wylfa Newydd. Roedd y prif fuddion yn cynnwys;
- *O ran y galw am weithwyr yn ystod y cyfnod adeiladu, roedd dadansoddiad Horizon (ar gyfer datblygiad ar raddfa GW+) yn awgrymu y byddai angen cyfanswm o 9,000 o weithwyr ar gyfnod anterth y prosiect, gyda'r posibilrwydd y byddai tua 2,000 o'r swyddi hyn yn cael eu cyflawni gan weithwyr oedd yn byw o fewn y parth cymudo dyddiol (90-munud i'r safle) yn ystod y cyfnod adeiladu;*
 - *Defnyddiodd Horizon luosydd ychwanegol o 1.9 i gyfrifo'r swyddi anuniongyrchol a'r rhai a gaiff eu creu yn sgil y datblygiad, ac roedd hyn yn awgrymu y byddai 1,800 o swyddi eraill yn cael eu creu trwy'r gwaith adeiladu o fewn y parth cymudo dyddiol*
 - *Allan o'r 850 swydd yn ystod y cyfnod gweithredol, ymrwymiad i 85% o'r swyddi yma i fod yn swyddi i bobl leol - byddai'r rhain yn swyddi gyda chyflogau uwchlaw'r cyfartaledd cenedlaethol;*
 - *Gwariant lleol o £200-£400m yn cael effaith gadarnhaol yn syth;*
 - *Darparu cyfleoedd i fusnesau ennill contractau am nifer o flynyddoedd gan felly sicrhau bod swyddi'n cael eu creu;*
 - *Angen i fusnesau'r ardal uwchsgilio i ddod yn rhan o'r gadwyn gyflenwi. Yn ei dro, bydd hyn yn gadael etifeddiaeth barhaol o ennill contractau pellach a dod yn fwy cystadleuol;*
 - *Sicrhau bod porthladd Caergybi yn chwarae rôl weithredol ac ystyrllon yn y gadwyn gyflenwi yn arwain at fuddsoddiad uniongyrchol gan greu nifer o swyddi dros y cyfnodau adeiladu a gweithredol, am nifer o flynyddoedd;*

- *Byddai'r datblygiad yn arwain at greu safleoedd ac adeiladau ychwanegol ar yr Ynys ac yng Ngogledd Cymru ar gyfer busnesau brodorol a mewnfuddsoddwyr;*
 - *Cyfleoedd anuniongyrchol - Er na fyddent yn uniongyrchol gysylltiedig â datblygiad Wylfa Newydd, byddai digonedd o gyfleoedd anuniongyrchol ar gael gan gynnwys darparu llety ar gyfer y gweithwyr adeiladu, coginio, glanhau ac yn y blaen.*
- 2.24 Mae'r wybodaeth uchod yn cadarnhau gwerth a graddfa'r buddion posib sy'n bosib i'r Ynys a'r rhanbarth wrth letya gorsaf bŵer graddfa GW. Mae data'r cyfrifiad a'r data ar gyfer Gogledd Môn sydd wedi ei chyflwyno hefyd yn gynharach yn ymateb y Cyngor yn cadarnhau fod Gogledd Môn wir angen buddsoddiad mewn prosiect a fyddai yn sicrhau cyfleoedd lleol trawsnewidiol gan sicrhau ffyniant.
- 2.25 Tra bo llawer o'r dystiolaeth fanwl sydd ar gael i gefnogi sylwadau gwybodus, o ran effaith economaidd posibl gorsaf bŵer niwclear newydd yn Wylfa wedi canolbwyntio ar ddatblygiad ar raddfa GW+, mae'r Cyngor yn ymwybodol y gallai cynigion ar gyfer datblygiad niwclear ar y safle gynnwys SMR / AMR ar raddfa MW yn y dyfodol hefyd. Byddai'r effeithiau economaidd-gymdeithasol yn wahanol i'r rheiny o ganlyniad i gynnig ar raddfa GW.
- 2.26 Mae gwaith a gwblhawyd gan Ove Arup and Partners Ltd ar gyfer Llywodraeth Cymru wedi canolbwyntio ar y posibilrwydd o leoli SMR / AMR yn Nhrawsfynydd. Fodd bynnag, mae'n darparu gwybodaeth ychwanegol ddefnyddiol sy'n berthnasol i Ogledd Cymru a Chymru ar lefel ehangach.
- 2.27 Roedd y dadansoddiad hwn yn ystyried amryw senarios o ran lleoli, ynghyd â chyfleoedd o ran cyflogaeth yn sgil hynny, a gweithgaredd o ran y gadwyn gyflenwi ehangach, a allai ddeillio o leoli SMR / AMR. Cwblhawyd cyfrifiadau o ran gwerth ychwanegol gros (GVA), ac fe'i cysylltwyd â chyfleoedd i greu swyddi. Gan ystyried dadansoddiad o'r gwaith adeiladu ar ei anterth yn 2027, awgrymwyd y byddai tua 1,520 o swyddi o fewn ardal Gogledd Cymru, gyda 1,370 o swyddi eraill o fewn y gadwyn gyflenwi. O ran canlyniadau economaidd, daeth yr adroddiad i'r casgliad, ar eu hanterth, y gallai cyfnodau adeiladu gynhyrchu £41.6miliwn mewn GVA yng ngogledd orllewin Cymru, ynghyd â GVA cyffredinol o £177.5miliwn ledled Cymru.
- 2.28 Tra bo'r ffigyrau hyn, ar gyfartaledd, yn is (fel y gellir ei ddisgwyl) na'r rheiny o ran amcangyfrifon ar gyfer adeiladu datblygiad niwclear ar raddfa GW+, er hynny, maent yn dangos y gellir gwneud cyfraniad sylweddol o ganlyniad i leoli SMR / AMR o fewn gogledd orllewin Cymru, ac yng Nghymru 'n fwy cyffredinol, ac mae'n hanfodol i'r ynys a'r rhanbarth allu elwa'n llawn ar y cyfleoedd hyn.
- 2.29 Pe bai cynigion ar gyfer SMR / AMR yn cael eu cyflwyno cyn unrhyw ddatblygiad ar raddfa GW+, byddai'r Cyngor yn disgwyl i unrhyw ddatblygwr fod yn gyfarwydd â'r amryw faterion a nodir o fewn y dystiolaeth hon, a bod angen eu trafod yn fanwl yn gynnar mewn unrhyw broses ddatblygu. Dylai hyn adeiladu ar yr amryw ystyriaethau o safbwynt economaidd (ac ehangach) o fewn cynigion Horizon ar gyfer Wylfa Newydd. Mae'r Cyngor hefyd yn

cydnabod y potensial o ran cyflwyno datblygiadau ar gyfer adweithyddion ar raddfa GW+ a datblygiadau SMR / AMR ar raddfa MW yn Wylfa ar yr un pryd. O ran materion o'r fath, yn enwedig o ran gorfod delio â thimau gwahanol ddatblygwyr, byddai angen sicrhau ymgysylltiad a chydweithrediad cynnar rhwng y Cyngor a'r holl randdeiliaid allweddol perthnasol, i sicrhau bod modd gwneud y gorau o effeithiau cadarnhaol, ynghyd â lliniaru effeithiau andwyol a chyflwyno mesurau digolledu priodol ar eu cyfer.

- 2.30 O ran cael capasiti i adael etifeddiaeth barhaus yng nghyswllt creu swyddi, gwella sgiliau a'r effaith economaidd gyffredinol yn nhermau Gwerth Ychwanegol Gros (GVA), ceir tystiolaeth y gall prosiectau pŵer niwclear greu newid sylweddol ar draws cymunedau am sawl cenhedlaeth. Byddai'r Cyngor yn dymuno gweld cyfleoedd gwirioneddol yn cael eu creu'n gynnar er mwyn diogelu'r buddion hyn. Dylai'r modd y gellir manteisio arnynt fod yn glir a dylid darparu cymorth i wneud hynny, i bobl a busnesau o fewn ardal ofodol Ynys Môn a rhanbarth Gogledd Cymru a thu hwnt. Bydd angen i unrhyw fuddion o'r fath adlewyrchu ac ymateb yn llawn i gynefinoedd a thirwedd (ac asedau naturiol ehangach) gwarchoddedig a sensitif yr ynys, sy'n ei gwneud yn gyrchfan mor bwysig i dwristiaid, ac maent yn allweddol i economi'r ynys.
- 2.31 Trwy ei ymgysylltiad parhaus â Horizon mewn perthynas â datblygiad Wylfa Newydd, bu i'r Cyngor drafod a chytuno pecyn o fesurau lliniaru a digolledu i helpu i'r Cyngor, y cymunedau a effeithir a phartneriaid i ddelio â'r effeithiau a nodwyd yn y Datganiad Amgylcheddol (effeithiau cadarnhaol a negyddol). O ran y sicrhau cyfleoedd gwaith, sgiliau a chadwyn gyflenwi lleol roedd hyn yn cynnwys Horizon yn paratoi Strategaeth Swyddi a Sgiliau, ynghyd â Chynllun Gweithredu ar gyfer y Gadwyn Gyflenwi, a oedd yn cadarnhau mesurau a dulliau a fyddai'n cael eu rhoi ar waith ar gyfer uchafu cyfleoedd a buddion lleol ynghyd â lleihau effeithiau andwyol posib gan gynnwys y posibilrwydd o ddadleoli.
- 2.32 Trwy gydol y cyfnod cyn ymgeisio a chyflwyno'r cais am GCD (DCO), cyflwynodd y Cyngor sylwadau helaeth ynghylch yr angen i sicrhau cefnogaeth briodol i'r cymunedau lletya trwy becynnau rhwymedigaethau C106 / cynlluniau buddion cymunedol, i fynd i'r afael ag effeithiau a gwneud y gorau o'r effeithiau cadarnhaol o ganlyniad i'r cynigion. Roedd hyn yn cynnwys mesurau o fewn y C106 i sicrhau bod y Cyngor yn gallu mynd i'r afael â'r pwysau ychwanegol ar y farchnad dai, sector addysg a'r iaith Gymraeg, gwasanaethau cyhoeddus, priffyrdd, twristiaeth a hamdden ar amgylchedd i enwi dim ond rhai.
- 2.33 O ran unrhyw gynigion ar gyfer datblygiad niwclear newydd yn Wylfa, byddai'r Cyngor yn disgwyl i faterion o'r fath gael eu hystyried yn llawn o'r cychwyn cyntaf, gan wneud hynny wrth fabwysiadu'r Egwyddor Agosrwydd.
- 2.34 Tra bod y cyfleoedd posib o letya gorsaf bŵer ar yr Ynys wedi cael eu hadnabod mae'r Cyngor yn parhau, fel yr amlygwyd yn y cyflwyniad, i edrych am sicrwydd un ffordd neu'r llall os bydd datblygiad yn digwydd ar safle'r Wylfa - boed hynny yn ddatblygiad graddfa modwlar bychain neu GW. Mae'r

cadarnhad yma yn cael ei geisio gan ein trigolion, ein cymunedau, busnesau a'r gadwyn gyflenwi yn ogystal â'r datblygwyr eu hunain.

- 2.35 Nid oes modd codi gobeithion ein trigolion a'n cymunedau am y cyfleoedd posib a fydd ar gael o ran swyddi, sgiliau ar gadwyn gyflenwi heb dderbyn cadarnhad pendant y bydd datblygiad yn digwydd ynghyd ag amserlen. Byddai hyn yn galluogi pawb i baratoi ar y cyd ac i sicrhau bod y cyfleoedd lleol gorau posib yn cael eu sicrhau.

3.0 Beth ellir ei wneud i sicrhau bod unrhyw brosiectau niwclear newydd yn cynyddu cyflogaeth leol a chadwyni cyflenwi lleol neu yng Nghymru i'r eithaf?

- 3.1 Fel sydd eisoes wedi ei adnabod, fel mater o flaenoriaeth, mae'r Cyngor a chymunedau'r Ynys angen cadarnhad a fydd datblygiad niwclear newydd yn digwydd yn Wylfa ynghyd â chadarnhad o'r amserlen.

- 3.2 Byddai hyn yn galluogi'r Cyngor a'r holl randdeiliaid a phartneriaid perthnasol i fynd ati i roi mewn lle rhaglenni gwaith er mwyn sicrhau bod yr Ynys, ein trigolion, y cymunedau a'r economi leol yn barod i gymryd mantais o bob cyfle daw yn sgil datblygiad niwclear yn Wylfa a/neu Trawsfynydd.

- 3.3 Fel cam cyntaf mae'n angenrheidiol cyflawni'r canlynol;

- *Adnabod beth sydd ar gael yn lleol a rhanbarthol o ran cyflogaeth, sgiliau a chadwyn gyflenwi;*
- *Adnabod anghenion y datblygwr;*
- *Adnabod bylchau o ran yr angen am sgiliau, cyflogaeth a chadwyn gyflenwi*
- *Rhoi ar waith trwy bartneriaeth cynlluniau a rhaglenni er mwyn delio gyda'r bylchau mewn modd amserol. Byddai hyn yn cynnwys gweithio gyda'r ysgolion, colegau a phrifysgolion lleol.*
- *Adnabod pa ddatblygiadau a phrosiectau eraill sydd ar waith yn ystod yr un cyfnod a beth yw eu hanghenion hwy o ran sgiliau a chadwyn gyflenwi;*
- *rhoi ar waith prosiectau i ennyn diddordeb ein pobl ifanc mewn STEM*

- 3.4 Er bod rhai gweithgareddau a rhaglenni mewn lle eisoes ar lefel rhanbarthol a Chymru er mwyn adnabod rhai o'r uchod, nid oes modd rhoi rhaglen waith mewn lle mewn modd cyflawn tan fod sicrwydd y bydd datblygiad yn digwydd yn Wylfa a/neu Trawsfynydd ynghyd â chadarnhad o raddfa'r datblygiad, amserlen datblygiad ynghyd â gallu cyd-weithio gyda'r datblygwr er mwyn gallu bod yn hollol eglur ar ei anghenion.

- 3.5 Fel sydd eisoes wedi ei adnabod mi fyddai gwahaniaeth yn bodoli o ran anghenion prosiect modwlar bychain neu GW ac felly mae angen y cadarnhad yma cyn yr holl rhanddeiliaid a phartneriaid ddod at ei gilydd i gynllunio tua'r dyfodol er mwyn sicrhau bod y cyfleoedd yn cael eu manteisio arnynt i'r eithaf yn lleol.

- 3.6 O ran unrhyw ddatblygiad niwclear newydd yn Wylfa, mae'r rhanddeiliaid allweddol o ran swyddi, sgiliau a chadwyn gyflenwi yn cynnwys (ond nid yn gyfyngedig i) y Cyngor, Llywodraeth Cymru, Uchelgais Gogledd Cymru, Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol, M-Sparc, Menter Môn, Grŵp Llandrillo Menai, Prifysgol Cymru Bangor, Nwana, WNF a'r NIA. Mae'r holl bartneriaid yn barod i gyd-weithio fel y bu i ni wneud gyda phrosiect Wyfla Newydd Horizon i sicrhau bod unrhyw ddatblygiad yn dod â buddion economaidd a cymdeithasol gwerth chweil i'r Ynys.
- 3.7 Mae cefnogaeth y Cyngor ar gyfer datblygiad niwclear newydd yn seiliedig ar y prosiect yn darparu buddion economaidd a cymdeithasol trawsnewidiol i'r cymunedau lletya yn unol â'r egwyddor agosatrwydd.
- 3.8 Bu i Horizon roi Strategaeth Swyddi a Sgiliau mewn lle ynghyd â sefydlu Gwasanaeth Cyflogaeth a Sgiliau Wylfa Newydd a oedd yn cynnwys y Cyngor, Llywodraeth Cymru, y Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol, Adran Gwaith a Phensiynau, Colegau Addysg Bellach a'r prifysgolion yn y rhanbarth. Canolbwyntiodd y gwasanaeth ar y canlynol;
- rhagweld gofynion sgiliau a chadwyn gyflenwi'r prosiect
 - gweithio gydag ysgolion a darparwyr addysg i ymgysylltu â STEM;
 - cynnig cyfleoedd prentisiaethau a rhaglenni i raddedigion;
 - cynnig cyfleoedd o ran profiad gwaith;
 - gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau a phartneriaid i dargedu'r economaidd anweithgar a'r di-waith i rolau adeiladu
 - ehangu cyfleoedd cyflogaeth a sgiliau ar gyfer grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol, menywod, pobl anabl a phobl o gefndiroedd ethnig lleiafrifol
- 3.9 Byddai'r Cyngor yn disgwyl i unrhyw ddatblygwr arall roi rhaglen debyg mewn lle er mwyn sicrhau presenoldeb ac ymgysylltedd lleol.
- 3.10 Bu i Goleg Menai yn Llangefni, rhan o Grŵp Llandrillo Menai, gyd-weithio a derbyn cefnogaeth ariannol gan Horizon i sicrhau bod eu campws a'r cyfleoedd oedd ar gael yno ar gyfer ei myfyrwyr a phrentisiaethau Horizon yn alinio a chyd-fynd â'r hyn y byddai prosiect Wylfa Newydd Horizon ei angen er mwyn sicrhau bod y buddion lleol yn cael ei uchafu yn enwedig i bobl ifanc yr Ynys. Mae'r Coleg hefyd wedi elwa yn fawr o gefnogaeth ariannol gan yr Awdurdod Datgomisiynu Niwclear (NDA). Roedd y penderfyniad i ddod â phrosiect Wylfa Newydd Horizon yn ergyd i'r Coleg ac i'w myfyrwyr oedd wedi gobeithio bod dyfodol iddynt o ran ei gyrfa yn yr orsaf yn Wylfa.
- 3.11 Bwriad y Grŵp yw cefnogi economi Gogledd Cymru drwy roi i'r bobl leol y sgiliau a'r cymwysterau sy'n angenrheidiol i sicrhau bod y rhanbarth yn gystadleuol ac yn llwyddiannus. Mae'r amrywiaeth eang o gyrsiau, y profiadau dysgu o safon uchel, y cyfleusterau penigamp a'r staff amryddawn sydd gan y Grŵp oll yn cyfrannu at gyflawni'r nodau hyn.
- 3.12 Fel y Cyngor, mae'r Coleg yn bartner a rhanddeiliad pwysig a hefyd yn chwilio am gadarnhad pendant os bydd prosiect yn digwydd yn Wylfa a/neu Trawsfynydd er mwyn edrych tua'r dyfodol a blaengynllunio er mwyn sicrhau

ein bod yn barod am y cyfleoedd a bod y cyfleoedd a'r buddion yn cael eu manteisio arnynt i'r eithaf yn lleol.

- 3.13 Mae M-Sparc wedi ei leoli yng Ngaerwen ar yr Ynys, Parc Gwyddoniaeth cyntaf Cymru sy'n cynnig gweithle i denantiaid. Sefydlwyd M-SParc i yrru arloesedd yn ei flaen a darparu twf economaidd. Sefydlwyd tîm Egni yn 2021 i ddarparu cymorth arbenigol yn y sector carbon isel ac i fanteisio ar yr ystod eang o gyfleoedd yn y sector hwn ar draws Gogledd Cymru. Mae M-Sparc yn bartner pwysig yn lleol a rhanbarthol ac yn barod i gyd-weithio i sicrhau bod cyfleoedd cyflogaeth, sgiliau a chadwyn gyflenwi ar gael pe byddai datblygiad yn digwydd yn Wylfa a Thrawsfynydd. Yn y cyfamser a chyn i unrhyw gadarnhad pendant gael ei dderbyn ynghylch datblygiad yn Wylfa neu Trawsfynydd mi fydd M-Sparc yn parhau i ymgysylltu ac i gynnal rhaglenni a digwyddiadau STEM ac Academi M-Sparc.
- 3.14 Gan ystyried strategaeth y ddwy Lywodraeth i gyflawni sero net, ynghyd â chynnwys amryw o fathau o dechnoleg, mae'n hanfodol i sicrhau bod capasiti digonol a phriodol o ran swyddi, sgiliau a'r gadwyn gyflenwi ar gyfer y sector ynni adnewyddadwy yn ei gyfanrwydd. Unwaith eto, mae hyn yn gofyn am gydweithredu ac ymgysylltu ag amryw o randdeiliaid allweddol.
- 3.15 Mae portffolio datblygu'r Rhaglen Ynys Ynni yn eang iawn ac yn cynnwys datblygiadau ynni llanw, gwynt alltraeth, solar, hydrogen a datblygiad niwclear posibl yn Wylfa. Yn ogystal, mae cais ar y cyd rhwng y Cyngor a Stena Line wedi bod yn llwyddiannus yn gynharach yn y flwyddyn ac mae'r Ynys wedi derbyn statws Porthladd Rhydd. Mae sicrhau statws porthladd rhydd yn darparu potensial i ddarparu gwir newid i gymunedau ledled Ynys Môn a rhanbarth ehangach gogledd Cymru trwy ddenu buddsoddiad a datblygiad economaidd. Gobeithir y bydd y statws yn cyflymu a chataleiddio targedau ehangach gweledigaeth y Rhaglen Ynys Ynni. Byddai statws porthladd rhydd yn cefnogi creu amgylchedd busnes sy'n apelio at fuddsoddwyr a busnesau posibl yn y sector ynni. Maer rhagolygon yn cadarnhau fod gan y statws porthladd rhydd y potensial i greu rhwng 3500 a 13,300 o swyddi dros y 15 mlynedd nesaf gyda rhain yn swyddi newydd (dim yn swyddi wedi ei dadleoli).
- 3.16 Tu hwnt i'r Ynys, mae nifer o brosiectau ynni a seilwaith ar raddfa fawr ar y gweill neu'n cael eu cynllunio. Mae'r rhain yn cynnwys prosiectau sy'n cael eu datblygu fel rhan o Fargen Twf Gogledd Cymru, gan greu cystadleuaeth sylweddol am sgiliau, yn enwedig sgiliau adeiladu.
- 3.17 Mae angen ystyried amseriad a throsglwyddedd sgiliau rhwng yr holl brosiectau hyn ar lefel lleol a rhanbarthol gan y gallai hyn greu cystadleuaeth sylweddol am sgiliau, yn enwedig sgiliau adeiladu.
- 3.18 Mae angen sicrhau cysondeb a synergedd rhwng yr holl ddatblygiadau, datblygwyr a'r cyfleoedd a gyflwynir er mwyn gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd cyflogaeth, sgiliau a chadwyn gyflenwi.
- 3.19 Fel Cyngor, rydym yn gyson yn ein safbwynt ar gyfer yr holl ddatblygiadau sy'n dymuno datblygu a bod yn weithredol ar yr Ynys ac yn cadarnhau ym mhob achos ei bod yn ddisgwyliedig i'r buddion economaidd a cymdeithasol

sy'n deillio o'r prosiectau gael eu manteisio arnynt i'r eithaf yn lleol yn unol â'r egwyddor agosatrwydd

- 3.20 Bydd y Cyngor yn dymuno i'r llinell sylfaen economaidd-gymdeithasol leol ar gyfer unrhyw brosiect fod yn gwbl gyfredol. Mae hyn yn holl bwysig er mwyn datblygu prosiect gyda dealltwriaeth lawn a hollol gyfredol o'r sefyllfa bresennol er mwyn gallu cynnal asesiad priodol a boddhaol o'r effeithiau posibl (negyddol a manteisiol;), gan arwain at ganfod mesurau lliniaru a chytuno arnynt.
- 3.21 Fel sydd eisoes wedi ei adnabod, fel mater o flaenoriaeth, mae'r Cyngor a chymunedau'r Ynys angen cadarnhad a fydd datblygiad niwclear newydd yn digwydd yn Wylfa ynghyd â chadarnhad o'r amserlen. Byddai hyn yn galluogi i'r Cyngor a'r holl randdeiliaid a phartneriaid perthnasol fynd ati i roi rhaglenni gwaith yn eu lle er mwyn sicrhau bod yr Ynys, ein trigolion, y cymunedau a'r economi leol yn barod i gymryd mantais o bob cyfle a fydd yn codi yn sgil datblygiad niwclear yn Wylfa a/neu Trawsfynydd.

4.0 Pa heriau y gallai'r prinder sgiliau presennol eu hachosi a sut y gellir goresgyn yr heriau hyn?

- 4.1 Tra bod y cyfleoedd posib o letya gorsaf bŵer ar yr Ynys wedi cael eu hadnabod yn gynharach yn ein hymateb, mae'r Cyngor yn parhau i edrych am sicrwydd un ffordd neu'r llall os bydd datblygiad yn digwydd ar safle'r Wylfa, boed hynny yn ddatblygiad graddfa modwlar bychain neu GW. Mae'r cadarnhad yma yn cael ei geisio gan ein trigolion, ein cymunedau a'r busnesau ar gadwyn gyflenwi yn ogystal â'r datblygwyr eu hunain.
- 4.2 Nid oes modd codi gobeithion ein trigolion a'n cymunedau am y cyfleoedd posib a fydd ar gael o ran swyddi, sgiliau a'r gadwyn gyflenwi heb dderbyn cadarnhad pendant y bydd datblygiad yn digwydd ynghyd ag amserlen. Byddai hyn yn galluogi pawb i baratoi ar y cyd ac i sicrhau bod y cyfleoedd lleol gorau posib yn cael eu sicrhau.
- 4.3 Yn amlwg, o ran prosiect o'r math hwn mae'r amrediad sgiliau sydd ei angen yn eang iawn ac rydym yn awyddus iawn i'r holl gyfleoedd gael eu manteisio arnynt i'r eithaf yn lleol. Fodd bynnag, ni allwn arwain ein pobl ifanc i fynd i'r sector hynny nac i bobl feithrin ar sgiliau newydd y bydd ei hangen ar brosiect or math heb gadarnhad pendant y bydd datblygiad yn digwydd ar safle'r Wylfa.
- 4.4 Mae'r Cyngor yn ymwybodol iawn bod prosiectau niwclear yn creu cyfleoedd pwysig o ran datblygu sgiliau a thwf ar lefel leol, rhanbarthol, Cymru a'r DU dros gyfnod o amser. Yn y cyd-destun hwn, caiff y Llywodraeth gyfle pwysig i barhau i ysgogi buddsoddiad mewn galluogi sgiliau, gan weithio gyda phartneriaid o fewn y diwydiant, ynghyd â'r byd academaidd a darparwyr dysgu, a hybiau arloesi sy'n cefnogi twf busnes.
- 4.5 Fe ddylai'r Llywodraeth barhau i fuddsoddi yn ei chymorth o ran datblygu'r gadwyn gyflenwi (er enghraifft, fel rhan o'r Rhaglen Arloesedd Ynni) er mwyn

caniatáu i'r gymuned sy'n lletya unrhyw ddatblygiad niwclear, o fewn y DU a Chymru, elwa ar y cyfle hwn sy'n datblygu o ran y farchnad ac mae hyn bellach hyd yn oed yn fwy perthnasol gan fod GBN wedi ei gyda'r dasg o adnabod rhaglen o ddatblygiadau niwclear yn y DU.

- 4.6 Fe ddylai'r Llywodraeth geisio sicrhau ei bod yn cynnal cysylltiadau rhwng y diwydiant, y byd academiaidd, cyrff ymchwil, cyrff cyhoeddus a phreifat, a dylai annog y rhai hynny a chanddynt gylch gorchwyl sy'n cynnwys cydweithredu rhanbarthol, fel Nwana, i barhau i ymgysylltu. Gyda chefnogaeth y Llywodraeth, fe ddylai'r DU sicrhau ei bod yn cynnal ac yn hybu'r gallu hirdymor o ran cynhyrchu / y cylch tanwydd, ochr yn ochr â chymwysiaid niwclear datblygedig newydd.

Crynodeb o prif sylwadau y Cyngor mewn perthynas â'r ymchwiliad:

- Mae'r dystiolaeth yn cadarnhau bod y Cyngor yn parhau i fod yn gefnogol i ddatblygiad niwclear ar safle Wylfa gan y byddai'n cynnig y cyfle i drawsnewid economi Gogledd yr Ynys, yr Ynys yn ei chyfanrwydd ynghyd â Gogledd Cymru a thu hwnt. Byddai hyn yn helpu i greu Ynys Môn fydd yn iach a llewyrchus lle gall bobl ffynnu yn unol â gweledigaeth Cynllun y Cyngor.
- Mae cefnogaeth y Cyngor yn un mewn egwyddor, a'r drwydded gymdeithasol i fwrw ymlaen â datblygiad niwclear, yn amodol ar weithredu'r egwyddorion a adnabyddir isod. Mae'r Cyngor yn cadarnhau bod yr egwyddorion hyn yn berthnasol i ddatblygiad modwlar bychain ynghyd â datblygiad o'r raddfa GW ac yn cyd-fynd â safbwynt blaenorol y Cyngor o ran cynigion Pŵer Niwclear Horizon ar gyfer Wylfa Newydd:
 - *Rhaid mynd ati yn rhagweithiol i osgoi neu leihau effeithiau andwyol*
 - *Rhaid manteisio i'r eithaf ar fuddion o safbwynt economaidd a chymdeithasol*
 - *Rhaid diogelu nodweddion unigryw ac arbennig yr ynys ynghyd a'r ymdeimlad o le*
 - *Dylid arfer yr Egwyddor Agosrwydd*
 - *Rhaid creu etifeddiaeth gadarnhaol*
- Mae'r pandemig, brexit, diffyg cyfleoedd gwaith o safon a chynnydd mewn costau nwyddau ac ynni wedi arwain at newidiadau sylweddol ar yr Ynys ac yn arbennig yng Ngogledd yr Ynys dros y blynyddoedd diwethaf. Mae wedi arwain at economi gymharol fregus sy'n dibynnu ar gyflogaeth a chyflogau cymharol isel yn bennaf o fewn y sectorau amaeth, twristiaeth a manwerthu - sectorau sydd â gwerth isel, cyflog isel ac sy'n cynnig cyfleoedd tymhorol.
- Mae data'r cyfrifiad diweddaraf ar gyfer yr Ynys yn dangos poblogaeth sy'n heneiddio, lleihad yn y boblogaeth sydd mewn gwaith a lleihad yn nefnydd yr iaith Gymraeg.
- Mae'r dystiolaeth a gyflwynir gan y Cyngor wedi amlygu'r cyfle a gyflwynir gan ddatblygiad niwclear newydd posib yn Wylfa, boed hynny ar raddfa modwlar

bychan neu GW gan edrych yn ôl ar gais Horizon ar gyfer prosiect Wylfa Newydd o ran sicrhau bod yr Ynys yn cyfrannu tuag at y targed net sero tra'n sicrhau bod ein cymunedau yn gweld buddion a manteision gwirioneddol.

- Tra bod y Cyngor yn croesawu sefydlu'r corff 'Great British Nuclear (GBN) gan Lywodraeth y DU er mwyn canolbwyntio ar roi rhaglen datblygiadau niwclear mewn lle er mwyn sicrhau cynnydd mewn ynni niwclear ar raddfa a chyflymder digynsail, mae'r Cyngor yn parhau i chwilio am gadarnhad pendant y bydd y Rhaglen hon a Strategaethau Llywodraeth y DU a GBN yn adnabod safle Wylfa fel un o'r safleoedd sy'n cael ei ffafrio ar gyfer datblygu prosiect graddfa modwlar bychain neu GW.
- Nid yw'r Cyngor yn fodlon codi gobeithion preswylwyr, cymunedau, y gadwyn gyflenwi leol, y sector addysg a sgiliau a phartneriaid a rhanddeiliaid allweddol tan bod cadarnhad pendant wedi ei roi. Mae'r Ynys a chymunedau'r Gogledd yn dal i deimlo'r siom o ddatblygiad Wylfa Newydd Horizon yn dirwyn i ben.
- Fodd bynnag, unwaith y bydd cadarnhad, mae'r Cyngor yn cadarnhau y byddai yn dymuno cyd-weithio gyda Llywodraeth y DU, GBN, Llywodraeth Cymru ar holl rhanddeiliaid a phartneriaid er mwyn sicrhau datblygiad cynaliadwy i'r Ynys lle y bydd buddion economaidd a cymdeithasol lleol gwirioneddol yn cael ei sicrhau ac felly'n ddatblygiad y gallwn ei gefnogi.